

Sammanträdesdatum
18.9.2024

Nr
8

Paragrafer
118-132

Plats och tid	Kommunkansliet i Klemetsby, Lumparland. Onsdag 18.9.2024 kl. 19.00–22.18.
Beslutande	Eriksson Pia, ordförande Mörn Tomas, vice ordförande Alm-Ellingsworth Göta Nordqvist-Alm Gun, ersättare Nordberg Ronald, ersättare Williams Robert
Frånvarande	Jansson Eva Rosbäck Mikael
Övriga deltagande	Jansryd Mattias, kommundirektör, föredragande och sekreterare Björkqvist Guy, kommunfullmäktiges ordförande Alm Anton, kommunfullmäktiges I vice ordförande
Underskrifter	Pia Eriksson Ordförande Mattias Jansryd Sekreterare
Protokolljustering Plats och tid	Lumparland 18.9.2024
Underskrifter	Tomas Mörn Gun Nordqvist-Alm
Protokollet framlagt till påseende Plats och tid	Kommunkansliet i Lumparland 20.9.2024
Intygar	
Utdragets riktighet bestyrker Plats och tid	Lumparland / 20
Underskrift	

För närmare information om besluten i detta protokoll, kontakta kommundirektör Mattias Jansryd per telefon +358 18 359 025 eller +358 40 1763 314 eller e-post mattias.jansryd@lumparland.ax.

Plats: Kommunkansliet i Klemetsby, Lumparland

Tid: Onsdag 18.9.2024 kl. 19.00

ÄRENDEN

118 §	Sammanträdet konstituerande	1
119 §	Anmälningssärenden	2
120 §	Hyressättning på Fjärilsgränd (Dnr: 203/2024).....	3
121 §	Val av hyresgäster på Fjärilsgränd 2 (Dnr: 223/2024)	5
122 §	Åtgärder för att motverka likviditetsbrist (Dnr: 224/2024).....	6
123 §	Lagförslag om tryggnad av kommunal service (Dnr: 211/2024)	10
124 §	Vägplan för byggande av separat gång- och cykelväg, parallellt med landsväg nr 3, Lemlandsvägen/Långnäsavägen, på sträckan Lumparsund – Svinö i Lemland och Lumparlands kommuner (Dnr: 200/2023)	13
125 §	Kartläggning av kommunens verksamhet (Dnr: 56/2024)	17
126 §	Samarbete inom byggnadsinspektion och teknisk förvaltning med Lemlands kommun (Dnr: 225/2024).....	24
127 §	Avtal om samarbete beträffande släcknings- och räddningsarbete (Dnr: 172/2024)	26
128 §	Nytt webbplatspaket (Dnr: 167/2024)	27
129 §	Implementering av nytt ekonomisystem (Dnr: 96/2024)	28
130 §	Barnomsorgstaxa 2025 (Dnr: 226/2024)	30
131 §	Förslag till ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund (Dnr: 216/2024).....	32
132 §	Sammanträdet avslutande	33

118 § Sammanträdets konstituerande

Laglighet och beslutförhet

Konstaterades att kommunstyrelsen sammanträder i beslutfört antal på lagenlig kallelse.

Protokolljustering

Till protokolljusterare utsågs Tomas Mörn och Gun Nordqvist-Alm.

Protokolljustering sker direkt efter sammanträdets avslutande.

Godkännande av föredragningslistan

Föredragningslistan godkändes enhälligt oförändrad.

119 § Anmälningssärenden

Ks § 119/18.9.2024

1. Kartläggning av kommunöversikter, ÅLR 27.8.2024.
2. Inspektionsrapport skolans kök, ÅMHM 28.8.2024.
3. Matavfallspåsar, förslag, Mise 3.9.2024.
4. Information om producentansvaret.
5. Provning av ljudsignaler, Samrådsdelegationen för beredskapsärenden 9.9.2024.
6. Begäran om kompletterande uppgifter, Ålands Ombudsmannamyndighet 5.9.2024.
7. En kommuninvånare har lämnat in en skrivelse om att kommunen borde dra tillbaka sitt besvär över landskapsregeringens beslut att fastställa vägplan för byggande av separat gång- och cykelväg, parallellt med landsväg nr 3, Lemlandsvägen/Långnäsvägen, på sträckan Lumparsund – Svinö i Lemland och Lumparlands kommuner.
8. Ny ordinarie lantbrukssekreterare.
9. Information från KST om nyttjandegrad av KST.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar anteckna de ovan nämnda ärendena till kännedom.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

120 § Hyressättning på Fjärilsgränd (Dnr: 203/2024)

Ks § 110/28.8.2024

Lägenheterna på Fjärilsgränd börjar närma sig att bli färdigställda och det ser preliminärt ut som byggnadskommittén kommer att hålla budgeten. Det finns därför möjlighet att börja se på vilken hyressättning lägenheterna kan ha.

Det kommer hållas en visning av lägenheterna i början på september och förvaltningens tanke är att man skulle kunna utse hyresgäster på styrelsemötet 18.9.2024. Man bör dock redan på visningen kunna ge en ungefärlig hyra så att intressenter kan väga in det i sin bedömning om de vill flytta in.

Kommundirektören och tekniska chefen har diskuterat en potentiell hyresnivå utifrån driftskostnader, amorteringar och ränta. Medelhyran på landsbygden är 8,78 euro per m² enligt ÅSUBs statistik. Det går dock inte i statistiken differentiera mellan byggnadsår. Den inkluderar alltså samtliga hyreslägenheter på landsbygden. Hyresnivån i kommunens nuvarande lägenheter är 8,24 euro/m² på Kapellvägen och 6,78 euro/m² på Prästgårdsvägen.

Förvaltningens beräkning av potentiell hyresnivå, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 110 (sekretessbelagd enligt 21 § 8 punkten i offentlighetslagen (2021:79))

Sekretessbelagt stycke enligt 21 § 8 punkten i offentlighetslagen

Vad gäller räntan prognosticerar de flesta bankers analytiker att Europeiska centralbanken fortsätter att sänka styrräntan vilket förväntas påverka euriborräntorna. Det är inte omöjligt att styrräntan i slutet av 2025 skulle vara 2,25 procent, vilket påtagligt skulle påverka kommunens kostnader för upptagna lån.

Hyresnivån bör fastställas senast på kommunstyrelsens sammanträde 18.9.2024.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen tar del av förvaltningens beräkning enligt Bilaga A – Ks § 110 och ger förvaltningen välgkost så att hyressättningen kan fastställas på kommunstyrelsens sammanträde 18.9.2024.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt att hyran för fyran bör ligga på minst 900 euro och trean minst 650 euro. Hyran fastställs på kommunstyrelsens sammanträde 18.9.2024.

Ks § 120/18.9.2024

Byggnadskommittén har haft överlämningssyn och konstaterat att endast några mindre arbeten behöver göras för att lägenheterna ska vara uthyrningsklara. Det har också skett en slutsyn från byggnadsinspektionen som konstaterade några mindre anmärkningar som behöver åtgärdas. Detta görs under de kommande två veckorna. Det bör inte komma några fler tilläggsbeställningar vilket medför att byggnationen bör landa på 1 306 001,07 euro, exklusive vissa kommittéarvoden som betalas ut när kommittén avslutas. Det är således den summan som kan ligga till grund för hyressättningen.

Kostnadsberäkningar utifrån olika hyres- och räntenivåer, enligt bilaga:

- Bilaga B – Ks § 120 (sekretessbelagd enligt 21 § 8 punkten i offentlighetslagen)

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar fastställa hyrorna för lägenheterna på Fjärilsgränd 2.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt att fastställa hyrorna för lägenheterna på Fjärilsgränd 2 enligt följande:

- Lägenheterna med tre rum: 750 euro per månad
 - Lägenheterna med fyra rum: 990 euro per månad
 - Hyresnivån hålls oförändrad 2024–31.12.2026
 - I hyran ingår fastighetskötsel, parkeringsplatser, avfallshantering och kallförråd.
 - Allt annat till exempel såsom el, vatten och fiberuppkoppling betalar varje hyresgäst för separat genom avtal med leverantör.
-

121 § Val av hyresgäster på Fjärilsgränd 2 (Dnr: 223/2024)

Ks § 121/18.9.2024

Byggnadskommittén godkände 11.9.2024 att parhusen på Fjärilsgränd 2 överlämnas till Lumparlands kommun med några mindre anmärkningar som GA Bygg åtgärdar inom två veckor. Det finns således nu möjlighet att utse hyresgäster. Eftersom hyresnivån fastställs 18.9.2024 bör kommunstyrelsen befullmäktiga en mindre arbetsgrupp att välja hyresgäster. Det kan nämligen vara svårt att meddela att man vill ha en lägenhet innan man vet vad hyran blir.

En öppen visning ordnades 4.9.2024 men kontinuerliga privata visningar genomförs för närvarande.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar utse en arbetsgrupp som ges rätt att välja hyresgäster till Fjärilsgränd 2. Kommundirektören befullmäktigas att ingå hyresavtalen.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt välja NN till hyresgäster på Fjärilsgränd 2 A och NN till hyresgäster på Fjärilsgränd 2 (vilken lägenhet överenskoms i hyresavtal).

Kommunstyrelsen beslöt vidare utse en arbetsgrupp som ges rätt att välja hyresgäster till Fjärilsgränd 2 med följande medlemmar:

- Gun Nordqvist-Alm
- Ronald Nordberg
- Kommundirektören

Kommundirektören befullmäktigas att ingå hyresavtalen.

122 § Åtgärder för att motverka likviditetsbrist (Dnr: 224/2024)

Ks § 122/18.9.2024

Lumparlands kommun står inför en potentiell likviditetsbrist vid årsskiftet. För att säkerställa att kommunen kan upprätthålla sina åtaganden och verksamheter krävs en diskussion kring möjliga åtgärder. Likviditetsanalys, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 122

Följande alternativ föreslås för kommunstyrelsens övervägande:

Amorteringsfrihet

Amorteringsfrihet innebär att kommunen skjuter upp amorteringar på befintliga lån under en begränsad period.

Fördelar:

- Omedelbart frigörande av likviditet för att täcka operativa kostnader.
- Kommunen kan bibehålla investeringar och viktiga verksamheter
- Ingen ökad skuldbörda, bara förlängd återbetalningstid.

Nackdelar:

- Räntor fortsätter att ackumuleras, vilket ökar totalkostnaden för lånen.
- Risk för att skjuta upp problemet till ett senare skede utan långsiktig lösning.
- Eventuellt negativ påverkan på kommunens kreditvärdighet.

Inställelse av vissa betalningar

Denna åtgärd innebär att kommunen temporärt stoppar eller skjuter upp vissa icke-akuta betalningar till leverantörer eller andra parter.

Fördelar:

- Omedelbar likviditetslättning genom att skjuta upp utbetalningar.
- Kan användas som kortsiktig lösning under en begränsad tid för att klara akuta utgifter.

Nackdelar:

- Risk för försämrade relationer med leverantörer och andra avtalspartners.
- Möjliga juridiska konsekvenser eller straffavgifter.

-
- Risk för att viktiga tjänster och leveranser påverkas negativt, vilket kan störa kommunens verksamheter.

Likviditetsstöd

Att ansöka om likviditetsstöd från landskapsregeringen för att tillfälligt stärka kassan. Här kan nämnas att det inte i nuläget finns någon godkänd lag som berättigar kommunerna till likviditetsstöd.

Fördelar:

- Direkt kapitalinflöde för att möta akuta betalningsbehov.
- Kan hjälpa till att förhindra inställelse av andra betalningar eller åtstramningar i verksamheten.

Nackdelar:

- Likviditetsstöd kan komma med krav på återbetalning, vilket kan skapa en framtida ekonomisk börda.
- Kommunen kan behöva uppfylla specifika kriterier och restriktioner, vilket kan minska flexibiliteten.
- Risk för ökat beroende av externt stöd.

Investeringsstopp

Införande av ett tillfälligt stopp på icke-akuta investeringar i nya projekt och infrastruktur.

Fördelar:

- Frigör likviditet genom att minska utgifterna för nya projekt.
- Långsiktig stabilisering av kommunens ekonomi genom att fokusera på nödvändiga utgifter.

Nackdelar:

- Försenade projekt kan påverka framtida tillväxt och utveckling i kommunen.
- Vissa projekt kan bli dyrare att återuppta i framtiden.
- Negativ påverkan på samhällsservice och kommunens image som en attraktiv plats för nya investeringar.

Öka skatteintäkterna (temporär höjning av kommunalskatten)

En temporär höjning av kommunalskatten för att snabbt öka intäkterna och förbättra kommunens likviditet.

Fördelar:

-
- Ger en direkt och stabil inkomstökning för att täcka likviditetsbehovet.
 - Långsiktig påverkan på budgeten då intäkterna ökar varje år.

Nackdelar:

- Politisk känslighet och potentiellt motstånd från kommuninvånarna.
- Kan påverka kommunens attraktivitet och skapa en belastning på hushåll och företag.
- Svårt att implementera snabbt, och effekterna syns först efter en tid.

Utförsäljning av tillgångar

Sälja av kommunala tillgångar, som mark, byggnader eller annan infrastruktur, för att frigöra kapital.

Fördelar:

- Omedelbar kapitalinförsel om tillgångarna säljs snabbt.
- Reducerar underhållskostnader på lång sikt för de sålda tillgångarna.

Nackdelar:

- Engångslösning som inte löser långsiktiga problem.
- Risk att kommunen säljer viktiga tillgångar som kan behövas i framtiden.
- Kan påverka kommunens självbestämmande över viktiga resurser.

Omförhandling av avtal

Omförhandling av kommunens befintliga avtal med leverantörer för att sänka kostnader eller skjuta upp betalningar.

Fördelar:

- Kan ge omedelbar besparing utan att kommunen behöver ta till mer drastiska åtgärder.
- Bevarar leverantörsrelationer bättre än att inställa betalningar.

Nackdelar:

- Alla leverantörer är kanske inte villiga att förhandla om villkoren.
- Risk för att kvaliteten på varor och tjänster försämras om kommunen pressar ner priserna för mycket.

Ökat upptag av lån

Kommunen kan ansöka om nya lån för att hantera tillfällig likviditetsbrist.

Fördelar:

- Ger ett snabbt kapitaltillskott som kan täcka likviditetsbehovet.

-
- Lån kan vara fördelaktiga om räntorna är låga.

Nackdelar:

- Ökar kommunens skuldbörda och långsiktiga kostnader.
- Kommunen kan få problem med att återbetala lånen om inte budgeten balanseras på sikt.

Interna besparingar

Införa besparingsåtgärder inom kommunens egen organisation, t.ex. minska personal, dra ner på icke-vitala tjänster eller skjuta upp planerade underhållsarbeten.

Fördelar:

- Möjliggör att undvika ytterligare skuldsättning eller andra drastiska åtgärder.
- Kan vara ett relativt snabbt sätt att minska kostnaderna.

Nackdelar:

- Kan leda till minskad effektivitet inom den kommunala organisationen.
- Risk för försämrad service till invånarna och arbetsmiljö för personalen.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att:

1. Diskutera och prioritera ovanstående åtgärder för att motverka likviditetsbristen
2. Ge kommunkansliet i uppdrag att ta fram en konkret plan för de åtgärder som beslutas.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt om följande åtgärder för att motverka likviditetsbristen:

- Förvaltningen ansöker om amorteringsfrihet där banken behöver ge besked hur länge amorteringsfrihet kan beviljas samtidigt som en ansökan om likviditetsstöd sänds till landskapsregeringen.

Ärendet delges kommunfullmäktige som ett anmälningsärende.

123 § Lagförslag om tryggnade av kommunal service (Dnr: 211/2024)

Ks § 123/18.9.2024

Landskapsregeringen begär in kommunernas synpunkter på lagförslag om tryggnade av kommunal service. Synpunkterna ska vara landskapsregeringen tillhanda senast 18.10.2024. Lagförslag, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 123

Kommunstyrelsen avgav ett utlåtande över ett i det närmaste identiskt lagförslag 2.3.2023 benämnt lagförslag om kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi där följande synpunkter framfördes:

1. Landskapsregeringen bör förlänga tidsfristen till fyra år för nyckeltal 1 eftersom två år får anses vara en mycket kort tid att täcka ett ackumulerat underskott utan stora konsekvenser för kommuninvånarna.
2. Nyckeltal 3 om soliditet bör vara ett medelvärde över flera år.
3. Det finns en överhängande risk att det inte i direkt anslutning till en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi finns en kommun som har en så pass bärkraftig ekonomi att den skulle kunna införliva en kommun med en synnerligen ansträngd ekonomi utan att själv bli en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi. Lumparlands kommun ser det inte som realistiskt att landsbygdskommunerna på Åland får en långsiktigt bärkraftig ekonomisk ställning enbart av att skapa större kommuner, eftersom dessa enheter relativt sett fortfarande vore mycket små kommuner jämfört med rikets kommuner. Ifall denna lagstiftning sätts i kraft på Åland kan den leda till omfattande förändringar i kommunstrukturen på Åland, där Åland kommer ha färre och lite större kommuner med en lite mindre känslig ekonomi men med en väsentligt sämre närservice.

Jämfört med de tidigare aktuella förslaget har vissa justeringar gjorts. Kontentan i lagförslaget är dock oförändrat enligt följande:

En kommuns ekonomi betraktas som synnerligen ansträngd om kommunen inte har täckt ett underskott i kommunens balansräkning inom två år från ingången av det år då bokslutet fastställdes.

En kommuns ekonomi betraktas dessutom som synnerligen ansträngd om följande två ekonomiska nyckeltal två år i följd har underskridit de angivna gränsvärdena:

- 1) årsbidraget i förhållande till avskrivningar och nedskrivningar i kommunens koncernresultaträkning är lägre än 100 procent i medeltal av de tre senaste åren

2) soliditetsgraden är lägre än 50 procent.

Som grund för nyckeltalen i 1 och 2 mom. används de bokslutsuppgifter som Ålands statistik- och utredningsbyrå årligen publicerar. Vid beräkningen av det underskott som avses i 1 mom. beaktas över- eller underskott från tidigare räkenskapsperioder, räkenskapsperiodens över- eller underskott samt summan av frivilliga reserveringar och avskrivningsdifferenser. För nyckeltalen i 2 mom. används bokslutsuppgifterna för kommunkoncernen i det fall där kommunen upprättar koncernbokslut, i annat fall används bokslutsuppgifterna för kommunen.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar avge följande synpunkter på lagförslaget om tryggnad av kommunal service:

1. Kommunen uppskattar att vissa tidsfrister har förlängts, men anser fortsatt att två år är en mycket kort tid för att täcka ett ackumulerat underskott. Kommunen anser att tidsfristen för nyckeltal 1 bör vara minst fyra år, vilket skulle ge kommunerna tillräcklig tid att genomföra nödvändiga åtgärder utan att alltför stor belastning hamnar på invånarna. Detta är särskilt relevant för mindre kommuner som Lumparland där den ekonomiska bufferten är begränsad.
2. Kommunen håller fast vid sin tidigare ståndpunkt att nyckeltal 3 (soliditet) bör baseras på ett medelvärde över flera år. Detta skulle ge en mer rättvis bild av kommunens långsiktiga betalningsförmåga och minska risken för överreaktion på tillfälliga ekonomiska svackor.
3. Kommunen ser fortfarande en risk i att det inte alltid finns en kommun med tillräckligt bärkraftig ekonomi i närheten för att kunna införliva en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi. Detta är ett särskilt problem i glesbygdsområden och för små kommuner som Lumparland, där en sammanslagning inte nödvändigtvis löser de långsiktiga ekonomiska utmaningarna. Att skapa större kommuner riskerar att leda till en situation där närservicen försämras markant, utan att nödvändigtvis förbättra den ekonomiska hållbarheten.
4. Det nya lagförslaget, med fokus på att trygga kommunernas serviceproduktion genom potentiella sammanslagningar, riskerar att medföra en försämring av den lokala närservicen. För Lumparlands kommun är det avgörande att den näraliggande servicenivån upprätthålls, då kommunens mindre storlek och geografiska förutsättningar gör att invånarna är beroende av att viktiga tjänster finns nära till hands.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt med tillägget att ett nyckeltal gällande om kommunens inkomstkattesats är över den genomsnittliga inkomstkattesatsen på Åland bör finnas med i lagen.

124 § Vägplan för byggande av separat gång- och cykelväg, parallellt med landsväg nr 3, Lemlandsvägen/Långnäsvägen, på sträckan Lumparsund – Svinö i Lemland och Lumparlands kommuner (Dnr: 200/2023)

Ks § 145/1.11.2023

Ålands landskapsregering beslöt 5.10.2023 ställa ut vägplan för byggande av separat gång- och cykelväg, parallellt med landsväg nr 3, Lemlandsvägen/Långnäsvägen, på sträckan Lumparsund – Svinö i Lemland och Lumparlands kommuner, ställs ut inför fastställande enligt med 25 § 2 mom. Landskapslag (1957:23) om allmänna vägar. Utställd vägplan, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 145

Anläggande av gång- och cykelväg invid landsväg nr 3 är ett pågående projekt med att binda ihop gång- och cykelvägarna längs hela vägsträckningen mellan Mariehamn och Långnäs hamn.

Enligt 24 § i landskapslagen om allmänna vägar bör vederbörande kommuns fullmäktige beredas tillfälle att avgiva utlåtande.

I korthet medger vägplanen byggnation av en gång- och cykelväg från Lumparsund till Svinökorsningen, vilket skulle medföra en sammanhängande gång- och cykelväg från Lumparsund till Långnäs hamn.

Korsningsområdet vid avtaget till landsväg nr 370 Svinövägen byggs om och den nybyggda gång- och cykelvägen på den södra sidan ansluts till den befintliga gång- och cykelvägen på den norra sidan av vägen. För att få en säker passage för den lätta trafiken över landsväg nr 3 Långnäsvägen samt landsväg nr 370 Svinövägen så anläggs två övergångsställen försedda med mittrefuger. Hastighetsbegränsningen inom korsningsområdet sänks till 50 km/h och vägen smalnas av med refuger i anslutning till övergångsstället, på båda sidor.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att som utlåtande över utställd vägplan för byggande av separat gång- och cykelväg, parallellt med landsväg nr 3, Lemlandsvägen/Långnäsvägen, på sträckan Lumparsund – Svinö i Lemland och Lumparlands kommuner meddela landskapsregeringen att Lumparlands kommun inte har något att anföra över förslaget.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt föreslå fullmäktige att som utlåtande över utställd vägplan för byggande av separat gång- och cykelväg, parallellt med landsväg nr 3, Lemlandsvägen/Långnäsvägen, på sträckan Lumparsund – Svinö i Lemland och Lumparlands kommuner meddela landskapsregeringen följande:

1. Ur trafiksäkerhetssynpunkt kan förslaget inte omfattas utan övergången över Långnäsvägen ska vara mellan punkt 2250-2400. Detta för att säkerställa god sikt för alla trafikanter i korsningsområdet vid avtaget till landsväg nr 370 Svinövägen.
2. Om dragningen enligt förslaget genomförs kommer plogning av cykelvägen göras i princip omöjlig.
3. Varför används Svenska vägverkets direktiv och inte finska motsvarigheten?

Kf § 49/15.11.2023

Beslut

Kommunstyrelsens förslag godkändes enhälligt.

Ks § 65/17.4.2024

Ålands landskapsregering beslöt 21.3.2024 att fastställa vägplan för gång- och cykelväg, längs med landsväg nr 3, Lumparsund-Svinö, i Lemland och Lumparlands kommuner, fastställs enligt med 25 § 2 mom. landskapslag (1957:23) om allmänna vägar. Beslutet har anslagits 28.3.2024.

Fastställd vägplan inklusive bemötande med anledning av inlämnade anmärkningar, enligt bilaga:

- Bilaga B – Ks § 65

Bemötande på kommunfullmäktiges anmärkningar

Väghållaren har inför vägplaneskedet fört diskussioner med trafiksäkerhetskonsulent och trafikplanerare samt haft interna planeringsmöten för att komma fram till det mest fördelaktiga förslaget till trafiklösningar i korsningen Långnäsvägen-Svinövägen. Det är inte lämpligt att placera övergången till norra sidan av LV3 inom sektion 2250–2400 då hastigheten är 90 km/h och för att undvika GC-väg parallellt på båda sidor av LV3. Att flytta övergångsplatsen enligt inlämnat förslag skulle medföra att cyklisterna från Långnäs som ska till Svinö får cykla tillbaka. Förslaget ställer krav på GC-väg på båda sidor om Långnäsvägen för att säkerställa trafiksäkerheten för lätta trafiken. Sammantaget kan väghållaren konstatera att placering av övergångsställen, refuger och chikaner, enligt vägplaneförslaget är de mest lämpliga. Därför **beaktas inte åsikten**.

GC-vägarna dimensioneras utgående ifrån att plogning, sandning och övrigt vägunderhåll ska ske med fordon som används för ändamålet. Därför **beaktas inte åsikten**.

Vägnätsbyrå har tillämpat VGU (Trafikverkets regler för vägar och gators utformning) när vägplanen har tagits fram eftersom alla delar av den finska motsvarigheten inte finns översatta till svenska.

Eftersom kommunfullmäktiges synpunkter i ärendet inte har beaktats finns bör kommunstyrelsen överväga huruvida vägplanen kan godkännas i sin fastställda form eller om besvär ska inlämnas. Besvär ska vara inlämnat senast 24.4.2024 och besvärinstans är Högsta förvaltningsdomstolen. Ifall besvär inlämnas bör juridiskt sakkunnig anlitas.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar ta ställning till huruvida det faktum att kommunfullmäktiges anmärkningar inte har beaktats fordrar att Lumparlands kommun inlämnar besvär över fastställd vägplan för gång- och cykelväg, längs med landsväg nr 3, Lumparsund-Svinö, i Lemland och Lumparlands kommuner.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt inlämna besvär över fastställd vägplan för gång- och cykelväg, längs med landsväg nr 3, Lumparsund-Svinö, i Lemland och Lumparlands kommuner utgående från att trafiklösningen inte är säker och kan göras på ett säkrare sätt, motivering till att hastigheten är reglerad till 90 km/h inte är hållbar då landskapet beslutar om hastighetsbegränsningar och att det redan är 70 km/h genom korsningen samt huruvida landskapsregeringen ensidigt kan anmoda kommunen att vara väghållare för en väg som kommunen i sin förslagna form inte godkänner.

Ks § 124/18.9.2024

Högsta förvaltningsdomstolen ber om svar med anledning av landskapsregeringens yttrande över kommunens inlämnade besvär över fastställd vägplan för gång- och cykelväg, längs med landsväg nr 3, Lumparsund-Svinö, i Lemland och Lumparlands kommuner. Skriftligt svar önskas senast 4.10.2024. Begäran och landskapsregeringens yttrande, enligt bilaga:

- Bilaga C – Ks § 124

Förslag till svar, enligt bilaga:

- Bilaga D – Ks § 124

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar inlämna svar till Högsta förvaltningsdomstolen med anledning av landskapsregeringens yttrande över kommunens inlämnade besvär över fastställd vägplan för gång- och cykelväg, längs med landsväg nr 3, Lumparsund-Svinö, i Lemland och Lumparlands kommuner enligt Bilaga D – Ks § 124.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt med tillägget att den tekniska specifikationen över plogningsutrustningen läggs med som bilaga.

125 § Kartläggning av kommunens verksamhet (Dnr: 56/2024)

Ks § 30/28.2.2024

I budget 2024 finns ett uppdrag att förvaltningen ska kartlägga kommunens verksamhet för att hitta möjliga effektiviseringar.

Förslag till plan för kartläggning, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 30

Det inledande steget i processen innebär en genomgång av kostnader som inte direkt skulle påverka den lagstadgade verksamheten. Därefter följer en kartläggning av kostnader som, även om de inte är direkt lagstadgade, potentiellt kan ha en indirekt inverkan på kommunens lagstadgade verksamhet.

Efter att detta har genomförts kommer hela kommunens personalresurs att granskas noggrant för att säkerställa att den är optimalt dimensionerad. I samband med denna översyn kommer också den praktiska verksamheten att analyseras för att identifiera eventuella arbetsmetoder eller verktyg som kan optimeras för att öka effektiviteten.

Eftersom en betydande del av kommunens IT-infrastruktur är förvaltningsövergripande, kommer en separat analys av IT-miljön och dess struktur att genomföras.

Kommunalförbunden granskas också separat eftersom medlemskap i ett förbund grundar sig i avtal som kommunen inte ensidigt kan ändra.

I det avslutande skedet utförs en noggrann bedömning av vilka av de föreslagna effektiviseringarna som faktiskt är genomförbara. Målet är att presentera ett förslag till förändringar som kan behandlas av kommunstyrelsen och därefter gå vidare till fullmäktige för beslut om genomförande.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar godkänna planen för kartläggning av kommunens verksamhet enligt Bilaga A – Ks § 30 och överlåter till kommundirektören att tillsammans med kommunens enheter genomföra kartläggningen.

Första delen av kartläggningen där man går igenom icke lagstadgade kostnader, personalresursen och den praktiska verksamheten ska vara klar och kommunstyrelsen tillhanda senast på styrelsesammanträdet i juni.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

Ks § 91/19.6.2024

Första delen av kartläggningen är färdigställd. Synpunkter från enheterna, enligt bilaga:

- Bilaga B – Ks § 91

Den praktiska verksamheten

Centralförvaltningen

Centralförvaltningen har en kommundirektör, ekonomichef och byråsekreterare varav de två sistnämnda arbetar på 80 procent.

IT-systemen fungerar, men behov av ett nytt ekonomisystem för att kunna effektivisera verksamheten ses som viktigt, speciellt med tanke på den statistik som ska in till Statskontoret, som nu görs manuellt, samt momsredovisningen. Problemet med nya system verkar tyvärr vara att de är anpassade för mycket större organisationer än Lumparlands kommun och blir då inte så effektiva som man hade hoppats på eftersom att de är för omfattande och även mycket kostsamma.

Vad gäller icke lagstadgade uppgifter rör det sig om administrering av stipendier, administrering av uppvaktningar för personalen och infobladet (skulle kunna göras om till ett digitalt infoblad). Eventuellt skulle kommunen också kunna sluta med arbetstidsredovisning för personal som inte arbetar enligt periodarbete och under förutsättning att man jobbat enligt planerad tid.

Efterarbetet med delgivning, registrering av beslut osv. är relativt tidskrävande. Förtullningen av varor från andra länder än fasta Finland är mycket krångliga och i många fall har man inte möjlighet att göra dem själv för att man inte har tillgång till all information som krävs och blir då tvungen att låta transportbolaget sköta förtullningen vilket innebär att det blir en extra kostnad.

Att vänta in samtliga slutregleringar från kommuner och kommunalförbund till bokslutet är en stor flaskhals som leder till mertid som skulle kunna undvikas om man inte skulle behöva vänta in alla uppgifter som i många fall kommer efter utsatt deadline.

Daghemmet

Daghemmet har en föreståndare/lärare, en lärare, en barnskötare, en resurs samt ett städ-köksbiträde. All personal är kompetent och uppfyller behörighetskraven. Resursen är dessutom överkvalificerad, har lärarutbildning.

Finns behov av visst nytt material samt förnyelse, då inga större inköp gjorts på många år, t ex till daghemsgården. Önskvärt vore att digital utrustning ses över

och kompletteras. Även vissa produkter för barn med NPF (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar) skulle behöva köpas in.

Allt arbete som utförs ingår i läroplanen för barnomsorgen på Åland. Barnens behov går naturligtvis i första hand, detta kan innebära att de ibland inte hinner med lagstadgade uppgifter såsom pedagogisk planering och dokumentation, dessa utförs då på övertid/egen tid.

Personal är av åsikten att den pedagogiska dokumentationen är tidskrävande (lärloggar, underlag för specialpedagogiska åtgärder) men det är samtidigt sådant som är nödvändigt och krävs enligt lagen och läroplanen. Den digitala hanteringen kan vara tidskrävande då personalen till viss del saknar kunskaper inom området och då tekniken ofta krånglar.

Brister i datautrustning, ingen uppkoppling till nätet vilket medför att förundervisning, sagostunder och samlingar ibland inte kan genomföras. För föreståndaren kan detta innebära att administrativt arbete inte blir gjort på den planerade tiden, vilket i sin tur gör att hon måste gå från barngruppen på annan tid.

Wilma (ett webbaserat administrationsprogram för närvarohantering och kommunikation mellan hemmet och daghemmet) tar onödigt mycket tid då allt ännu inte är anpassat efter barnomsorgens behov. Som föreståndare måste ännu närvarostatistiken skötas dubbelt, enligt det gamla systemet och i Wilma. Ändringar i vårdtider måste till viss del också göras av föreståndaren.

Fortbildning på området IKT behövs för samtlig personal. Teknologin behöver ses över.

En för kommunen gemensam IKT-ansvarig skulle spara tid och resurser. Vissa inköp kunde göras gemensamt mellan skola och daghem, såsom digital utrustning och andra hjälpmedel. Arbetsbeskrivningarna behöver revideras i enlighet med den nya lagen och läroplanen för barnomsorgen.

Lumparlands skola

För det första kan nämnas att Lumparlands skola fungerar mycket väl och kollegiet bedömer att de har tillräckliga resurser för att sköta de lagstadgade uppgifterna. De gör också bedömningen att de inte utför något frivilligt arbete i skolmiljön, utan att de endast sköter det som lagen och läroplanen reglerar.

Lumparlands skola har en årskurs 1–2 och en årskurs 4–6, dvs två klasser. Lumparlands skola har två klasslärare och sedan kompletterar skolföreståndaren med en del undervisning. Skolan har två behöriga lärare och en obehörig som snart är behörig. Därtill finns en elevassistent på cirka 50 procent.

Det skulle i teorin vara möjligt med en enda klass för hela skolans elever, men ur ett pedagogiskt och personalpolitiskt hänseende är det inte att rekommendera.

Biblioteket

Biblioteket sköts av en biblioteksekreterare på 50 procent och öppettiderna är måndagskväll och onsdagskväll samt en timme på onsdag eftermiddag. Av sådant som inte är lagstadgat är det Medis kursplanering och bidragsansökningar. Medis planeringen görs mestadels utanför bibliotekstimmarna. Bidragsansökningarna tar minimalt med tid.

Meröppet kunde gynna låntagare, men detta skulle kräva investeringar i ny teknik och övervakning.

Biblioteket fyller 100 år 2026, så planen är att det bortre rummet skulle göras om till barn- och ungdomsbibliotek under 2025, då skolans elevantal förväntas öka igen samma höst. Alla idéer och aktiviteter för att inspirera barnen till mera läsning bör tas till vara.

Äldreomsorgen

Personal på Kapellhagen utgörs av 12 personer varav en av dessa arbetar som kock. All personal är behörig förutom vikariepoolen.

Racer saknas. Tryckavlastande redskap saknas (exempelvis kuddar, madrasser sängar stolar, Comfort rullstol).

Kapellhagen upplever en avsaknad av samarbete med hemsjukvården. Får dock bra hjälp av hemsjukvården Mariehamn, mellan 16:00-08:00.

Vad gäller icke lagstadgade uppgifter hämtar de upp klienter till aktivitet/lunch på Kapellhagen. Kan ta med klient i samband med ärende till stan. Att få följa med på sådan biltur uppskattas mycket av klienterna. Dock genomförs detta i samband med att ett lagstadgat ärende behöver genomföras, vilket således inte låser upp resurser i onödan.

Beträffande flaskhalsar kan nämnas material via hjälpmedelscentralen. Tar lång tid för klienten att få hjälp. Remiss från läkare till att sedan faktiskt få sitt hjälpmedel tar lång tid. Det undermåliga samarbetet från hemsjukvårdens sida kan också nämnas. Klienten ska inte direkt till akuten utan via sjukvårdsupplysningen. Långa telefonköer vilket förhindrar snabb hjälp och rådgivning. Beställningar till ÅHS, behöver beställa långt i förväg för att få i tid. Får ibland sämre ersättningsvaror. Åhs tar inte tillbaka. Dialog förs inte innan sämre varor skickas ut. Betalar fullt pris för varorna som kommit trots att det är ersättningsvaror.

Samarbetet på Kapellhagen upplevs fungera bra. Det finns en befintlig struktur som fungerar. Alla vet vad som ingår i respektive pass. Viss frihet finns inom

kompetens/behörighet. Kunna göra adekvata bedömningar gällande de äldres hälsotillstånd ingår i behörigheten. Avslutningsvis bör Kapellhagen se över rutinerna gällande medicinering.

Byggnadstekniska sektorn

Samarbetsavtalet inom byggnadstekniska sektorn är under förhandling. Som det ser ut nu kommer Lumparlands kommun att överta driften av byggnadstekniska sektorn. Det är först då som kommunen kan se i detalj hur den sektorn arbetar. Exempelvis skulle en översyn av kommunens hyresbostadsbestånd vara lämpligt att utföra.

Brand- och räddning

Kommunen har nyligen godkänt en för Åland gemensam räddningsmyndighet som startade upp i maj 2024. Det återstår att se vilka stordriftsfördelar som kan komma av den.

Icke lagstadgade kostnader

Kartläggning av icke lagstadgade kostnader, enligt bilaga:

- Bilaga C – Ks § 91

Centralförvaltningen

Här är det främst småsummor. De största posterna är arvoden och medlemskap i kommunförbundet. Friskvården kostar en del men kan inte anses vara något som ska dras in.

Daghemmet

Daghemmet har endast mindre summor. De har också nämnt i sin kartläggning att anslagen för inköp till verksamheten borde vara något högre för att kunna byta ut saker. Det skulle eventuellt vara möjligt att föra över barnomsorgsledning på daghemsföreståndare och kommundirektör, men det förutsätter mer administrationstid för daghemsföreståndaren.

Skolan

Skolskjutsarna är förvisso lagstadgade och gick också under budget i senaste upphandlingen, men är fortfarande en stor post. Livsmedel är förstås inget som kan tas bort men det går att få ner kostnader genom att handla billigare. I övrigt är det bara mindre summor.

Biblioteket/kultur- och fritid

Det går att skära i litteraturbudgeten, men den är redan skuren i för några år sedan. Ungdomsgården går att stänga ner då det inte är lagstadgad verksamhet. Alla bidrag till föreningar går också att dra in. Samlingslokalstödet till Furuborg är också fullt möjligt att avsluta. Det finns heller inget krav på att vara med i Medis.

Äldreomsorgen

Det går även här att få ner kostnaderna för livsmedel om man handlar billigare. I övrigt är det bara små anslag.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar vilka delar, om några, av kartläggningen som föranleder närmare utredningar som skulle kunna möjliggöra för effektiviseringar.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt att varje förvaltning bör inkomma med tre konkreta förslag till förbättringar, resursförändringar och/eller förvaltningsöverskridande samarbeten. Styrelsen emotser svar senast 6.9.2024 och avser ha ett gemensamt forum där de olika förslagen diskuteras, som preliminärt ordnas 12.9.2024.

Ks § 125/18.9.2024

Inför kommunstyrelsen forum med enheterna 12.9.2024 lämnades följande förslag in, enligt bilaga:

- Bilaga D – Ks § 125

Under diskussionerna framkom följande som uppfattades som särskilt intressant:

- Samplanering genom en så kallad centralköksfunktion
- Hålla biblioteket stängt under bibliotekssekreterarens semester, förutom sommaren
- IKT-ansvarig i SÅUD även för daghemmen
- IKT-ansvarig i kommunen med en särskild ersättning
- En för alla enheter gemensam upphandling av kontorsmaterial
- Större samplanering av semestrar mellan skolans och Kapellhagens kök nu när det finns kock på båda enheterna
- Kontinuerligt utbytande av idéer kvartalsvis mellan enheter inom exempelvis dataprogram

Kontentan av forumet är att det är mycket svårt att hinna några större inbesparingar eftersom så mycket av verksamheten är lagstadgad och personaltung, men mindre effektivisering bör vara möjligt, speciellt inom livsmedel och kök.

Parallellt med kommunens egna kartläggning genomförs mellan storleksmässigt likvärdiga kommuner en jämförelse utifrån en rad olika

nyckeltal för att se var man eventuellt sticker ut kostnadsmässigt. Den bör bli klar under oktober månad.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att förvaltningen går vidare med att utreda följande:

- Samplanering genom en så kallad centralköksfunktion samt samplanering av semestrar under sommaren
- En för alla enheter gemensam upphandling av kontors- och förbrukningsmaterial
- Fråga SÅUD om eventuell IKT-ansvarig gentemot distriktets daghem
- Särskild ersättning för en IKT-ansvarig kommunen
- Hålla biblioteket stängt under bibliotekssekreterarens semester, förutom sommaren
- Konkretisera utbytet av idéer och erfarenheter mellan enheterna

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

126 § Samarbete inom byggnadsinspektion och teknisk förvaltning med Lemlands kommun (Dnr: 225/2024)

Ks § 126/18.9.2024

Lemland och Lumparland har sedan 2012 ett samarbetsavtal för byggnadstekniska sektorn. I maj 2023 valde kommunfullmäktige i Lemland att säga upp samarbetsavtalet, vilket medför att avtalet upphör per den 31.12.2024. Under hösten 2023 har initiala diskussioner förts mellan kommunerna avseende eventuellt framtida samarbete och hur det kan utformas, med en uttalad målsättning om att ha frågan färdigt utredd inom första halvan av 2024.

Under första halvan av 2024 har kommunernas presidier tillsammans med kommundirektörerna diskuterat hur ett framtida samarbete skulle kunna se ut, där Lumparlands kommun haft som målsättning att ta över det drifts- och bokföringsmässiga ansvaret för både byggnadsinspektion och teknisk förvaltning. Ett utkast till samarbetsavtal har tagits fram av förhandlingsgruppen. Utkast till samarbetsavtal, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 126

Avtalets innehåll

Tjänsteleverans: Lemlands kommun förbinder sig att leverera tjänster för beredning, beslut och verkställighet inom byggnadsinspektion och kommunal infrastruktur. Detta inkluderar teknisk chef, byggnads- och miljöinspektör samt fastighetsskötare, upp till ett visst antal timmar per vecka.

Beställning: Lumparlands kommun beställer dessa tjänster enligt sitt behov och ansvarar för beslutsfattandet där delegation inte är möjlig.

Ekonomi: Tjänsterna faktureras kvartalsvis utifrån faktiska timmar och enligt en prislista som revideras årligen.

Avtalsperiod: Gäller från 1 januari 2025 med en uppsägningstid på 12 månader.

Det faller således på Lumparlands kommun att ordna beslutsfattandet vad gäller frågor som inte delegerats till tjänsteinnehavare. Således behöver kommunen från 1.1.2025, om avtalet godkänns under hösten, en byggnadsnämnd (lagstadgad) samt ett organ som ansvarar för den tekniska förvaltningen.

Avsikten hos presidiet i förhandlingarna med Lemlands kommun är att den tekniska förvaltningen skulle kunna ligga under kommunstyrelsen då ärendemängden bör vara cirka 2 ärenden per sammanträde, men där tekniska chefen närvarar vid behov. Detta bör minimera det administrativa arbetet för

förvaltningen. Byggnadsnämnd är en lagstadgad nämnd och bygglovshandläggningen kan således inte skötas av kommunstyrelsen. Antalet ärenden som faktiskt behöver ett nämndbeslut enligt nu gällande delegeringsbeslut är dock inte särskilt många per år, men nämnden skulle behöva sammanträde med jämna mellanrum för att ha en jämn handläggning av bygglovsansökningar under året.

Utifrån det beskrivna upplägget håller byggnads- och tekniska kansliet att arbeta med att få fram vilka timmar som uppskattningsvis behöver säljas till Lumparlands kommun och hur mycket som Lemlands kommun själva behöver tjänsteinnehavarna.

Eftersom själva grunden i samarbetsavtalet är överenskommet i förhandlingsgruppen lyfts det nu till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige för kännedom.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen tar del av utkastet till samarbetsavtal enligt Bilaga A – Ks § 126 beslutar ge det till kommunfullmäktige för kännedom. Förvaltningen befullmäktigas att arbeta vidare med avtalsutkastet och inkomma med ett slutligt förslag till avtal under hösten.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

127 § Avtal om samarbete beträffande släcknings- och räddningsarbete (Dnr: 172/2024)

Ks § 127/18.9.2024

Kommunerna Eckerö, Finström, Geta, Hammarland, Jomala, Lemland, Lumparland, Saltvik, Sund och Vårdö har sedan lång tid tillbaka ett samarbetsavtal där man förbundit sig att samarbeta och bistå varandra vid släcknings och räddningsarbeten oberoende av var händelsen inträffat inom avtalskommunsområde.

I och med bildandet av en för Åland gemensam räddningsmyndighet har ett reviderat förslag utarbetats och framtagits där syftet är samverka med samtliga på Åland kommunernas operativa räddningsresurser och tillika möjliggöra en reglering av den larm och biståndsplanering som ligger till grund för till bland annat larmutgivning vid larm- och lägescentralen på Åland.

Avtalsförslaget grundar sig på att den enskilda kommunen uppfyller de krav som ställs på den kommunala servicenivån i enlighet med 19 § räddningslagen (2006:106) för landskapet Åland och att den upprätthållna nivån är i enlighet med den av kommunen antagna nivån för servicen 20 § räddningslagen (2006:106) för landskapet Åland.

En enskild kommun kan då uppfylla kraven ovan självständigt eller genom att ingå avtal med annan kommun. För räddningsuppdrag som understiger två timmar är förslaget att kommunerna inte skulle ta ut en kostnadsersättning av varandra. Då en längre insats fodras utgår ersättning från en på förhand antagen taxa enligt bilaga i avtal.

Den gemensamma räddningsnämnden beslutade 6.6.2024 att man förordar förslaget till avtal om samarbete beträffande släcknings- och räddningsarbete. Avtalsförslaget har sänts vidare till samtliga kommuner för godkännande. Avtalsförslag, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 127

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar godkänna avtalet om beträffande släcknings- och räddningsarbete enligt Bilaga A – Ks § 127. Kommundirektören befullmäktigas att underteckna avtalet.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

128 § Nytt webbplatspaket (Dnr: 167/2024)

Ks § 128/18.9.2024

Lumparlands kommun har ett webbplatspaket via Åda Ab som levereras av Vibb där supporten för den versionen upphör. Det betyder att Åda Ab inte längre kommer att erbjuda det paketet utan det kommer att upphöra inom snar framtid. Det finns därför behov av att beställa ett nytt webbplatspaket.

Åda Ab har gjort en ny upphandling och har givit en offert på ett nytt webbplatspaket. Det nya paketet skulle inte innebära några större förändringar av webbplatsen och torde inte fordra allt för mycket arbete. Det är dock helt nödvändigt att göra för att kommunen inte ska stå utan webbplats. Offert, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 128

Några budgeterade medel finns inte för ändamålet men troligtvis kommer de mesta av kostnaderna landa på år 2025. Det finns dock behov av tilläggsmedel för att kunna genomföra projektet.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar godkänna offerten enligt Bilaga A – Ks § 128 under förutsättning att kommunfullmäktige beviljar tilläggsmedel för ändamålet.

Kommunstyrelsen beslutar föreslå för fullmäktige att bevilja tilläggsmedel om 7 950 euro för implementeringen av ett nytt webbplatspaket i enlighet med Bilaga A – Ks § 128.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

129 § Implementering av nytt ekonomisystem (Dnr: 96/2024)

Ks § 90/19.6.2024

Lumparlands kommun har under våren inlett implementering av ett nytt ekonomisystem, Microsoft Business Central, som tillhandahålls av Consilia Solutions Ab.

Det har dock under processen visat sig att systemet inte resursmässigt kan implementeras av kommunkansliets egna personal eftersom det är så pass omfattande anpassningar som behöver göras av systemet innan det kan tas i bruk. Eftersom kommunen har en ekonomichef på 80 procent som behöver sköta sina ordinarie uppgifter samtidigt som implementationen av systemet sker är det nödvändigt att köpa in extra resurser ifall kommunen vill fortsätta implementeringen. Ekonomichefen behöver fortsättningsvis hantera sina ordinarie uppgifter, vilket gör att kommunen i så fall bör göra en tilläggsbeställning från leverantören om resurser för att bistå i implementeringen.

Att beställa en resurs för implementeringen är förstås förenat med merkostnader, varför förvaltningen inte kan ta beslut om det. Consilia Solutions Ab uppskattar att det återstår totalt cirka 116 timmar för att ha systemet i drift; 46 timmar för att färdigställa miljön, 30 timmar för utbildning och 40 timmar för arbete i produktionsmiljön. Timpriset är 144 euro exkl. moms vilket betyder att kostnaderna skulle vara precis under 17 000 euro. Uppskattning, enligt bilaga:

- Bilaga A Ks § 90

Ifall kommunen väljer att avbryta implementeringen uppskattas kostnaden för avveckling av miljön till 3 600 euro.

Det skulle givetvis vara billigare ifall ekonomichefen skulle utföra hela implementeringen själv, men det är i praktiken inte möjligt med tanke på de arbetstimmar som skulle behövas. Det kan också nämnas att även vid implementering i egen regi behövs utbildning och input från Consilia Solutions Ab. Den totala merkostnaden är således inte 17 000 euro, utan antagligen närmare 10 000 euro.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att gå vidare med implementeringen av ekonomisystemet och omber förvaltningen att inkomma med anhållan om tilläggsmedel senare under året ifall det blir aktuellt.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

Ks § 128/18.9.2024

Eftersom ekonomisystemet ser ut att bli dyrare än den ursprungliga budgeten som sattes för ett antal år sedan bör projektet inte belasta centralförvaltningens drift, utan istället upptas som ett investeringsprojekt. Detta kräver dock kommunfullmäktiges godkännande. Hittills har 12 723 euro gått åt projektet och den totala summan förväntas bli omkring 27 000 euro. Kommunstyrelsen har tidigare godkänt att projektet ska fortgå, trots de dyrare projektkostnader. Nuvarande ekonomisystem kommer nämligen tas ur drift i framtiden.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå för fullmäktige att investeringsmedel om 27 000 euro beviljas för implementering av nytt ekonomisystem.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

130 § Barnomsorgstaxa 2025 (Dnr: 226/2024)

Ks § 130/18.9.2024

Barnomsorgsledarens beredning

Enligt landskapslagen om ändring av landskapslagen om barnomsorg och grundskola (ÅFS 2022:55) § 22 mom. 4 ska kommunen senast tre månader före en ändring av avgifterna införs meddela om ändringar, det vill säga den 30 september 2024.

Kommunen har i nuläget tre olika avgiftskategorier enligt nuvarande lagstiftning; Heltid (100 %), deltid (80 %), halvtid (60 %). Det föreslås ingen förändring av taxorna då kommunen i dagsläget uppbär de maxavgifter som är fastslagna i gällande lagstiftning.

Enligt LL om barnomsorg och grundskola del II 14 § mom. f) beviljas barnomsorg i daghemsverksamhet i den utsträckning det är förenligt med barnets bästa. Endast i särskilda fall kan det anses förenligt med barnets bästa att vistas i barnomsorg i daghemsverksamhet längre än 10 timmar per dygn eller längre än 200 timmar per månad.

Tolkningen inom SÅUD är att eftersom det står 200 timmar per månad så är 200 timmar det maximala antalet som vårdnadshavare ska kunna boka. Om det är som nu 10 timmar/dag som skall kunna bokas så är det onödigt att det står 200 timmar per månad eftersom det inte kommer att räcka till de månader som har fler än 20 verksamhetsdagar.

För att kunna få vårdtidsbokningen i Wilma att fungera så är det nödvändigt att antalet tillgängliga timmar är de samma under varje månad för de olika vårdkategorierna.

Därav föreslås det att heltidsbarnomsorg utgör 200 timmar/månad. Därav följer även tolkningen att deltidsbarnomsorg utgör 160 timmar/månad och halvtidsbarnomsorg utgör 120 timmar/månad.

Förundervisningen är, enligt gällande lagstiftning, avgiftsfri sedan 1.1.2021 och skall vara minst 4 h/dag. I Lumparland är förundervisningen 4 h/verksamhetsdag. Lemland har tillämpat att förundervisningen är 5 h/verksamhetsdag, motsvarande en deltidsp plats. Även syskonrabatten är olika i kommunerna, Lumparland har en fast avgift medan Lemland har procent.

Lumparland:

- 25 euro per barn för heltidsplats
- 20 euro per barn för deltidsplass
- 15 euro per barn för halvtidsplats
- 10 euro per barn för fritidshem

Lemland:

- 0 % för barn 1
- 10 % för barn 2
- 30% för barn 3, barn 4 osv.

För att få det lika i kommunerna och även underlätta det administrativa arbetet föreslås det att Lumparland inför förundervisning 5h/ verksamhetsdag samt att syskonrabatten ändras så att den blir lika som i Lemland.

Förslag till barnomsorgstaxa och avgiftstillämpning, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 130

Utbildningschefen förordar

Kommunstyrelsen beslutar att barnomsorgsavgifterna och avgiftstillämpningen från och med 1.1.2025 för kommunens daghem fastställs enligt Bilaga A – Ks § 130.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att barnomsorgsavgifterna och avgiftstillämpningen från och med 1.1.2025 för kommunens daghem fastställs enligt Bilaga A – Ks § 130.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt återremittera ärendet.

131 § Förslag till ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund (Dnr: 216/2024)

Ks § 131/18.9.2024

Landskapsregeringen föreslår en ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta med barn. Eventuella synpunkter ska vara landskapsregeringen tillhanda senast 25.10.2024. lagförslag, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 131

Ändringen ger arbetsgivaren en rätt att kräva att den som tilldelas arbete med barn företer ett utdrag ur straffregistret vid anställningar som understiger tre månader. Därmed ges arbetsgivaren möjlighet att även vid kortvariga anställningar kontrollera eventuell brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta med barn.

Lagens tillämpningsområde föreslås bli utvidgat till att även omfatta landskapslagen om privata hälso- och sjukvårdstjänster.

En ändring av vilka uppgifter som får antecknas då ett straffregisterutdrag visas upp föreslås också.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar meddela landskapsregeringen att Lumparlands kommun tillstyrker förslaget till ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

132 § Sammanträdet avslutande

Sammanträdet avslutades kl. 22.18.

ANVISNING FÖR RÄTTELSEYRKANDE OCH BESVÄRSANVISNING

Förbud att söka ändring

Eftersom nedan nämnda beslut endast gäller beredning eller verkställighet kan enligt 112 § i kommunallagen (1997:73) eller 6 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (FFS 808/2019) rättelseyrkande inte framställas eller kommunalbesvär eller förvaltningsbesvär anföras över beslutet.

Paragrafer i protokollet: **118, 119, 122, 123, 124, 126, 128, 129, 130, 131, 132.**

Besvär kan inte anföras över nedan nämnda beslut, eftersom ett skriftligt rättelseyrkande enligt 110 § i kommunallagen kan framställas över beslutet.

Paragrafer i protokollet: **120, 121, 125, 127.**

Anvisning för rättelseyrkande

Skriftligt rättelseyrkande får framställas av den som ett beslut avser eller den vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet (part) samt av kommunmedlemmarna.

Myndighet hos vilken rättelse yrkas är:

Kommunstyrelsen i Lumparland
Kyrkvägen 26
AX-22 630 Lumparland

Paragrafer i protokollet: **120, 121, 125, 127.**

Yrkandet ska framställas inom 14 dagar från delfåendet av beslutet. En part anses ha fått del av beslutet sju dagar efter dagen då brevet avsändes, om inte något annat påvisas. Vid elektronisk delgivning anses en part ha fått del av beslutet tre dagar efter att meddelandet sändes, om inte något annat påvisas. En kommunmedlem anses ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter det att ett meddelande om att beslutet finns tillgängligt på kommunens webbplats publicerades på kommunens elektroniska anslagstavla. I vardera fallen räknas inte framlägnings- eller delgivningsdagen med i besvärstiden.

Av rättelseyrkandet ska framgå yrkandet och vad det grundar sig på.

KOMMUNALBESVÄR

BESVÄRSANVISNING

I nedan nämnda beslut kan ändring sökas skriftligt genom besvär.

Paragrafer i protokollet:

Besvärsrätt

Ändring i beslut kan sökas av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet (part) och kommunmedlemmar. Ändring i ett beslut med anledning av rättelseyrkanden kan sökas genom kommunalbesvär endast av den som framställt rättelseyrkandet. Om beslutet har ändrats med anledning av rättelseyrkandet, kan ändring i beslutet sökas genom kommunalbesvär också av den som är part eller av en kommunmedlem.

Besvärstid

Besvärstid är 30 dagar från dagen för delfäendet av beslutet. En part anses fått del av beslutet sju dagar efter dagen då brevet avsändes, om inte något annat påvisas. Vid elektronisk delgivning anses en part ha fått del av beslutet tre dagar efter att meddelandet sändes, om inte något annat påvisas. En kommunmedlem anses ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter det att ett meddelande om att beslutet finns tillgängligt på kommunens webbplats publicerades på kommunens elektroniska anslagstavla.

Besvärsgrunder

Ett beslut får överklagas genom kommunalbesvär på följande grunder:

1. beslutet tillkommit i felaktig ordning,
2. den myndighet som fattat beslutet har överskridit sina befogenheter eller
3. beslutet annars strider mot lag.

Besvärsskrift

I besvärsskriften ska uppges:

- ändringssökandens namn, kontaktuppgifter och postadress,
- det beslut i vilket ändring söks (det överklagade beslutet)
- till vilka delar ändring söks i beslutet och vilka ändringar som yrkas (yrkandena)
- grunderna för yrkandena,
- vad besvärsrätten grundar sig på om det överklagade beslutet inte avser ändringssökanden själv.

Om talan förs av ändringssökandens lagliga företrädare eller ombud, ska också dennes kontaktuppgifter uppges. Medan besvären är anhängiga ska förvaltningsdomstolen utan dröjsmål underrättas om ändringar i kontaktuppgifterna.

Till besvären ska följande fogas:

1. det överklagade beslutet med besvärсанvisning,
 2. utredning om när ändringssökanden har fått del av beslutet, eller annan utredning om när besvärstiden börjat löpa,
-

-
3. de handlingar som ändringssökanden åberopar som stöd för sina yrkanden, om dessa inte redan tidigare har lämnats till myndigheten.

Besvärsmyndighet

Ålands förvaltningsdomstol
PB 31, Torggatan 16
AX-22 101 Mariehamn
E-post: aland.fd@om.fi

Inlämnande av besvärshandlingarna

Besvären ska lämnas in till besvärsmyndigheten senast under besvärstidens sista dag innan besvärsmyndigheten stänger.

Avgift

Enligt lagen om domstolsavgifter (FFS 1455/2015) är rättegångsavgiften i förvaltningsdomstolen 260 euro. Rättegångsavgift tas ut också då förvaltningsdomstolen avvisar besvär utan prövning samt då besvär återtas. Avgift tas inte ut om ändringssökanden har framgång i ärendet.

FÖRVALTNINGSBESVÄR

BESVÄRSANVISNING

I nedan nämnda beslut kan ändring sökas skriftligt genom besvär.

Paragrafer i protokollet:

Besvärsrätt

Besvär får anföras av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet (part) samt av den som har besvärsrätt enligt särskilda bestämmelser i lag. En myndighet får även anföras besvär över beslutet om överklagandet är behövligt med anledning av det allmänna intresse som myndigheten ska bevaka.

Besvärstid

Besvärstid 30 dagar från delfäendet av beslutet. En part anses fått del av beslutet sju dagar efter dagen då brevet avsändes, om inte något annat påvisas. Vid elektronisk delgivning anses en part ha fått del av beslutet tre dagar efter att meddelandet sändes, om inte något annat påvisas. Beslutet anses dock ha kommit till en myndighets kännedom på ankomstdagen.

Besvärsskrift

I besvärsskriften ska uppges:

- ändringssökandens namn, kontaktuppgifter och postadress,
- det beslut i vilket ändring söks (det överklagade beslutet)
- till vilka delar ändring söks i beslutet och vilka ändringar som yrkas (yrkandena)
- grunderna för yrkandena,
- vad besvärsrätten grundar sig på om det överklagade beslutet inte avser ändringssökanden själv.

Om talan förs av ändringssökandens lagliga företrädare eller ombud, ska också dennes kontaktuppgifter uppges. Medan besvären är anhängiga ska förvaltningsdomstolen utan dröjsmål underrättas om ändringar i kontaktuppgifterna.

Till besvären ska följande fogas:

1. det överklagade beslutet med besvärсанvisning,
2. utredning om när ändringssökanden har fått del av beslutet, eller annan utredning om när besvärstiden börjat löpa,
3. de handlingar som ändringssökanden åberopar som stöd för sina yrkanden, om dessa inte redan tidigare har lämnats till myndigheten.

Besvärsmyndighet

Ålands förvaltningsdomstol
PB 31, Torggatan 16
AX-22 101 Mariehamn
E-post: aland.fd@om.fi

Inlämnande av besvärshandlingarna

Besvärshandlingarna ska inlämnas till besvärmyndigheten före besvärstidens utgång. Besvärshandlingarna kan även sändas med post eller genom bud, men i så fall på avsändarens eget ansvar. Handlingarna ska lämnas till posten i så god tid att de kommer fram innan besvärstiden går ut.

Avgift

Enligt lagen om domstolsavgifter (FFS 1455/2015) är rättegångsavgiften i förvaltningsdomstolen 260 euro. Rättegångsavgift tas ut också då förvaltningsdomstolen avvisar besvär utan prövning samt då besvär återtas. Avgift tas inte ut om ändringssökanden har framgång i ärendet.

Likviditetsanalys

Kassamedel 16.8.2024	367 561,69 €
Lån kvar att föra över till kontot på Andelsbanken	188 930,58 €
Återstående amorteringar och räntor	-125 692,82 €
Skatteinkomster	568 982,65 €
Löner och sociala avgifter	-440 000,00 €
Obetalda fakturor i reskontrat per 31.12.2024	-226 276,79 €
Landskapsandelar för 4 månader	276 000,00 €
Samarbetsfakturor från Lemland	-56 305,22 €
GA Bygg	-324 415,00 €
SÅUD	-101 652,00 €
Driftsintäkter ca 15 000*4,5 månader	67 500,00 €
Driftskostnader ca 40 000€ *4,5 månader	-180 000,00 €
Investering ekonomisystem	-10 000,00 €
Investering Lumpovägen	-7 500,00 €
Investering FBK asfaltering	-10 000,00 €
Investering vattenledningar	-45 600,00 €
Beräknade kassamedel 31.12.2024	<u>-58 466,91 €</u>

Hänvisning

Enligt sändlista

Kontaktperson
Diana Lönngren

Ärende

Lagförslag om tryggnad av kommunal service

Landskapsregeringen ber härmed om Ert yttrande över ett lagförslag om tryggnad av kommunal service. Lagförslaget har tidigare remissbehandlats under våren 2022. Efter remissen har följande förändringar gjorts:

- Den allmänna motiveringen har kompletterats och delvis omstrukturerats.
- Definitionen av nyckeltalen har preciserats.
- Vissa tidsfrister har förlängts.
- Rollfördelningen vid utvärderingsförfarandet har förtydligats.
- Regler och tidsramar för förverkligande och uppföljning av åtgärdsprogram har lagts till.
- Siffermaterialet har uppdaterats med kommunernas bokslutsuppgifter för 2021, vilket dock innebär att det inte är de senaste uppgifterna. Materialet kommer att uppdateras med bokslutsuppgifterna för 2023 innan lagförslaget lämnas till lagtinget.

Era synpunkter ska för att kunna beaktas vara landskapsregeringen tillhanda senast den 18 oktober 2024. Detta brev sänds enbart i elektronisk form och remissvaren skickas till registrator@regeringen.ax.

Remisshandlingarna finns även på landskapsregeringens webbplats <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/remisser>.

Lagberedare

Diana Lönngren

BILAGOR Lagförslaget samt parallelltext

FÖR KÄNNEDOM Lagtingsgrupperna

SÄNDLISTA

Brändö kommun, Eckerö kommun, Finströms kommun, Föglö kommun, Geta kommun, Hammarlands kommun, Jomala kommun, Kumlinge kommun, Kökars kommun, Lemlands kommun, Lumparlands kommun, Mariehamns stad, Saltviks kommun, Sottunga kommun, Sunds kommun, Vårdö kommun, Ålands kommunförbund kf, Kommunernas socialtjänst, Oasen, Ålands miljöservice, Norra Ålands utbildningsdistrikt, Södra Ålands utbildningsdistrikt, Ålands statistik- och utredningsbyrå

Till Ålands lagting

REMISS
20.8.2024

Tryggande av kommunal service

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår att lagtinget antar lagstiftning för att trygga serviceproduktionen för invånarna i kommuner som av ekonomiska skäl inte längre kan utföra sina lagstadgade åtaganden. Lagförslaget omfattar ett förslag till en landskapslag om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi samt ett förslag till ändring av kommunstrukturlagen för Åland. Landskapsregeringens ambition med lagförslaget är att bistå trygandet av den åländska välfärden.

Enligt den föreslagna lagstiftningen initieras ett utvärderingsförfarande när ekonomin i en kommun uppfyller de i lagen angivna kriterierna. Detta sker på basen av årlig nyckeltalsuppföljning utifrån publicerade bokslutsuppgifter. De nyckeltal som föreslås utgöra kriterier är ackumulerat underskott i balansräkningen, årsbidrag i förhållande till avskrivningar samt soliditetsgrad. Utgångspunkten är att nyckeltalen återspeglar kommunens synnerligen ansträngda situation redan innan kommunens förmåga att producera tjänster har äventyrats avsevärt.

Utvärderingsförfarandet syftar till att analysera kommunens ekonomi och verksamhetsförutsättningar samt att identifiera möjliga åtgärder som kan förändra utvecklingen i den kommunala ekonomin och därmed säkra möjligheten till fortsatt kommunal serviceproduktion över tid. Utvärderingen utförs av en utvärderingsgrupp. Under utvärderingsförfarandet begränsas kommunens möjligheter att inleda nya investeringar som inte kan genomföras med eget kapital.

Utvärderingsgruppen överlämnar ett åtgärdsförslag till fullmäktige som fattar beslut om att genomföra åtgärderna. Åtgärdsförslaget kan också innehålla ett förslag till ändring av kommunindelningen. På basen av åtgärdsförslaget och fullmäktiges beslut avgör landskapsregeringen om en särskild kommunindelningsutredning enligt kommunstrukturlagen ska inledas.

Genom den föreslagna ändringen av kommunstrukturlagen ska en särskild kommunindelningsutredning som gäller en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi kunna inledas på initiativ av en utvärderingsgrupp. Landskapsregeringen ska också i ett sådant fall kunna besluta om en ändring av kommunindelningen trots att fullmäktige i någon av de berörda kommunerna motsätter sig det.

Den föreslagna lagstiftningen föreslås träda i kraft så snart som möjligt så att bestämmelserna om utvärderingsförfarande kan tillämpas första gången när bokslutsuppgifterna för räkenskapsåret 2024 publiceras under hösten 2025.

INNEHÅLL	
Huvudsakligt innehåll	1
Allmän motivering	3
1. Bakgrund	3
1.1 Grunden för den kommunala självstyrelsen	3
1.2 Kommunernas ekonomiska situation.....	3
1.3 Behov av åtgärder.....	7
2. Lagstiftningsbehörighet och gällande lagstiftning	7
2.1 Lagstiftningsbehörigheten	7
2.2 Bestämmelser om kommunernas ekonomi	8
2.3 Bestämmelser om kommunindelning	8
3. Utblick.....	9
3.1 Inledning	9
3.1 Riket	9
3.2 Sverige	11
3.3 Norge	12
3.4 Danmark.....	13
3.5 Island.....	14
4. Överväganden	14
5. Landskapsregeringens förslag	15
5.1. Förslaget i korthet.....	15
5.2. Definitionen av en synnerligen ansträngd ekonomi	16
5.3. Utvärderingsförfarande	17
5.4. Ändring av kommunindelningen	19
6. Förhållande till grundlagen	19
7. Förslagets konsekvenser	21
7.1. Samhälleliga, organisatoriska och ekonomiska konsekvenser.....	21
7.2. Utfall för nyckeltalen – vilka kommuner skulle uppfylla kriterierna idag?	22
7.3. Övriga konsekvenser	23
8. Beredning och ikraftträdande.....	23
Detaljmotivering	24
1. LL om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi	24
2. Ändring av kommunstrukturlagen för Åland.....	30
Lagtext	34
L A N D S K A P S L A G om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi	34
L A N D S K A P S L A G om ändring av kommunstrukturlagen för Åland ...	36
Bilaga: Utfall, nyckeltal 2014–2021	38

Allmän motivering

1. Bakgrund

1.1 Grunden för den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen är grundlagsfäst. Rätten till självstyrelse innebär att kommuninvånarna har rätt att välja förvaltningsorgan och att beslutanderätten i kommunerna tillkommer de valda organen. En av de viktigaste faktorerna i den kommunala självstyrelsen är kommunernas beskattningsrätt. Substansen i beskattningsrätten är att den ska spela en reell roll för kommunernas möjligheter att självständigt bestämma över sin ekonomi.

Kommunernas rätt till självstyrelse uttrycks också i kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland. Enligt kommunallagens 1 § är landskapet Åland indelat i självstyrande kommuner. Åland är idag indelat i sexton kommuner; en stad, nio landsbygdskommuner och sex skärgårdskommuner. Enligt kommunallagen ska kommunen handha de uppgifter som den åtagit sig med stöd av den kommunala självstyrelsen och som den ålagts genom lag. Kommunen ska i all sin verksamhet sträva efter att främja kommuninvånarnas välfärd och en ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling inom kommunen.

Landskapsregeringen övervakar att kommunerna och kommunalförbunden iakttar gällande lagstiftning. En grundläggande princip i den lagstiftning som styr de kommunala verksamheterna är att invånarna ska garanteras en miniminivå av kommunal service som bestäms av lagtinget. En annan grundläggande princip är finansieringsprincipen, som innebär att kommunerna ska ges möjlighet att finansiera den verksamhet som de enligt lag åläggs att utföra. Lagtinget har anslutit sig till Europeiska konventionen om kommunal självstyrelse¹, där det i artikel 9.2 sägs att de lokala myndigheternas ekonomiska resurser ska motsvara de uppgifter som tilldelats dem i grundlag och annan lag. Grundlagsutskottet har också i sin praxis² betonat att när bestämmelser om kommunernas uppgifter införs, ska det i enlighet med finansieringsprincipen ses till att kommunerna har faktiska förutsättningar att klara av dem. Detta måste enligt utskottet bedömas utifrån dels kommunernas skatteinkomster och övriga inkomster, dels statsandelar och skatteutjämnings- (motsvarande landskapsandelar och skattekomplettering). Ett problem med finansieringsprincipen är dock att det inte finns några vedertagna bedömnings- eller beräkningsmekanismer för hur principen genomförs eller inte genomförs.

1.2 Kommunernas ekonomiska situation

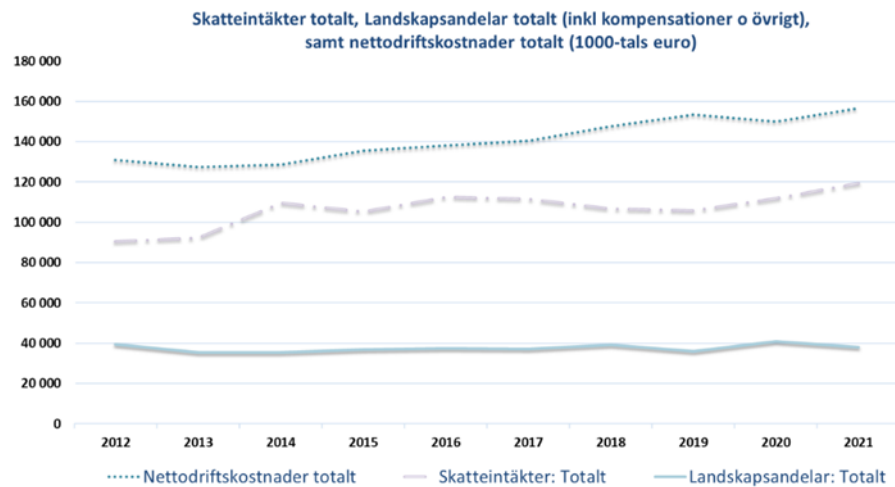
En kommuns centrala roll är att ansvara för samhällsservice, att agera som myndighetsutövare, att vara samhällsutvecklare och att fungera som demokratisk arena. Den samhällsservice som kommunen tillhandahåller kommuninvånarna är till största delen lagstadgad, samtidigt som kommuner i många fall själva har möjlighet att påverka hur samhällsservicen produceras samt vilken servicenivå som erbjuds i kommunen. Samhällsservicen finansieras i huvudsak med skatteintäkter, avgifter samt landskapsandelar.

I Figur 1 nedan illustreras de åländska kommunernas samlade skatteintäkter, landskapsandelar samt nettodriftskostnader. Nettodriftskostnaderna i kommunerna har ökat med cirka 25 miljoner under perioden 2012–2021, från cirka 130 miljoner till cirka 155 miljoner euro. Skatteintäkterna har under åren 2012 till 2016 ökat från cirka 85 miljoner till cirka 112 miljoner

¹ ÅFS 1991:73 (FördrS 65/1991)

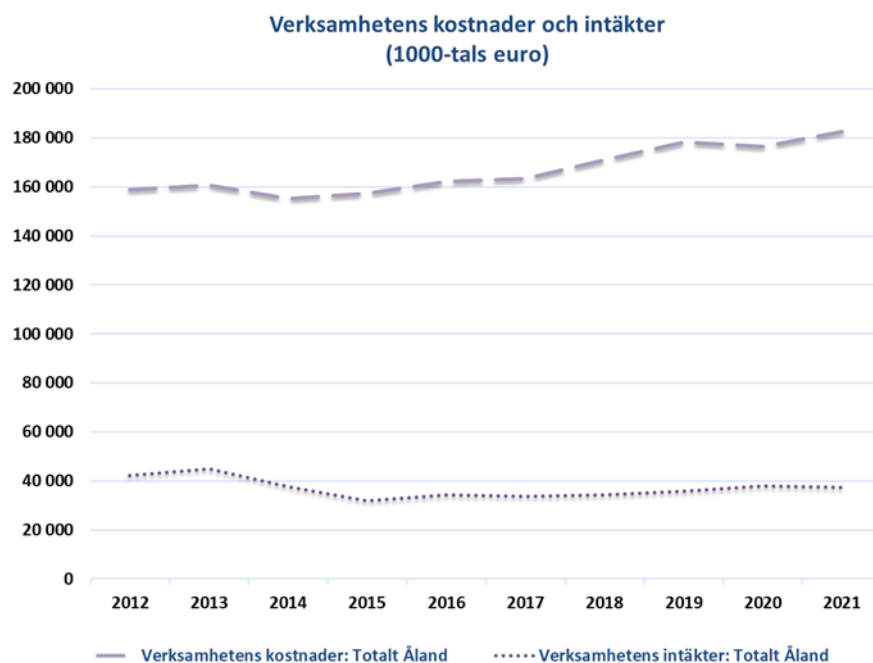
² Se till exempel GrUU 16/2014, GrUU 40/2014, GrUU 15/2020 och GrUU 17/2021

euro, det vill säga cirka 27 miljoner euro, för att sedan variera mellan cirka 105 och 120 miljoner euro från 2016 till 2021. Landskapsandelarna har hållits på en rätt jämn nivå, knappa 40 miljoner, under hela perioden.

Figur 1 Kommunernas finansiering och nettodriftskostnader. Till landskapsandelarna räknas i detta sammanhang även kompensationer av olika slag samt övriga stöd som kommunerna bokför under landskapsandelar. (Hämtat från ÅSUB, kommunernas rapporterade ekonomiuppgifter)

Figur 2 belyser ytterligare de åländska kommunernas verksamhetskostnader och intäkter. Här syns att kostnaderna ökat från cirka 160 miljoner euro år 2012 till cirka 180 miljoner euro år 2021. Verksamhetsintäkterna har inte ökat under samma tidsperiod. Under åren 2012–2013 uppgick de till cirka 42–45 miljoner, för att sedan 2015 sjunka till dryga 32 miljoner euro. Från 2016 till 2021 har de sedan varierat på omkring 34–37 miljoner euro.

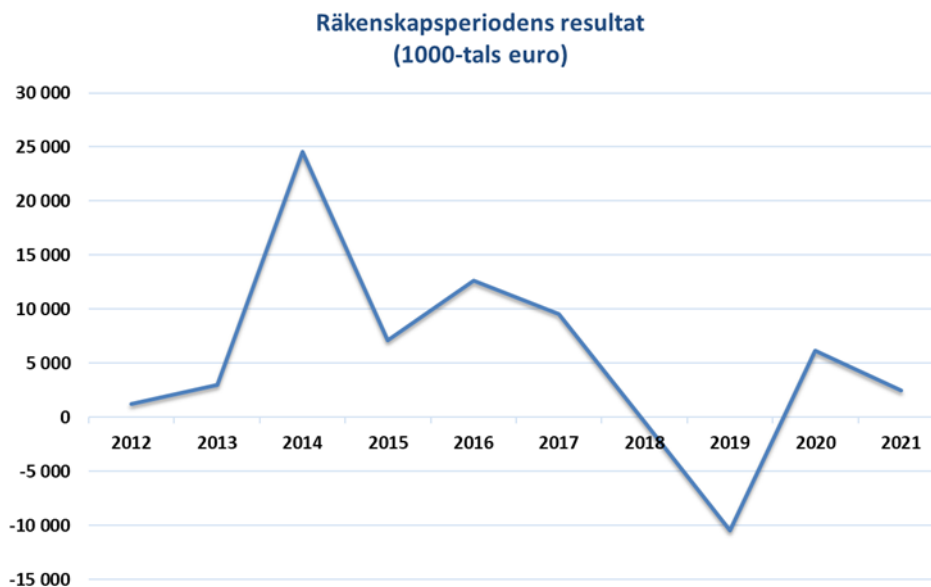

Figur 2 Kommunernas verksamhetskostnader och verksamhetsintäkter (Hämtat från ÅSUB, kommunernas rapporterade ekonomiuppgifter)

Figur 1 och 2 ovan visar att kostnaderna för kommunerna har ökat märkbart sedan 2015. Kommunernas skatteintäkter har i viss mån följt med i utvecklingen, under åren 2019–2021 ökade skatteintäkterna i snabbare takt än kostnaderna för samma period, medan intäkterna för åren 2017–2019 minskade samtidigt som kostnaderna ökade.

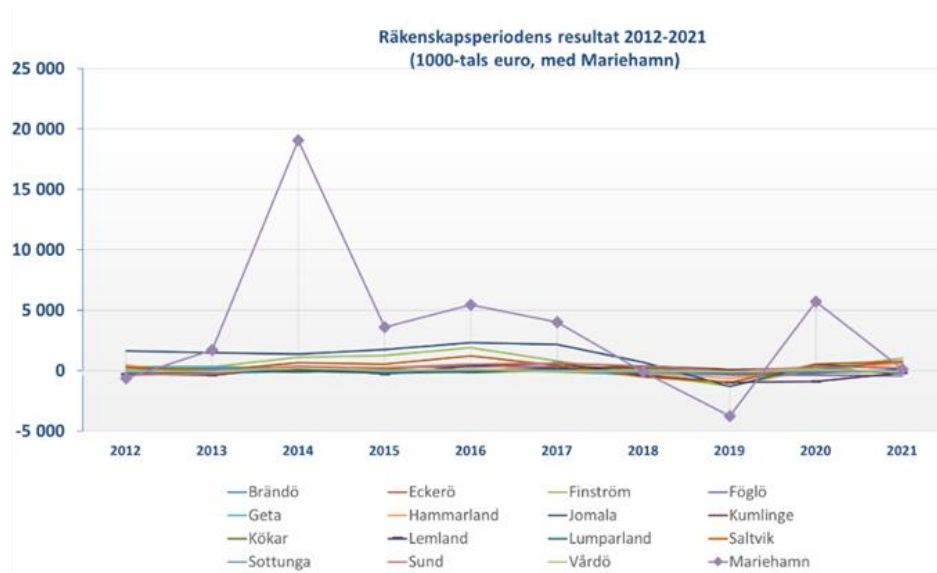
Att kostnader ökar för kommunerna kan bero på befolkningsökning och ökade lagkrav, men även på kommunernas egen nivå av serviceproduktion, investeringar och kostnadseffektivitet. Det kan konstateras att en kostnadsökning i samhället är normal i och med regelbunden allmän prishöjning på grund av inflation. Ett hållbarhetsgap mellan kostnader och intäkter uppstår om kostnaderna ökar snabbare än intäkterna.

Figur 3 nedan visar kommunernas resultat för åren 2012–2021. Kommunerna uppvisar summerat positiva resultat för åren 2012 till 2017, men under 2018 och 2019 har detta övergått till negativa resultat. För åren 2020 och 2021 är resultaten återigen positiva. Under 2014 gjorde kommunerna som helhet ett stort plus, vilket kan förklaras genom en kraftig stegring av skatteintäkter detta år (se figur 1).

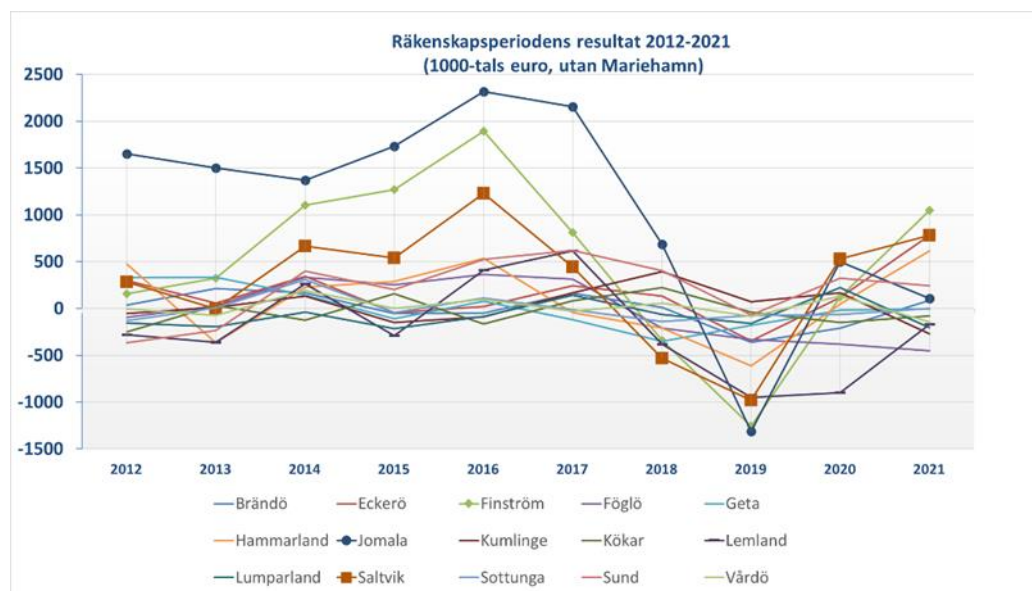

Figur 3 Kommunernas resultat för räkenskapsperioden (Hämtat från ÅSUB, kommunernas rapporterade ekonomiuppgifter)

Kommunernas förutsättningar sinsemellan skiljer sig mycket åt. Även om kommunalekonomin totalt sett för hela Åland inte är ansträngd, så kan vissa kommuners enskilda förutsättningar vara pressande. Detta illustreras i figur 4 nedan. Här syns att Mariehamns påverkan på de summerade nyckeltalen för hela Åland är stort. Figur 5 nedan belyser situationen utan Mariehamn. Trots de totalt sett positiva resultaten för åren 2010–2017 är flera kommuners resultat negativa.

Figur 4 Kommunernas resultat för räkenskapsperioden, alla kommuner redovisade (Hämtat från ÅSUB, kommunernas rapporterade ekonomiuppgifter)

Figur 5 Kommunernas resultat för räkenskapsperioden, alla kommuner förutom Mariehamn redovisade (Hämtat från ÅSUB, kommunernas rapporterade ekonomiuppgifter)

Bokslutet för 2020 och 2021 är påverkade av effekter av coronapandemin. Bokslutet 2020 kan ge intrycket av att kommunernas ekonomi förbättrades avsevärt från 2019 till 2020. Det summerade resultatet uppgick till cirka 6 miljoner euro, vilket är en ökning med cirka 16 miljoner jämfört med 2019. Det förbättrade resultatet för 2020 är positivt men beror sannolikt på tillfälligheter. Till exempel höjdes landskapsandelarna med cirka 5 miljoner euro från 2019 till 2020. Kommunernas andel av samfundsskatterna har också varit tillfälligt höjda under åren 2020 och 2021, vilket bidrar till att skatteintäkterna har ökat mycket (se figur 1). Därför bör inte allt för stora slutsatser dras av de två senaste årens resultat.

För att vidare belysa den ekonomiska situationen kan nämnas att två kommuner de senaste åren har ansökt om och beviljats likviditetsstöd i enlighet med den temporära landskapslagen (2021:63) om tillfälligt likviditetsstöd till

kommuner, som gällde under åren 2021 och 2022. Flera kommuner har också aviserat potentiella stödbehov i framtiden.

Till denna ekonomiska analys bakåt i tiden kan även läggas prognoser och analyser framåt. Ålands befolkning är ökande men medelåldern stiger. En stigande medelålder innebär att välfärdsproduktionen i genomsnitt kommer bli dyrare och den stigande medelåldern kommer högst sannolikt att påverka hela samhällets kostnader framåt, inte bara kommunernas.

Landskapsregeringens ekonomiska resurser för välfärden ser i nuläget inte ut att kompensera för de ökade kostnaderna, vilket påverkar möjligheten för finansiering av de stora verksamhetsområdena inom samhället: sjukvård, utbildningsverksamhet samt de verksamhetsområden som är ålagda kommunerna. Denna övergripande kostnadsökning samt risken för förhållandevis minskad finansiering kan påverka kommunernas ekonomi, och de kommuner som inte i nuläget har en tillräckligt stark ekonomi kommer drabbas hårdare än andra.

1.3 Behov av åtgärder

I föregående avsnitt konstateras att kommunernas intäkter på senare år har minskat, samtidigt som kostnaderna har ökat. Dessutom är de enskilda kommunernas sinsemellan olika förutsättningar väldigt stora. Flera av kommunerna visar negativa resultat för flera år. Framtidsutsikterna för den kommunala serviceproduktionen ser i nuläget inte ut att ge en kostnadsminskning.

Den åländska lagstiftningen definierar i dagsläget inte när en kommuns ekonomi är alltför ansträngd. Det finns heller inte någon formaliserad åtgärdsplan för vad som händer när en kommuns ekonomi blir så ansträngd att kommunen riskerar att ställas inför utmaningar när det gäller att finansiera den kommunala verksamheten och därmed tillgodose invånarnas rätt till lagstadgad service. En situation där en del av kommunerna inte längre har realistiska ekonomiska förutsättningar att fullgöra sina skyldigheter är inte osannolik inom en nära förestående framtid.

Landskapsregeringens ambition med lagförslaget är att bistå tryggheten av den åländska välfärden. Eftersom situationer kan uppstå där en kommuns ekonomi blir synnerligen ansträngd bör det finnas regler som dels definierar när ekonomin ska anses vara synnerligen ansträngd, dels anger vilka förfaranden som då ska gälla. I det sammanhanget ingår också ändringar i kommunindelningen som ett alternativ. I första hand ska de berörda kommunerna själva ta initiativ till och komma överens om de ändringar i kommunstrukturen som kan bli nödvändiga för att upprätthålla den lagstadgade servicen. I sista hand behöver det ändå finnas en möjlighet för landskapsregeringen att fatta tvingande beslut om att kommuner ska gå samman. Det bör dock ses som en sista utväg i en situation där det inte finns andra möjligheter att trygga invånarnas rätt till service.

2. Lagstiftningsbehörighet och gällande lagstiftning

2.1 Lagstiftningsbehörigheten

Med stöd av 18 § 4 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet angående kommunindelning, kommunala val, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda samt disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare. Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkten har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag.

I det här sammanhanget är grundlagens bestämmelser om kommunal självstyrelse centrala. Enligt 121 § 1 mom. i grundlagen är Finland indelat i kommuner, vilkas förvaltning ska grunda sig på självstyrelse för kommunens

invånare. Enligt paragrafens 2 mom. utfärdas bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunernas förvaltning genom lag. Enligt 122 § 2 mom. i grundlagen utfärdas bestämmelser om grunderna för kommunindelning genom lag.

2.2 Bestämmelser om kommunernas ekonomi

De grundläggande bestämmelserna om kommunens ekonomi finns i kommunallagen. Kommunen ska varje år upprätta en budget för nästa kalenderår. Budgeten, som antas av fullmäktige, ska bland annat innehålla målen för kommunens verksamhet och ekonomi samt göras upp så att förutsättningarna för skötseln av kommunens uppgifter tryggas. Varje år ska också fullmäktige i samband med att budgeten antas godkänna en ekonomiplan för minst tre år, varav budgetåret är det första. Även ekonomiplanen ska innehålla målen för kommunens verksamhet och ekonomi samt göras upp så att förutsättningarna för skötseln av kommunens uppgifter tryggas. Senast i samband med att budgeten antas ska fullmäktige också fatta beslut om kommunens inkomst- och fastighetsskattesatser.

Räkenskapsperioden för en kommun är kalenderåret. För varje år ska ett bokslut göras upp, som ska överlämnas av styrelsen till fullmäktige före utgången av juni månad året efter räkenskapsperioden. Kommunen kan också göra upp ett koncernbokslut, det är dock inget strikt krav. Räkenskapsåret 2022 upprättade tre kommuner (Mariehamn, Jomala och Finström) bokslut för kommunkoncernen medan övriga kommuner endast upprättade bokslut för kommunen. I bokslutet ska förutom resultat- och balansräkning samt en översikt över budgetutfallet även ingå en verksamhetsberättelse. När verksamhetsberättelsen överlämnas till fullmäktige ska styrelsen föreslå åtgärder med anledning av räkenskapsperiodens resultat samt för att balansera ekonomin.

2.3 Bestämmelser om kommunindelning

Kommunstrukturlagen (2019:29) för Åland trädde i kraft den 1 maj 2019, och ersatte då den tidigare landskapslagen (1997:76) om tillämpning i landskapet Åland av vissa lagar om kommunindelning. Samtidigt trädde också landskapslagen (2019:28) om en reform av kommunstrukturen i kraft. Enligt den sistnämnda lagen skulle kommunstrukturen förändras från dagens sexton till fyra kommuner. Under den tid reformen skulle genomföras var det inte möjligt att ta initiativ till eller beslut om ändringar av kommunindelningen enligt kommunstrukturlagen. Innan några faktiska åtgärder aktualiserades upphävdes dock lagen den 1 juni 2021, samtidigt som kommunstrukturlagen ändrades så att det återigen blev möjligt att ta initiativ till andra förändringar av kommunindelningen.

Kommunstrukturlagen innehåller bestämmelser om mål och förutsättningar för ändring av kommunindelningen samt om förfarandet vid sådana ändringar. Enligt lagens 2 § är målet med en ändring av kommunindelningen en kommunstruktur som är livskraftig och enhetlig samt har en fungerande samhällsstruktur och stärker förutsättningarna för kommuninvånarnas självstyrelse. Målet är också att kommunen ska ha tillräckliga ekonomiska förutsättningar och personresurser för att ordna, producera och finansiera servicen för kommuninvånarna. En förutsättning för en ändring av kommunindelningen är att den främjar dessa mål samt förbättrar kommunens funktionsförmåga, service och levnadsförhållanden för invånarna i området, verksamhetsmöjligheter för näringarna i området eller samhällsstrukturens funktionsduglighet i området. Enligt lagen ska en kommun bestå av ett enda område som bildar en funktionell helhet, vilket ska tolkas som att kommuner som

går samman i regel ska ha en gemensam landgräns³. Landskapsregeringen kan bevilja undantag från denna regel, dock endast utgående från en särskild kommunindelningsutredning.

Utgångspunkten i lagen är att de kommuner som avser att gå samman tar initiativ till att ändra kommunindelningen och gör en gemensam framställning till landskapsregeringen. Landskapsregeringen kan dock på eget initiativ fatta beslut om att en särskild kommunindelningsutredning ska genomföras om ett ärendes omfattning, svårighetsgrad eller någon annan väsentlig orsak motiverar det. På samma grunder kan också ett sådant beslut fattas på initiativ av en enskild kommun eller om minst 20 procent av invånarna i en kommun gör en framställning om det. Landskapsregeringen kan emellertid bara fatta beslut om en ändring av kommunindelningen på framställning av fullmäktige i de berörda kommunerna. Om fullmäktige i en kommun som berörs av ändringen motsätter sig den, har landskapsregeringen ingen möjlighet enligt lagen att fatta beslut om en ändring av kommunindelningen. En framställning om ändring av kommunindelningen som görs av fullmäktige i alla berörda kommuner kan dock förkastas av landskapsregeringen om ändringen uppenbarligen skulle strida mot de förutsättningar för en ändring som anges i lagen.

Kommunstrukturlagen innehåller också bestämmelser om stöd vid ändringar av kommunindelningen. Landskapsregeringen betalar understöd till kommunerna för kostnaderna för en samgångsutredning. När det gäller en särskild kommunindelningsutredning betalas kostnaderna i sin helhet av landskapsregeringen. De nya kommuner som bildas med stöd av lagen har rätt till ett samgångsunderstöd, vars belopp bestäms utgående från den nya kommunens invånarantal. Om den nya kommunen bildas av två eller flera skärgårdskommuner har den dessutom rätt till ett skärgårdstillägg utöver samgångsunderstödet. Skärgårdstillägget är 60 procent av samgångsunderstödet belopp. Samgångsunderstödet betalas ut under fem år enligt en nedtrappningsmodell från 100 till 20 procent av beloppet. Under samma period har kommunen också rätt till ersättning för minskade landskapsandelar i det fall att ändringen av kommunindelningen leder till att landskapsandelarna för den nya kommunen blir lägre än det sammanräknade beloppet av landskapsandelarna för de kommuner som bildar den nya kommunen. Slutligen har kommunen möjlighet att beviljas ett särskilt understöd enligt prövning om det visar sig att de faktiska kostnaderna för att bilda den nya kommunen väsentligt överstiger den totala summan av stöd som kommunen annars får enligt lagen.

3. Utblick

3.1 Inledning

I Norden har man använt sig av varierande strategier för att hantera kommunal kapacitetsproblematik. Det finns gemensamma inslag, till exempel har alla länder aktivt strävat efter att minska antalet kommuner, men den totala reformbilden är unik för varje land. Av historiska orsaker uppfattas lösningar som mer eller mindre acceptabla. Det kan till exempelvis gälla acceptansen för att genomdriva kommunindelningsreformer mot kommunernas vilja, som tycks ha varit mycket större i Danmark än i resten av Norden.

3.1 Riket

Bestämmelser om kommuner som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning finns i rikets kommunallag (FFS 410/2015). Om vissa angivna förutsättningar uppfylls ska kommunen och staten tillsammans utreda

³ LF 21/2017–2018, s. 39

kommunens möjligheter att garantera sina invånare de tjänster som lagstiftningen kräver.

Ett utvärderingsförfarande kan inledas om någon av följande två förutsättningar uppfylls:

1. Kommunallagens balanskrav ska uppfyllas, vilket innebär att ekonomiplanen ska vara i balans eller visa överskott. Ett underskott i kommunens balansräkning ska täckas inom fyra år från ingången av det år som följer efter det att bokslutet fastställdes. Om underskottet inte täckts inom fyra år kan ett utvärderingsförfarande inledas.
2. Ett utvärderingsförfarande kan också inledas för kommuner som två år i följd haft tillräckligt stort underskott. För att detta ska inträffa ska underskottet i kommunens senaste koncernbokslut vara minst 1 000 euro per invånare och året innan minst 500 euro per invånare.

Utvärderingsförfarandet kan också inledas om följande fyra förutsättningar uppfylls samtidigt två år i följd:

1. förhållandet mellan årsbidraget och avskrivningarna i kommunens koncernresultaträkning är under 80 procent
2. kommunens inkomstskattesats är minst 2,0 procentenheter högre än den vägda genomsnittliga inkomstskattesatsen för alla kommuner
3. beloppet av lån och hyresansvar per invånare i kommunens koncernbokslut överskrider det genomsnittliga beloppet av lån och hyresansvar i alla kommuners koncernbokslut med minst 50 procent
4. koncernbokslutets kalkylmässiga låneskötselbidrag är under 0,8.

Förutom de ovanstående gränsvärdena som anger om kommunen befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning, finns också mindre strikta gränsvärden (så kallade gula lampor eller varningslampor) angivna. Dessa är inte lagstadgade utan anges i propositionen⁴ till en ändring av kriterierna i kommunallagen. De leder således inte till ett utvärderingsförfarande, men indikerar att kommunen behöver ägna särskild uppmärksamhet åt att analysera sin ekonomi och dess utveckling.

Utredningen görs av en utvärderingsgrupp bestående av en representant för finansministeriet och en för kommunen samt en ordförande som ska vara oavhängig av kommunen och ministeriet. Gruppen lägger fram ett förslag med åtgärder som behövs för att garantera servicen till invånarna.

Fullmäktige i kommunen ska behandla gruppens åtgärdsförslag och delge finansministeriet beslutet om dem för eventuella fortsatta åtgärder. Utgående från gruppens åtgärdsförslag och fullmäktiges beslut avgör ministeriet om det i syfte att ändra kommunindelningen behövs en sådan särskild kommunindelningsutredning som avses i kommunstrukturlagen (FFS 1698/2009).

Även om en kommun uppfyller kriterierna för en speciellt svår ekonomisk ställning betyder det inte nödvändigtvis att ett utvärderingsförfarande inleds, utan finansministeriet kan använda sin prövningsrätt i frågan.

Bortsett från bestämmelserna som rör kommuner som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning är rikets regler om särskilda kommunindelningsutredningar i stort sett desamma som motsvarande åländsk lagstiftning. Förutom finansministeriet, kommunen eller 20 procent av invånarna i en kommun, kan en sådan utredning även initieras av utvärderingsgruppen när det gäller en kommun som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning.

Vid en särskild kommunindelningsutredning för en kommun som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning ska kommunindelningsut-

⁴ RP 280/2018, s. 6–7.

redaren för fullmäktige i de kommuner som deltar lägga fram ett förslag till en kommunsammanslagning samt till ett avtal om kommunsammanslagning. Om fullmäktige i alla berörda kommuner godkänner utredarens förslag, gör de en gemensam framställning till finansministeriet om en ändring i kommunindelningen i enlighet med utredarens förslag.

I det fall att någon av de berörda kommunernas fullmäktige inte godkänner förslaget kan statsrådet på framställning av kommunindelningsutredaren ändå fatta beslut om en ändring av kommunindelningen, om den är nödvändig för att trygga den lagstadgade servicen för invånarna i den kommun som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning och om förutsättningarna för en ändring enligt lagen för övrigt uppfylls.

Utvärderingsförfarandet har genomförts totalt 44 gånger under perioden 2007–2020. I fem kommuner har utvärderingsförfarandet gjorts två gånger. Utgående från boksluten för 2018 och 2019 fanns det sex kommuner som uppfyllde kriterierna för inledande av ett utvärderingsförfarande, för fem av dessa hade utvärderingsförfarandet inletts redan under 2017 eller 2019. För en kommuns del inleddes utvärderingsförfarandet 2020. I samtliga dessa kommuner uppfylldes kriteriet som beskriver underskottet per invånare. Inte i någon av kommunerna uppfylldes kriteriet med fyra nyckeltal för inledande av förfarandet. Därmed inleddes inget utvärderingsförfarande utgående från nyckeltalen för tillräcklig finansiering eller soliditet.

I två fall har finansministeriet utgående från utvärderingsgruppens åtgärdsförslag och kommunfullmäktiges beslut beslutat om en särskild kommunindelningsutredning som har lett till sammanslagning av kommuner. Ytterligare två processer har inletts där statsrådet har fattat beslut om sammanslagning av kommuner utan fullmäktiges godkännande. I det ena fallet hade den berörda kommunens ekonomi förbättrats efter utredningen och regeringen verkställde inte sammanslagningen. I det andra fallet upphävde Högsta förvaltningsdomstolen statsrådets beslut om tvångssammanslagning på överklagan av den berörda kommunen⁵. Domstolens huvudsakliga motivering till att upphäva beslutet var att den nära förestående social- och hälsovårdsreformen innebar att man inte med tillräcklig säkerhet kunde dra slutsatsen att den aktuella kommunen inte skulle kunna garantera sina invånare den lagstadgade servicen.

3.2 Sverige

I den svenska kommunallagstiftningen finns bestämmelser om god ekonomisk hushållning. Det så kallade balanskravet innebär att intäkterna ska överstiga kostnaderna samt att om ett negativt resultat uppstår bör detta åtgärdas inom tre år. Med hänvisning till grundlagsstadgandet om kommunalt självstyre finns det trots det legala kravet om god ekonomisk hushållning ingen laglig grund för att tvångsomhänderta kommuner. Att försätta en kommun i konkurs är inte heller möjligt eftersom skattebasen kvarstår.

I kommunallagen finns krav på kommunerna att upprätta treåriga ekonomiska planer som komplement till sina ordinarie årsbudgetar i syftet är att underlätta strukturella åtgärder som är nödvändiga för att uppnå balans i ekonomin. Det finns också ett utjämningsystem, som i viss utsträckning omfördelar medel mellan kommuner med hög respektive låg skattekraft och höga respektive låga strukturella kostnader. Utjämningsystemet motiveras med att det ska ge alla kommuner likvärdiga ekonomiska förutsättningar.

Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen eller regionen. För verksamheten ska anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. För ekonomin ska anges de finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk

⁵ HFD 2016:187

hushållning. En delårsrapport ska behandlas varje år av fullmäktige, och revisorer ska kontrollera denna samt årsbokslutet, och se till att verksamhetens och budgetens mål uppfylls.

Svenska kommuner har även möjlighet att reservera medel för sämre tider. Kommuner och regioner får till en resultatutjämningsreserv reservera medel som får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel. Reservering får göras med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar, som överstiger

1. en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, eller
2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, om kommunen eller regionen har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser.

Kommuner och regioner ska upprätta budgeten så att intäkterna överstiger kostnaderna. Undantag från detta får göras i den utsträckning som medel från resultatutjämningsreserven tas i anspråk eller om det finns synnerliga skäl. I budgeten ska skattesatsen och anslagen anges.

Av budgeten ska det vidare framgå hur verksamheten ska finansieras och hur den ekonomiska ställningen beräknas vara vid budgetårets slut. De finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska anges. Budgeten ska även innehålla en plan för verksamheten under budgetåret. I planen ska det anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Budgeten ska också innehålla en plan för ekonomin för en period av tre år. Om balanskravsresultatet för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det regleras under de närmast följande tre åren. Fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur regleringen ska ske. Beslut om reglering ska fattas senast i budgeten det tredje året efter det år då det negativa balanskravsresultatet uppkom. Fullmäktige får besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl

I februari 2020 offentliggjorde den svenska regeringen slutbetänkandet för en stor kommunutredning. Den är utförd av en parlamentariskt sammansatt kommitté i syfte att utarbeta en strategi för att stärka kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera sina utmaningar. Kommittén gavs även i uppdrag att utreda förutsättningarna för att ge kommunerna generella möjligheter till avtalssamverkan. Utredningen befäste snarare vikten av kommunalt självstyre och öppnade inte för exempelvis tvångssammanslagningar. Däremot belystes vikten av interkommunalt samarbete inom ett brett register av verksamheter som en positiv faktor för den kommunala ekonomin. Det konstaterades också att större kommuner ofrånkomligen ger robustare ekonomiska förutsättningar. Där måste en avvägning göras kring vad som är en lagom storlek på en kommun i relation till andra faktorer som administrativ effektivitet och lokaldemokrati.

3.3 Norge

Norge har på kommunområdet liksom Finland genomlevt flera olika utvecklingsfaser och varierande reformstrategier under 2000-talet. Mellan 2014 och 2017 genomfördes en kommunreform där 119 kommuner slogs samman och bildade 47 nya, vilket var den största förändringen i norsk kommunstruktur sedan 1960-talet. Det gav en minskning av antalet kommuner med 17 procent, till totalt 356 jämfört med de 428 som var verksamma innan reformen inleddes. Fortfarande har dock hälften av kommunerna under 5 000 invånare och fler än 120 kommuner har färre än 3 000 invånare. De minsta kommunerna har mycket större utmaningar till följd av en åldrande befolkning än

centrumkommunerna som i stället växer. Detta i kombination med ökade krav på kommunernas verksamheter gör att förutsättningarna för olika kommuner att utföra sina lagstadgade uppdrag skiljer sig mycket åt.

I december 2017 fattades beslut om att alla kommunsammanslagningar mellan 2017 och 2021 ska bygga på frivillighet och lokala initiativ. Detta uppmuntras från statligt håll genom att större ekonomiska verkningssmedel tillförs sammanslagningar som sker under samma period. Det rör sig om ett engångsbelopp tänkt att täcka de direkta kostnaderna för sammanslagning, ett ersättningsbelopp som betalas ut över en längre period i syfte att ersätta andra förlorade statliga bidrag som effekt av sammanslagningen, ett tillskott till vissa större orter av regional betydelse samt ett direkt bidrag för kostnader kopplat till kommuners utredningsarbete inför sammanslagningar.

I Norge är kommunerna i stor utsträckning beroende av statsbidrag och norska kommuners beskattningsrätt är begränsad med ett fastställt skattetak på knappt 12 procent. Kommunerna har utöver det möjlighet att ta ut fastighetsavgift. Norge har ett kombinerat inkomst- och kostnadsutjämningsssystem som kompletteras med regionalpolitiska tillägg.

Den funktion som mest konkret svarar mot problem med kommunal ekonomi och servicenivå är Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK). Den norska kommunallagen kräver att ministeriet kontrollerar kommuner som är i ekonomisk obalans och ROBEK är ett register över sådana kommuner. Det handlar rent konkret om kommuner där underskott har noterats i antingen finansplanen, årsbudgeten eller årsredovisningen. Kommuner som inte fattar beslut om årliga budgetar, ekonomiska planer eller årsbokslut inom de tidsfrister som fastställs i lagen uppfyller också kriterierna för registrering.

Kommuner som är registrerade i ROBEK får sina årsbudgetar kontrollerade av departementet som också ska godkänna beslut om att uppta lån eller ingående av avtal där kostnadsbördan kan medföra utgifter utöver de nästkommande fyra budgetåren. Sådana avtal anses inte giltiga innan de har godkänts av departementet. Beroende på vilken typ av kommun det rör sig om enligt den norska kategoriseringen utförs detta antingen genom en så kallad fylkesmann (en slags landskapsdirektör som agerar å departementets vägnar) eller direkt av departementet. Kommuner som är registrerade i ROBEK är skyldiga att fastställa en åtgärdsplan som säkrar att ekonomin åter balanseras. Registrering medför också krav på hur de statliga bidrag kommunerna upptar från staten används – syftet ska vara att skyndsamt åtgärda de ekonomiska underskotten.

Inom vissa verksamhetsområden har staten befogenhet att påtvinga samarbete mellan olika kommuner, när en kommun inte är i stånd att utföra sina uppgifter på egen hand. Det gäller vissa delar inom rättsområdena hälsa- och omsorg, folkhälsa, planering och byggande samt brand- och explosionskydd. I praktiken används dock dessa bestämmelser i ytterst begränsad omfattning.

3.4 Danmark

Danmark genomförde 2007 en omfattande kommunreform som var ofrivillig och snabb, cirka två och ett halvt år från politisk uppgörelse till verkställd reform. Kommunerna tilldelades nya lagstadgade uppgifter och antalet kommuner minskade från 271 till 98. Reformen innebar en omfattande omfördelning av ansvaret mellan förvaltningsnivåerna och bestod också i nedläggning av de tidigare tretton amtskommunerna (motsvarade län/regioner) och inrättandet av fem nya regioner med sjukvårdsansvar.

När det gäller den kommunala ekonomin visar studier att kommunsammanslagningarna ökade kommunernas ekonomiska styrningskapacitet och att kommunerna generellt sett förbättrade sina driftsresultat. De danska

kommunerna har ett mindre självbestämmande än exempelvis de finländska och svenska, och de är i högre grad beroende av staten när det gäller den egna försörjningen. Det större statliga inflytandet minskar risken för att kommuner hamnar i ekonomisk obalans på eget bevåg, men innebär också ett mindre kommunalt självstyre med lägre beskattningsrätt.

Ministeriet kan efterfråga uppgifter och fatta enskilda beslut relaterade till kommunernas budget och räkenskaper om den årliga revisionen visar på anmärkningar. Man har också rätt att fatta beslut om kommunernas rätt att uppta lån eller andra ekonomiska förpliktelser som sträcker sig så långt att kommuner inte får göra detta utan tillåtelse när det gäller skattefinansierad verksamhet. För tillsyn av kommuner ansvarar den så kallade Ankestyrelsen som själva avgör om ett tillsynsärende ska upprättas. Beroende på ett ärendes natur och omständigheter kan Ankestyrelsen exempelvis begära in uppgifter, belägga kommuner med tidsfrister eller rekommendationer och upphäva kommunala beslut som strider mot gällande lag. Det finns också ett sanktionssystem som gäller både storleken på de kommunala utgifterna och nivån på skattesatsen.

3.5 Island

Den isländska kommunallagen är den enda nordiska kommunallagen där man beaktat exceptionella situationer. Dessa regler är i första hand inte utformade för kommuner i ekonomisk obalans. Mest troligt är att bestämmelserna existerar med naturkatastrofer i åtanke, men kan enligt ordalydelsen också tillämpas på andra nödsituationer. Enligt lagen kan det statliga ministeriet ge fullmäktige och lämpliga nämnder i en grannkommun i uppgift att sköta en kommuns förvaltning om kommunfullmäktige anses oförmögat att fungera i en nödsituation. Ministeriet kan dessutom genom förordning utse ett särskilt organ som ska sörja för ett funktionsodugligt fullmäktiges och en funktionsoduglig nämnds uppgifter.

4. Överväganden

De åländska kommunernas ekonomiska förutsättningar att bedriva sin verksamhet har under de senaste åren försämrats. Detta som effekt av en generell utveckling av högre kostnader och lägre intäkter. Dessutom är de enskilda kommunernas förutsättningar väldigt olika. Flera av kommunerna har under flera år visat negativa resultat. En kommun kan inte gå i konkurs, men kan likväl ha svårt att klara sin ekonomi. En sådan situation kan leda till att kommunen får problem med att upprätthålla den lagstadgade servicen till invånarna. Det finns därför behov av mekanismer för att dels definiera vilka kommuner som har en synnerligen ansträngd ekonomi, dels skapa ett förfarande för att hantera en kommun i en sådan situation.

Landskapsregeringen föreslår därför ny landskapslagstiftning för att reglera situationer med kommuner som har en synnerligen ansträngd ekonomi. Syftet är att på ett förutsägbart sätt säkra den kommunala serviceproduktionen för invånarna på Åland. Utgångspunkten för förslaget är fortsättningsvis ett starkt kommunalt självbestämmande, där kommunernas uppdrag är att producera lagstadgad service för de boende i kommunen.

I lagstiftningen bör det finnas en tydlig avgränsning för när en kommuns ekonomi definieras som synnerligen ansträngd. Det behöver också finnas en reglerad process för att hantera en sådan situation och därigenom garantera invånarna den service de enligt lag har rätt till. Syftet med processen ska vara att bistå kommunerna att analysera ekonomin och verksamhetsförutsättningarna samt att tillsammans åstadkomma förbättringsförslag. Vid det fall att förbättringsförslagen inte ger önskad effekt bör nästa steg i processen utgöras av en särskild kommunindelingsutredning enligt kommunstrukturlagen. Målsättningen ska ändå i första hand vara att den enskilda kommunen om

möjligt själv ska fortsätta ansvara för den lagstadgade servicen till invånarna. En kommunindelingsutredning är en resurskrävande process, både för kommunerna och landskapet, och bör därför undvikas om inte de aktuella kommunerna själva har ambitionen att gå samman. Det kan dock uppstå situationer där det krävs att landskapsregeringen tar initiativet till en kommunindelingsutredning när en kommun har en synnerligen ansträngd ekonomi. Som ett potentiellt sista steg bör landskapsregeringen även ha möjlighet att fatta tvingande beslut om ändringar av kommunstrukturen. Utan en sådan möjlighet finns risken för att en kommun som inte kommer till rätta med sin ansträngda ekonomi hamnar i en situation där det ena utvärderingsförfarandet avlöser det andra. En sådan situation kan till exempel uppstå om kommunen inte kan komma överens med någon annan kommun om ett samgående. Målsättningen med detta är att säkra en god och trygg serviceproduktion för alla Ålands invånare. Det är således bara om det är den enda möjligheten att trygga invånarnas rätt till service som det ska vara möjligt att fatta beslut om att kommuner ska gå samman trots att fullmäktige i någon av kommunerna motsätter sig det.

Med hänvisning till den här avsedda lagstiftningens nära koppling till grundlagens bestämmelser om kommunal självstyrelse och de medborgerliga rättigheterna har landskapsregeringen valt att utforma lagförslaget på ett sätt som på ett principiellt plan ligger nära motsvarande rikslagstiftning.

Som ett komplement till den här föreslagna lagstiftningen planerar landskapsregeringen att utarbeta ett lagförslag om tillfälligt likviditetsstöd till kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi. Utformningen av stödet kommer att likna det tillfälliga likviditetsstöd som tillämpades 2021–2022, dock är avsikten att lagen ska ställa högre krav på att kommunen i första hand söker andra lösningar för att finansiera sin verksamhet. Syftet med stödet är att det ska vara en sista utväg för att undvika en situation där kommunen under den tid utvärderingsförfarandet pågår inte kan trygga invånarnas rätt till lagstadgad service.

5. Landskapsregeringens förslag

5.1. Förslaget i korthet

Med utgångspunkt i den kommunala självstyrelsen är det i första hand kommunerna själva som fattar beslut om kommunala angelägenheter och styr sin ekonomi. Om en situation uppstår där en kommun har en synnerligen ansträngd ekonomi syftar åtgärderna i förslaget till att kommunen bereds möjlighet att inom sina egna organ besluta om eventuella åtgärder för att kunna upprätthålla sin lagstadgade serviceproduktion.

Först i sista hand kan det bli aktuellt att göra förändringar i kommunstrukturen. För att detta faktiskt ska leda till förändring av förutsättningarna för kommunmedlemmarna är det ändamålsenligt att de nya kommunala enheter som uppstår inom ramen för detta regelverk syftar till bärkraftighet.

Det föreslagna utvärderingsförfarandet initieras när ekonomin i en kommun uppfyller de i lagen angivna förutsättningarna. Detta sker på basen av en årlig nyckeltalsuppföljning utifrån publicerade bokslutsuppgifter. Utvärderingsförfarandet syftar till att analysera kommunens ekonomi och verksamhetsförutsättningar samt att identifiera möjliga åtgärder som kan förändra utvecklingen i den kommunala ekonomin och därmed säkra möjligheten till fortsatt kommunal serviceproduktion över tid. Under utvärderingsförfarandet begränsas kommunens möjligheter att inleda nya större investeringar.

Utvärderingsförfarandet utmynnar i att en utvärderingsrapport tillställs kommunfullmäktige och landskapsregeringen. Fullmäktige fattar beslut om genomförande av de åtgärder som ingår i rapporten. Beslut och genomfö-

rande av åtgärderna rapporteras tillbaka till landskapsregeringen. Kommunen ska inom viss tid visa att de vidtagna åtgärderna har haft avsedd effekt.

I det fall åtgärderna inte haft avsedd effekt eller om bedömningen under utvärderingsförfarandet är att det saknas möjlighet att rädda kommunens ekonomi, kan landskapsregeringen fatta beslut om att inleda en särskild kommunindelningsutredning i enlighet med kommunstrukturlagen.

Kommunindelningsutredningen kan leda till ändringar i kommunstrukturen, genom att en ny konstellation bestående av två eller flera tidigare kommuner bedöms bli en bärkraftig kommunal enhet. Ramar för hur en ny kommun sätts samman finns i kommunstrukturlagen, inklusive de stöd som utgår vid en kommunsamgång. En förändring av kommunstrukturen kan i detta skede även under vissa förutsättningar ske utan berörda kommuners godkännande.

5.2. Definitionen av en synnerligen ansträngd ekonomi

Syftet med att skapa en tydlig definition av en synnerligen ansträngd ekonomi är också att bistå kommunerna i arbetet med den ekonomiska analysen samt att skapa en gemensam utgångspunkt när det gäller vad som kan anses vara en tillräcklig nivå på ekonomin. Vilken nivå på ekonomin som är tillräcklig för den enskilda kommunen är dock inte en okomplicerad fråga. Därför poängteras att den föreslagna definitionen inte i sig är en fullständig analys av en kommuns ekonomiska situation. I de fall där en mer heltäckande analys behöver göras för att få en djupgående bild över kommunens situation, sker det genom det föreslagna utvärderingsförfarandet.

Landskapsregeringens målsättning är att kriterierna för att definiera när en ekonomi är synnerligen ansträngd ska vara så tydliga och enkla som möjligt. En utgångspunkt i formuleringen av kriterierna har varit att undvika att inskränka den kommunala självstyrelsen, samtidigt som kommuninvånarnas rätt till service måste beaktas. Med den utgångspunkten skulle alltför hårda och komplicerade kriterier kunna ses som ett för stort ingrepp i det kommunala självbestämmandet, medan alltför milda och begränsade kriterier å andra sidan inte i tillräcklig grad ser till kommuninvånarens bästa. En annan premis har varit att inte göra själva förfarandet för komplicerat, trots att en kommuns ekonomi är så komplex att ett visst antal parametrar ändå måste beaktas. Slutligen har det också varit viktigt att de uppgifter som utgör grund för kriterierna ska vara lättillgängliga.

Utifrån dessa målsättningar föreslår landskapsregeringen att ekonomiska nyckeltal ska utgöra grund för bedömningen av en kommuns ekonomiska situation. Landskapsregeringen gav i början av 2020 Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) i uppdrag att utreda olika parametrar som skulle kunna användas i detta sammanhang. Med utgångspunkt i ÅSUBs pm⁶ föreslår landskapsregeringen att tre nyckeltal ska ligga till grund för definitionen av en synnerligen ansträngd ekonomi. De föreslagna nyckeltalen är sådana som framgår av kommunens bokslut. Enligt förslaget ska ett av nyckeltalen utgöra ett enskilt kriterium medan de två andra nyckeltalen tillsammans ska beaktas som ett kriterium. När det gäller nyckeltalen i det sistnämnda kriteriet används uppgifterna för kommunkoncernen i det fall att kommunen i fråga gör upp koncernbokslut. Ekonomin definieras som synnerligen ansträngd om minst ett av kriterierna uppfylls. De nyckeltal som föreslås är följande:

⁶ Definition och nyckeltal för kommuner i svår ekonomisk ställning – en jämförelse av den svenska och finländska lagstiftningen samt förslag till system för Åland, Ålands statistik- och utredningsbyrå, Översikter och indikatorer 2020:2

1. Ackumulerat överskott/underskott i balansräkningen, inklusive avskrivningsdifferenser och reserveringar
2. Årsbidrag i förhållande till avskrivningar i resultaträkningen
3. Soliditetsgrad

Nyckeltal 1 anger om kommunen har ett ackumulerat underskott eller inte. Kriteriet för en synnerligen ansträngd ekonomi uppfylls om det ackumulerade underskottet kvarstår under tre år i följd. Om en kommun inte har ett ackumulerat överskott kan det ses som ett tecken på att kommunens ekonomi inte räcker till för att sköta samhällsservicen. Ett ackumulerat underskott uppstår om kommunens resultat under en lång tid inte visat tillräckligt positivt, vilket leder till att de negativa resultaten ackumuleras till ett underskott. Förenklat sett har kostnaderna för samhällsservicen och kommunens åtaganden under en längre tid överstigit intäkterna. Därför är det motiverat att detta nyckeltal utgör ett enskilt kriterium som visar att ekonomin är synnerligen ansträngd och att kommunen därmed inte längre kan garantera servicen till kommuninvånarna.

Nyckeltal 2 anger om kommunens årsbidrag täcker avskrivningarna, vilket i stort sett visar kommunens resultat. Kriteriet för en synnerligen ansträngd ekonomi uppfylls om nyckeltalet i medeltal för de tre senaste åren visar under 100 procent. Det innebär att årsbidraget inte räcker till avskrivningarna, det vill säga inte täcker förslitningen på befintliga tillgångar och uppbyggnad av eget kassaflöde för framtida investeringar. Eftersom årsbidraget i en kommun kan vara volatilt används inte nyckeltalet för ett enskilt år som kriterium, utan ett medeltal för tre år.

Nyckeltal 3 anger kommunens långsiktiga betalningsförmåga. Soliditetsgraden beräknas genom att dividera det egna kapitalet med balansomslutningen, vilken utgörs av summan av eget kapital och skulder. På det viset bedöms också kommunens lånegrad. En tillräcklig soliditetsgrad anses ligga över 50 procent, det vill säga att det egna kapitalet ska utgöra minst 50 procent av det totala kapitalet.

Nyckeltal 2 och 3 hör ihop. En kommun som har god soliditet och ett årsbidrag som täcker avskrivningarna har en ekonomi som är stark och livskraftig. Skulle årsbidragen några år minska kan kommunen åtgärda detta genom exempelvis ökade lån för att säkra sin likviditet. I ett skede där en kommun har varit tvungen att låna så mycket att soliditetsgraden understiger 50 procent, samtidigt som årsbidraget inte längre täcker avskrivningarna, hotas dock kommunens ekonomi och därmed också kapaciteten att producera samhällsservice. Detta eftersom resultatet inte räcker till, samtidigt som bedömningen är att kommunens lånegrad är för hög. Kriteriet för en synnerligen ansträngd ekonomi uppfylls om de båda nyckeltalens gränsvärden underskrids två år i följd.

Landskapsregeringen har valt att inte ange några mindre strikta gränsvärden för nyckeltalen motsvarande de så kallade varningslampor som finns i riket. Dessa skulle i så fall enbart vara riktgivande och inte leda till några formella åtgärder utan endast fungera som en indikation på att kommunens ekonomi riskerar att bli synnerligen ansträngd. I det läget är kommunen med all säkerhet redan medveten om sin ekonomiska situation och vidtar de åtgärder som är nödvändiga. Det finns inget som hindrar att kommunerna själva sätter upp mindre strikta gränsvärden och bestämmer hur den egna ekonomin ska hanteras när de underskrids.

5.3. Utvärderingsförfarande

Enligt förslaget inleds ett utvärderingsförfarande när en kommun uppfyller minst ett av de två kriterier som anges i lagen. Kommunen och landskapsregeringen ska tillsammans utreda vilka möjligheter kommunen har att

tillgodose de tjänster som lagstiftningen kräver och att agera för att trygga förutsättningarna för fortsatt serviceproduktion.

Beslutet om att ett utvärderingsförfarande ska inledas kommer inte att vara frågan om någon prövning från landskapsregeringens sida, utan förfarandet är en direkt följd av bestämmelserna i lagen och av de uppgifter som ingår i kommunens eller kommunkoncernens bokslut. I vissa fall kan det tänkas att kommunens ekonomiska situation har uppkommit genom att tillfälliga omständigheter har gjort att kriterierna i lagen uppfylls. Även i dessa fall inleds alltså ett utvärderingsförfarande, ett förfarande som då sannolikt kommer att visa att de ekonomiska problemen är av övergående art samt att inga eller ett fåtal åtgärder behöver vidtas. Därvid stannar processen.

Utvärderingen görs av en utvärderingsgrupp där en av medlemmarna utses av landskapsregeringen och en av kommunen. Efter att ha hört kommunen utser landskapsregeringen en oberoende person till ordförande. Landskapsregeringen ansvarar också för att det finns en modell för utvärderingen medan kommunens roll är att producera de uppgifter som behövs för att genomföra analysen av ekonomin samt komma fram till möjliga lösningar på den uppkomna situationen. Utvärderingsförfarandet kommer således att kräva mer av kommunens resurser än enbart representanten i utvärderingsgruppen. Utvärderingsgruppens roll är främst att sammanställa den ekonomiska analysen samt formulera de åtgärdsförslag som den utmynnar i till en rapport. Hela utvärderingsförfarandet kan komma att pågå under en period på drygt ett år beroende på utvärderingens komplexitet.

Under den tid utvärderingsförfarandet pågår begränsas kommunens möjligheter att fatta beslut om större investeringar i byggnader. Förslaget motiveras av att det inte bör vara möjligt för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi att inleda investeringar med avseende på en framtida eventuell samgång med andra kommuner. Om det senare sker en ändring av kommunindelningen kan det visa sig att placeringen av till exempel en ny skola eller ett nytt äldreboende är oändamålsenlig för den nya kommunen. En begränsning av kommunens investeringar under förfarandet underlättar också för utvärderingsgruppen att göra en korrekt analys av kommunens ekonomi. Begränsningen ska enbart gälla investeringar som förutsätter att kommunen ökar sin lånebörda. Investeringar som avses är exempelvis byggande eller köp av anläggningar. Däremot omfattas investeringar som bland annat hänför sig till årligt underhåll av byggnader inte av begränsningen. Enligt förslaget ska landskapsregeringen också kunna bevilja dispens när det gäller investeringar som är nödvändiga för att upprätthålla den lagstadgade servicen för invånarna.

Utvärderingsgruppens arbete utmynnar i ett förslag med åtgärder som kommunen behöver vidta för att garantera servicen till kommuninvånarna och en bedömning av hur lång tid som behövs för att genomföra åtgärderna. Fullmäktige behandlar därefter åtgärdsförslaget och delger landskapsregeringen de beslut som fattas och eventuella fortsatta åtgärder. Det är dock rimligt att anta att kommunen i många fall redan före utvärderingsförfarandet har vidtagit de åtgärder som har varit möjliga för att upprätthålla servicen.

Utgående från utvärderingsgruppens åtgärdsförslag och fullmäktiges efterföljande beslut avgör landskapsregeringen om en ändring av kommunindelningen bör komma i fråga, varvid en särskild kommunindelningsutredning som avses i kommunstrukturlagen aktualiseras. Till skillnad från beslutet om inledande av utvärderingsförfarandet fattar landskapsregeringen beslut om behovet av en särskild kommunindelningsutredning baserat på en prövning av det enskilda fallet.

5.4. Ändring av kommunindelningen

I kommunstrukturlagens 4 kap. finns bestämmelser om särskilda kommunindelningsutredningar. En sådan utredning kan under vissa angivna förutsättningar initieras av landskapsregeringen, en enskild kommun eller av 20 procent av de röstberättigade invånarna i en kommun. De förutsättningar som anges är om ett ärendes omfattning, svårighetsgrad eller någon annan väsentlig orsak motiverar det. Det är således redan enligt gällande lag möjligt att inleda en särskild kommunindelningsutredning i ett fall där kommunen har sådana ekonomiska svårigheter att den lagstadgade servicen inte längre kan garanteras. Landskapsregeringen föreslår att även den utvärderingsgrupp som avses i den föreslagna landskapslagen om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi ska kunna initiera en särskild kommunindelningsutredning. Det är dock alltid landskapsregeringen som fattar beslutet om att en sådan utredning ska inledas.

När landskapsregeringen har fattat beslut om att en särskild kommunindelningsutredning ska utföras har alla kommuner en skyldighet att medverka i utredningen. Om kommunindelningsutredaren utgående från utredningen anser att det är nödvändigt att ändra kommunindelningen ska utredaren lägga fram ett förslag till kommunsammanslagning samt till avtal om kommunsammanslagning för fullmäktige i de berörda kommunerna. Det kan handla om sammanslagning av den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi med en redan befintlig kommun. Det kan också handla om delning av området för den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi mellan två eller flera befintliga kommuner, eller att en del av kommunen överförs till en annan kommun. Det kan också bli fråga om att fler än två kommuner slås samman.

Om fullmäktige i de berörda kommunerna godkänner utredarens förslag gör kommunerna en gemensam framställning till landskapsregeringen om en ändring i kommunindelningen i enlighet med utredarens förslag. Landskapsregeringen kan därefter fatta beslut om ändringen förutsatt att den inte uppenbarligen strider mot förutsättningarna för en ändring enligt kommunstrukturlagen.

Om fullmäktige i någon av de berörda kommunerna inte godkänner förslaget ska utredaren enligt lagens nu gällande lydelse lämna förslaget och kommunernas utlåtanden till landskapsregeringen. I den situationen finns det för närvarande ingen möjlighet för landskapsregeringen att fatta beslut om ändringar i kommunindelningen. Landskapsregeringen föreslår att en sådan möjlighet införs. Enligt förslaget ska landskapsregeringen på framställning av kommunindelningsutredaren kunna fatta beslut om en ändring i kommunindelningen för en kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi trots motstånd från fullmäktige i den eller de kommuner som berörs av ändringen, om ändringen är nödvändig för att trygga den lagstadgade servicen för invånarna i den kommun som har synnerligen ansträngd ekonomi och om förutsättningarna för en ändring i kommunindelningen enligt kommunstrukturlagen för övrigt uppfylls.

6. Förhållande till grundlagen

Både förslaget om en landskapslag om ett förfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi och den föreslagna ändringen av kommunstrukturlagen har ett innehåll som anknyter till grundlagens bestämmelser om kommunernas rätt till självstyrelse. Enligt 121 § 1 mom. i grundlagen är Finland indelat i kommuner, vilkas förvaltning ska grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare. Enligt paragrafens 2 mom. utfärdas bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunernas förvaltning genom lag. Enligt 122 § 2 mom. i grundlagen utfärdas bestämmelser om grunderna för kommunindelning genom lag.

Rikets lagstiftning om kommuner som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning har vid ett flertal tillfällen behandlats av riksdagens grundlagsutskott. När ett utvärderingsförfarande för sådana kommuner infördes där 2007, konstaterade utskottet i sitt utlåtande⁷ att det utifrån grundlagen inte är något problem att påföra kommunerna en sådan utredningsskyldighet, så länge det sker genom lag.

Det utvärderingsförfarande som landskapsregeringen föreslår här motsvarar i princip det som tillämpas i riket, förutom när det gäller en väsentlig punkt. Någon motsvarighet till den föreslagna begränsningen av kommunens rätt att göra investeringar gäller inte för kommuner som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning i riket. Däremot har en sådan begränsning införts tillfälligt för alla kommuner i samband med genomförandet av den stora social- och hälsovårdsreformen. Lagen om temporär begränsning av vissa av kommunernas och samkommunernas rättshandlingar inom social- och hälsovården (FFS 548/2016) trädde i kraft den 1 juli 2016 och skulle ursprungligen gälla till utgången av 2019. Eftersom reformen drog ut på tiden har tillämpningen av lagen förlängts i olika omgångar så att den nu gäller till utgången av 2025. Lagen innebär bland annat att kommunerna inte får ingå förbindelser om investeringar i byggnader som används inom social- och hälsovården om de totala kostnaderna överstiger fem miljoner euro. Begränsningen gäller också samkommuner (motsvarar åländska kommunalförbund) och bolag som är helägda av en kommun eller samkommun. Undantagna är investeringar som hör till det årliga underhållet. Dessutom finns en möjlighet för social- och hälsovårdsministeriet att bevilja dispens, om investeringen är nödvändig och brådskande för att trygga tillgången till tjänsterna.

Begränsningen av investeringar har motiverats med att man ville trygga verksamhetsmöjligheterna för de nya välfärdsområden som skulle bildas för att ansvara för social- och hälsovården genom reformen. Efter att arbetet med reformen hade inletts visade det sig att vissa kommuner strävade efter att bevara den rådande servicestrukturen och att binda mera betydande resurser till det egna området, vilket kunde komma att stå i konflikt med reformens mål. Många kommuner verkade utgå från att de nya områdena sedan skulle överta byggnaderna och även eventuella lån som tagits för byggandet. Riskerna fanns att många byggprojekt skulle resultera i nya eller renoverade byggnader som antingen skulle stå oanvända eller användas ineffektivt bara för att de existerade, vilket inte skulle vara samhällsekonomiskt försvarbart. Grundlagsutskottet hade redan tidigare bedömt att det fanns vägande skäl för en reform av social- och hälsovårdstjänsterna, skäl som anknyter till de grundläggande fri- och rättigheterna. Utskottet påpekade i sitt utlåtande⁸ över den temporära lagen att det var viktigt att genom den planerade reformen trygga medborgarnas social- och hälsovårdstjänster på lika grunder i hela landet. Med hänsyn till det godtagbara syftet med lagstiftningen samt dess proportionalitet och avgränsade omfattning ansåg utskottet att den inte utgjorde ett problem med avseende på den kommunala självstyrelsen enligt 121 § i grundlagen.

Landskapsregeringen anser att den begränsning av rätten att göra investeringar som ingår i detta förslag är jämförbar med den begränsning som ingår i den ovan nämnda rikslagen. Begränsningen motiveras för det första av ett behov av att under utvärderingsförfarandet kunna göra en adekvat bedömning av kommunens ekonomiska situation. För det andra är det också motiverat att förhindra investeringar som skulle kunna göras av kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi i syfte att binda betydande resurser till det egna området, särskilt i en situation där ett samgående med en eller flera

⁷ GrUU 37/2006

⁸ GrUU 30/2016

andra kommuner kan bli aktuellt. Gränsen för otillåtna investeringar i det här förslaget är formulerad utgående från kommunens behov av lån för att genomföra den aktuella investeringen, medan den i rikslagstiftningen definieras med hänvisning till investeringens totalbelopp. Enligt landskapsregeringens bedömning påverkar inte denna skillnad regleringens förhållande till grundlagens skydd av den kommunala självstyrelsen. För övrigt avgränsas investeringarna på samma sätt som i rikslagen. Begränsningen gäller inte investeringar som hänför sig till årligt underhåll eller sådana som är nödvändiga utifrån en tillsynsmyndighets inspektioner. Landskapsregeringen kan också bevilja dispens om investeringen är nödvändig och brådskande för att trygga tillgången till kommunala tjänster. Även om den föreslagna regleringen i sig inte är temporär är ändå den tid då rätten att ingå förbindelser om investeringar begränsas för den enskilda kommunen tydligt avgränsad i lagen. Den tiden är också betydligt kortare än den tid den temporära lagen har tillämpats i riket. I sitt utlåtande⁹ över den senaste förlängningen av lagens tillämpning ansåg grundlagsutskottet att en giltighetstid på närmare tio år inte är helt oproblematiske, och att den endast med möda kan anses vara temporär i ordets egentliga bemärkelse.

När det gäller den föreslagna möjligheten för landskapsregeringen att fatta beslut om en ändring av kommunindelningen trots att någon av de berörda kommunernas fullmäktige inte godkänner samgåendet, har motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen behandlats av grundlagsutskottet när de infördes där 2013. I sitt utlåtande¹⁰ konstaterar utskottet att det i en sådan situation måste beaktas att avsikten i fråga om en kommun som befinner sig i en speciellt svår ekonomisk ställning är att trygga kommuninvånarnas grundlagsstadgade rättigheter. Intressena bakom ett samgående mot kommunens vilja väger i så fall så tungt att de berättigar ett så pass betydande ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Utskottet betonar dock ställningen hos de kommuner som motsätter sig, och att det är viktigt att ändringen av kommunindelningen mot en kommuns vilja bör vara motiverad som helhet. Det innebär således att bara det faktum att de ekonomiska kriterier som lett till utvärderingsförfarandet uppfylls inte bör leda till en ändring av kommunindelningen i strid med kommunens vilja. Utskottet anser det också vara angeläget att tröskeln för möjligheten att ändra kommunindelningen mot kommunens vilja utreds genom att förutsätta att ändringen är nödvändig ("för att trygga den service som förutsätts i lagstiftningen"). Nödvändighetskriteriet anses också begränsa antalet kommuner som kan omfattas av samgåendet.

Den föreslagna ändringen av kommunstrukturlagen som gäller särskilda kommunindelningens utredningar har avsiktligt formulerats på motsvarande sätt som rikslagstiftningen. Syftet är att inte inskränka kommunernas rätt till självstyrelse mer än nödvändigt, men att ändå kunna trygga invånarnas rätt till lagstadgad service.

7. Förslagets konsekvenser

7.1. Samhälleliga, organisatoriska och ekonomiska konsekvenser

Syftet med lagförslaget är att säkra den kommunala servicen. Även om förslaget samhällsstrukturmässigt innebär att förändringar av kommunindelningen kan komma att aktualiseras, är avsikten inte att åstadkomma en kommunreform. Därför bör samtidigt framhävas att kommunerna själva på frivilliga grunder kan gå in för större helheter redan nu. Detta lagförslag innebär också att förändringar av kommunstrukturen i något skede kan bli aktuella utifrån ekonomiska parametrar och i sista hand också utan fullmäktiges

⁹ GrUU 5/2019

¹⁰ GrUU 20/2013

godkännande. Detta berör inte bara de kommuner som har en synnerligen ansträngd ekonomi utan också ekonomiskt starka kommuner.

Regelverket bedöms medföra ökad tydlighet både för landskapsförvaltningen och kommunerna. Det innebär större möjligheter att förutse effekter och bör bidra till att underlätta ekonomisk styrning och planering av verksamheter.

Förslagets direkta ekonomiska konsekvenser kommer främst från hanteringen och uppföljningen av de nya processerna. Landskapsregeringens tjänstemän bör agera sakkunniga, samt regelbundet följa upp och hantera kriterierna för en synnerligen ansträngd ekonomi. Beroende på hur kommunernas ekonomi utvecklas kan arbetsmängden i de föreslagna processerna skilja sig avsevärt. Ju fler kommuner som uppfyller kriterierna för en synnerligen ansträngd ekonomi desto fler utvärderingsförfaranden kommer att inledas, vilket kommer att öka kostnaderna.

Landskapsregeringen finansierar två representanter av tre i utvärderingsgruppen, i form av en oberoende ordförande och en egen representant. En ekonomisk analys och konkreta åtgärdsförslag ska presenteras av utvärderingsgruppen och en sådan process beräknas ta minst ett halvår med varierande mängd arbete. Landskapsregeringen ska också ta fram en modell för utvärderingsförfarandet, vilken senare kan komma att kräva uppföljning och vidareutveckling. Således beräknas den grundläggande administrationen av förfarandet i sig uppgå till minst en heltidstjänst totalt. Men vid flertalet utvärderingsprocesser ökar naturligtvis behovet av resurser, både interna och externa.

Kommunerna kommer också behöva avsätta resurser för hantering av det nya regelverket. I detta ingår bland annat att kommunen ska stå för de uppgifter och material som behövs i utvärderingsförfarandet. Detta kommer att ta i anspråk resurser hos kommunen utöver den representant i utvärderingsgruppen som kommunen ska utse och finansiera. Omfattningen är dock beroende av hur komplexa utvärderingsförfaranden det blir frågan om.

Förslagets indirekta långsiktiga ekonomiska konsekvenser är mer svårbedömda. Det beror på hur kommunernas ekonomiska situation utvecklas samt utfallen av eventuella utvärderingsförfaranden. Förslaget innebär ändå med säkerhet en ökad ekonomisk trygghet för både kommuninvånare, kommunala beslutsfattare och landskapsregeringen. Detta tack vare en klar definition, ett förutsägbart förfarande och en eventuell åtgärdsplan för en kommun vars ekonomiska situation är synnerligen ansträngd. Åtgärdsplanen bör bidra till att hindra att en redan ansträngd ekonomi inte faller djupare in i en värre situation och på det sättet skapas en ekonomisk trygghet för alla parter. Denna ekonomiska trygghet kan hypotetiskt sett vara en väsentlig inbesparing i form av uteblivna förluster för kommunerna och landskapsregeringen.

Att nya investeringar under pågående utvärderingsförfarande inte får inledas kan naturligtvis påverka kommunens möjlighet att genomföra ett projekt men är nödvändigt för att utvärderingsgruppen ska ha möjlighet att även analysera kommunens möjligheter att genomföra projektet. Tanken är dock inte att pågående projekt ska påverkas, utan att endast möjligheten att inleda nya projekt av viss storleksordning begränsas.

7.2. Utfall för nyckeltalen – vilka kommuner skulle uppfylla kriterierna idag?

Avsikten är att den föreslagna lagstiftningen ska träda i kraft under sommaren 2025, vilket innebär att den kommer att tillämpas första gången när bokslutsuppgifterna för 2024 publiceras under hösten 2025. Huruvida lagförslaget får några omedelbara konsekvenser beror på om någon kommun då uppfyller kriterierna för en kommun med en synnerligen ansträngd ekonomi. I

bilagan till detta lagförslag visas historiska data för de aktuella nyckeltalen för de enskilda kommunerna under åren 2014–2021.

I tabell 1 i bilagan presenteras utfallet för det första kriteriet, ackumulerat överskott eller underskott i kommunens balansräkning. Som framgår av tabellen har de flesta kommuner rätt stora överskott. Nyckeltalet för Kökar varierar mellan ackumulerat överskott och underskott, men som framgår i tabellen skulle kommunens ekonomi inte definieras som synnerligen ansträngd eftersom underskottet inte sträcker sig över tre år i följd.

Tabell 2 i bilagan visar förhållandet mellan årsbidrag och avskrivningar, vilket är det andra kriteriets ena nyckeltal. Där framgår att flera kommuner ligger under gränsvärdet 100 procent i medeltal över tre år. Från och med 2016 har årsbidraget/avskrivningar stadigt sjunkit för de åländska kommunerna som grupp fram till och med 2020, för att igen öka en aning 2021. För 2021 låg elva av de sexton kommunerna under gränsvärdet 100 procent. Åtta kommuner låg under gränsvärdet två år i följd.

Det andra nyckeltalet, soliditetsgraden, visas i tabell 3. Här syns att Kökar och Lumparland har en soliditetsgrad under gränsvärdet 50 procent för alla år som ingår i beräkningen. För 2021, som är det senaste året, ligger Kökar, Lemland och Lumparland under gränsvärdet.

För att klassificeras som kommun med synnerligen ansträngd ekonomi måste alltså gränsvärdena för de båda sistnämnda nyckeltalen underskridas samtidigt under två år i följd. Då syns att både Lemland och Lumparland skulle ha definierats som kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi om lagen hade tillämpats under hösten 2022.

7.3. Övriga konsekvenser

Förslagets effekter på miljön och jämställdheten mellan könen samt eventuella barnkonsekvenser är mycket svårbedömda. Syftet med lagförslaget är att säkerställa alla invånares rätt till lagstadgad service även i en situation där kommunen har svårigheter att tillhandahålla servicen. Därav kan slutsatsen dras att effekterna sannolikt är positiva.

8. Beredning och ikraftträdande

Beredningen inleddes med att ÅSUB på uppdrag av landskapsregeringen tog fram ett pm¹¹ om hur kommuner i ekonomisk obalans kan definieras. Med utgångspunkt i detta pm formulerades en lagstiftningspromemoria¹² som skickades på remiss till kommunerna, kommunalförbunden och Ålands kommunförbund kf. under sommaren 2021. Ålands kommunförbund och Mariehamns stad hade också blivit hörda under beredningen av promemorian.

Alla kommuner utom Kökar lämnade synpunkter på lagstiftningspromemorian under remissbehandlingen. Av kommunalförbunden var det bara Kommunernas socialtjänst (KST) som inkom med synpunkter på förslaget. En övervägande del av dem som inkom med svar var positiva till lagförslaget som sådant, även om flera av dem också var kritiska till vissa detaljer i förslaget.

Till följd av de synpunkter som framkom vid remissbehandlingen gjordes vissa ändringar i förslaget. Till exempel preciserades den föreslagna begränsningen av kommunens möjlighet att göra investeringar. Flera av kommunerna var kritiska till att de flesta steg i processen var valbara och därmed beroende av landskapsregeringens ställningstagande. Med anledning av det

¹¹ Definition och nyckeltal för kommuner i svår ekonomisk ställning – en jämförelse av den svenska och finländska lagstiftningen samt förslag till system för Åland, Översikter och indikatorer 2020:2

¹² Förslag till lagstiftning om kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi, lagstiftningspromemoria, Dnr 2021/5639

formulerades lagförslaget så att inledandet av ett utvärderingsförfarande är en direkt följd av lagen. Det innebär att ett sådant förfarande alltid ska inledas när de kriterier som anges i lagen är uppfyllda. Om det visar sig att orsaken till att kriterierna uppfylldes enbart var en tillfällighet, eller att kommunen i fråga under förfarandets gång ordnar upp sin ekonomi, kommer det att visa sig i utvärderingen. I ett sådant fall är det inte nödvändigt att vidta några vidare åtgärder efter att utvärderingsgruppen har lämnat sin rapport och förfarandet avslutas därmed. Det är också en av anledningarna till att förslaget inte har formulerats så att det skulle vara obligatoriskt att inleda en särskild kommunindelningsutredning som nästa steg. Även om sådana fall där det är uppenbart onödigt skulle undantas, är det betydligt fler aspekter som bör beaktas när det gäller en sådan utredning. I det skedet ska fler kommuner tas med i processen, kommuner vars ekonomi inte är synnerligen ansträngd, vilket gör beslutsfattandet mer komplext.

När det gäller de nyckeltal som föreslogs som kriterier i lagstiftningspromemorian föranledde remissbehandlingen inte några ändringar.

De remissinstanser som gavs möjlighet att yttra sig över lagstiftningspromemorian fick också komma med utlåtanden över lagförslaget genom ny en remissrunda under våren 2022. Under remissbehandlingen inkom samtliga kommuner förutom Kökar med yttranden. Utöver kommunerna lämnade också KST, Ålands kommunförbund, ÅSUB och Ålands framtid utlåtanden. De synpunkter som framfördes sammanföll i stor utsträckning med dem som framkom under remissbehandlingen av lagstiftningspromemorian. Flertalet kommuner ställde sig positiva till lagstiftningen som sådan även om detaljer i förslaget ifrågasattes. Landskapsregeringen vidhöll de ställningstaganden som gjordes efter den första remissbehandlingen och därför gjordes inte några väsentliga ändringar av förslaget. Tiden för hela utvärderingsförfarandet förlängdes i viss mån genom att tillsättandet av utvärderingsgruppen anges som utgångspunkt för när förfarandet ska vara avslutat. I det tidigare förslaget var utgångspunkten landskapsregeringens beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande. Den tidpunkt när utvärderingsgruppen tillsätts är en mer logisk utgångspunkt eftersom det är då det egentliga arbetet med utvärderingen startar. Samtidigt förlängdes också tidsfristen för fullmäktiges behandling av utvärderingsgruppens åtgärdsförslag från två till tre månader. Därutöver gjordes vissa förtydliganden, bland annat preciserades definitionen av nyckeltalen och rollfördelningen under utvärderingsförfarandet beskrevs tydligare.

Efter att den nuvarande landskapsregeringen tillträdde har lagförslaget behandlats på nytt och vissa förtydliganden har gjorts, främst i den allmänna motiveringen. Därefter genomförs ytterligare en remissrunda.

Avsikten är att den föreslagna lagstiftningen ska träda i kraft under sommaren 2025. Den första bedömningen av kommunernas ekonomiska situation skulle därmed göras när bokslutsuppgifterna för 2024 publiceras hösten 2025.

Detaljmotivering

1. LL om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi

1 § *Lagens syfte*. Syftet med lagen är att skapa ett förfarande för att på ett förutsägbart sätt kunna trygga den lagstadgade servicen i en kommun trots att ekonomin är synnerligen ansträngd. Den föreslagna lagen innehåller bestämmelser om under vilka förutsättningar utvärderingsförfarandet ska inledas och de regler som gäller förfarandet.

I vissa fall där utvärderingsförfarandet och de åtgärder kommunen själv vidtar som en följd av förfarandet, kan det finnas behov av att göra en sådan

särskild kommunindelningsutredning som regleras i kommunstrukturlagen. Det blir i så fall frågan om ett förfarande som är separat från utvärderingsförfarandet enligt den här föreslagna lagen. I förtydligande syfte intas en hänvisning till kommunstrukturlagen i den föreslagna paragrafens 2 mom.

2 § *Kriterier för en synnerligen ansträngd ekonomi.* Två kriterier föreslås utgöra grund för definitionen av en synnerligen ansträngd ekonomi, varav det ena består av ett enskilt nyckeltal medan det andra utgörs av två olika nyckeltal med angivna gränsvärden. Om minst ett av kriterierna uppfylls betraktas kommunens ekonomi som synnerligen ansträngd. Definitionerna av nyckeltalen följer huvudsakligen Bokföringsnämndens anvisningar om upprättande av bokslut¹³.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska ett underskott i kommunens balansräkning vara åtgärdat inom två år räknat från ingången av det år då bokslutet fastställdes. Det nyckeltal som avses är ackumulerat överskott/underskott och beräknas utgående från över- eller underskott från tidigare räkenskapsperioder, räkenskapsperiodens över- eller underskott samt summan av frivilliga reserveringar och avskrivningsdifferenser.

Akkumulerat överskott/underskott:

överskott/underskott från tidigare räkenskapsperioder
+ räkenskapsperiodens överskott/underskott + avskrivningsdifferenser och reserveringar

De två sistnämnda posterna är att betrakta som en del av kommunens ekonomiska reserv i och med att en investeringsreservering gjorts från ett tidigare års överskott och denna reservering också kan återföras ifall inte används och intäktsförs då i resultaträkningen, vilket påverkar ifrågavarande räkenskapsårs resultat. Avskrivningsdifferensen i sin tur är främst ihopkopplad med användning av upptagen investeringsreservering och förändringen i differensen påverkar kommande räkenskapsårs resultat. När det gäller detta kriterium är det ett underskott i primärkommunens balansräkning som är avgörande, oberoende av om kommunen upprättar koncernbokslut eller inte.

Om underskottet inte har täckts inom föreskriven tid betraktas kommunens ekonomi som synnerligen ansträngd. Det innebär till exempel att om bokslutet för 2021 visade ett ackumulerat underskott ska det vara täckt senast i bokslutet för 2023. Enligt kommunallagen fastställs kommunens bokslut före utgången av juni månad året efter räkenskapsperioden, vilket i detta exempel blir juni 2022. Underskottet ska alltså täckas inom två år från ingången av 2022. I praktiken innebär det att om en kommun uppvisar ett ackumulerat underskott tre år i följd betraktas kommunens ekonomi som synnerligen ansträngd.

I det föreslagna 2 mom. anges det andra kriteriet för en synnerligen ansträngd ekonomi. Kriteriet utgörs av två ekonomiska nyckeltal med angivna gränsvärden. Om kommunen underskrider gränsvärdena för båda nyckeltal samtidigt under två på varandra följande år uppfylls kriteriet för en ekonomi som är synnerligen ansträngd. De föreslagna nyckeltalen är dels årsbidraget i förhållande till avskrivningar och nedskrivningar i koncernresultaträkningen, dels soliditetsgraden. När det gäller det förstnämnda nyckeltalet anges gränsvärdet 100 procent i medeltal av de tre senaste åren.

¹³ Allmän anvisning om upprättande av bokslut och verksamhetsberättelse för kommuner och samkommuner, Bokföringsnämndens kommunsektion, Arbets- och näringsministeriet, 2020

Årsbidrag i procent av avskrivningarna:
 årsbidrag / (avskrivningar enligt plan + nedskrivningar)

I de bokslutsuppgifter som ÅSUB publicerar anges avskrivningar och nedskrivningar av bokföringsmässiga skäl som negativa tal. Både avskrivningarna och nedskrivningarna ska dock räknas som positiva tal. I det fall att årsbidraget är negativt ska det räknas som ett negativt årsbidrag, det vill säga att årsbidraget i procent av avskrivningarna då blir negativt.

När det gäller soliditetsgraden anges gränsvärdet 50 procent. Soliditetsgraden beräknas som eget kapital inklusive avskrivningsdifferens och reserver i förhållande till hela kapitalet exklusive erhållna förskott. I ett koncernbokslut elimineras avskrivningsdifferens och reserver mot eget kapital och poster som minoritetsandel och koncernreserv kan tillkomma, om sådana poster finns. I båda fallen avses med hela kapitalet passivsidans balansomslutning.

Soliditetsgrad, kommun:
 (eget kapital + avskrivningsdifferens och reserver) / (hela kapitalet – erhållna förskott)

Soliditetsgrad, kommunkoncern:
 (eget kapital + minoritetsandel + koncernreserv) / (hela kapitalet – erhållna förskott)

Enligt förslaget ska de bokslutsuppgifter som ÅSUB publicerar användas som underlag för bedömningen av om kriterierna för en synnerligen ansträngd ekonomi uppfylls. Kommunens bokslut ska upprättas och överlämnas till fullmäktige inom juni månad året efter räkenskapsåret. Bokslutet fastställs därefter av fullmäktige, och bokslutsuppgifterna publiceras vanligen inom september. I det fall att en kommun upprättar koncernbokslut ska dessa uppgifter användas vid bedömningen av om kriteriet i 2 mom. uppfylls. Om kommunen inte upprättar koncernbokslut används i stället bokslutsuppgifterna för kommunen. Det är också möjligt för kommunen att i efterhand upprätta ett koncernbokslut om det till exempel skulle finnas behov av det under utvärderingsförfarandet.

3 § *Utvärderingsförfarande*. Det föreslagna utvärderingsförfarandet utgörs av en utredning som gemensamt utförs av landskapsregeringen och kommunen. Syftet med utredningen är att klargöra vilka möjligheter kommunen har att garantera invånarna den lagstadgade service de har rätt till samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att trygga förutsättningarna för denna service.

När bokslutsuppgifterna har publicerats ska de angivna nyckeltalen beräknas för de enskilda kommunerna. I det fall att någon kommun visar sig ha en synnerligen ansträngd ekonomi fattar landskapsregeringen ett formellt beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande. Bokslutsuppgifterna publiceras normalt i slutet av september året efter räkenskapsåret, vilket innebär att landskapsregeringen i regel bör kunna fatta sitt beslut inom oktober. Enligt förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland ska handläggningstiden för ett ärende inte överstiga tre månader. I detta fall är det dock inte frågan om någon egentlig prövning utan ett konstaterande av faktum och av den

anledningen behövs ingen särskilt omfattande beredning av beslutet. Dessutom finns preliminära bokslutsuppgifter ofta tillgängliga redan i juni.

Ett utvärderingsförfarande ska i regel alltid inledas för en kommun vars ekonomi enligt bestämmelserna i 2 § definieras som synnerligen ansträngd. Det är således inte frågan om någon prövning när det gäller om förfarandet ska inledas eller inte, utan en direkt följd av att minst ett av de angivna kriterierna uppfylls. Det här innebär att förfarandet inleds även om kommunens ekonomiska situation skulle bero på en tillfällighet eller om det finns tecken på att den är på väg att förbättras. I sådana fall kommer detta att visa sig vid utvärderingen, som då kanske inte heller behöver vara särskilt omfattande.

Beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande ska dock inte fattas om kommunen i fråga medverkar i en särskild kommunindelningsutredning. Avgörande i en sådan situation är att landskapsregeringen ska ha fattat beslut om att en särskild kommunindelningsutredning ska genomföras. Det är först i det skedet som det står klart vilka kommuner som omfattas av utredningen. Det behöver således inte vara den kommun som har synnerligen ansträngd ekonomi som har tagit initiativet till den särskilda kommunindelningsutredningen.

Eftersom det är möjligt att ett utvärderingsförfarande sträcker sig över ett helt år kommer det att kunna uppstå en situation där bokslutsuppgifterna för följande räkenskapsår publiceras innan förfarandet har slutförts. I en sådan situation ska inte ett nytt utvärderingsförfarande inledas trots att kommunens ekonomi kanske fortfarande kan betraktas som synnerligen ansträngd. Det samma gäller om fullmäktige efter ett genomfört utvärderingsförfarande har beslutat att vidta åtgärder för att förbättra ekonomin. I det fallet ska ett nytt utvärderingsförfarande kunna inledas först efter att resultatet av åtgärderna slutligt har redovisats till landskapsregeringen, det vill säga efter att den tid som angivits för genomförandet har passerat.

4 § *Utvärderingsgrupp*. Enligt förslaget ska utvärderingen av en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi göras av en utvärderingsgrupp som består av två medlemmar och en oberoende ordförande. Av medlemmarna utses den ena av kommunen och den andra av landskapsregeringen. Ordföranden utses av landskapsregeringen efter att kommunen har hörts.

Utvärderingsgruppens uppgift är att analysera kommunens ekonomiska situation för att klargöra vilka möjligheter kommunen har att producera den lagstadgade servicen, samt att föreslå vilka åtgärder som behöver vidtas för att garantera servicen till invånarna. Åtgärder som kan vidtas för att förbättra finansieringens tillräcklighet är för det första att gallra bland driftsutgifterna samt att höja skattesatserna för kommunalskatten och fastighetsskatten. Dessutom är det möjligt att höja avgifterna för de tjänster där avgiftsgrunderna inte är reglerade. Soliditeten kan förbättras till exempel genom att sälja egendom och använda försäljningsinkomsten till att betala tillbaka lån. Också en minskning av investeringarna när de skulle öka kommunens skuldsättning förhindrar att soliditeten försämras. Eftersom kommunens utgifter i huvudsak består av personalutgifter är också en sänkning av dem och en begränsning av de köpta tjänsterna ett sätt att balansera kommunens ekonomi. Under förfarandet ska kommunen ansvara för att utvärderingsgruppen får tillgång till de uppgifter som behövs för att analysera den ekonomiska situationen och komma fram till möjliga åtgärder.

I det åtgärdsförslag som utvärderingsgruppen lägger fram ska också ingå en bedömning av inom vilken tidsram åtgärderna ska vidtas och när effekterna av dem på kommunens ekonomi behöver synas. Hur lång tid som behövs avgörs av utvärderingsgruppen genom en bedömning av det enskilda fallet. Bedömningen sker som en rimlighetsbedömning utgående från kommunens ekonomiska situation, vilka åtgärder som föreslås och kommunens möjligheter att under den angivna tiden upprätthålla den lagstadgade

servicen för invånarna. Kommunernas ekonomiplan sträcker sig över tre räkenskapsår, ett rimligt antagande är att tidsramen inte ska överstiga den tiden. För att de åtgärder som utvärderingsgruppen föreslår ska ha förutsättningar att bli genomförda inom den angivna tidsramen är det också av stor vikt att de kontinuerligt förankras hos såväl kommunförvaltningen som förtröendevalda i kommunen under hela processen.

Eftersom syftet är att trygga förutsättningarna för servicen till invånarna, är det inte alltid tillräckligt med de ovan nämnda åtgärderna som riktas mot kommunens ekonomi. I vissa fall förutsätter tryggad service avsevärda strukturella reformer, till exempel att servicen i högre utsträckning än nu ordnas i samarbete mellan kommunerna eller att det sker ändringar i kommunindelningen. Utvärderingsgruppens förslag kan således även gälla sådana åtgärder om de bedöms vara nödvändiga för att trygga förutsättningarna för att ordna servicen.

5 § *Begränsning av investeringar.* I den föreslagna paragrafen begränsas kommunens möjligheter att ingå förbindelser om investeringar i byggnader under den tid ett utvärderingsförfarande pågår. Förutom kommunen gäller begränsningen också bolag som i sin helhet ägs av kommunen. Sådana investeringar som kan finansieras med eget kapital, och som inte kräver att kommunen tar in främmande kapital, omfattas inte av begränsningen. Undertecknandet av ett entreprenadavtal eller av ett motsvarande avtal om inledande av byggnadsarbetena anses som en viktig tidpunkt när det gäller ingåendet av en förbindelse som gäller en investering.

Den period när begränsningen gäller startar när landskapsregeringen fattar det formella beslutet om att förfarandet ska inledas. Perioden avslutas vid den tidpunkt då landskapsregeringen med stöd av den föreslagna 6 § 3 mom. avgör om det finns behov av en särskild kommunindelningsutredning eller inte. Det förutsätter alltså att landskapsregeringen fattar ett beslut oberoende av om processen ska fortsätta enligt kommunstrukturlagen eller inte.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om möjligheten att ansöka om dispens hos landskapsregeringen för sådana investeringar som inte är tillåtna enligt 1 mom. Det ska vara möjligt att söka dispens redan i planeringsskedet, om det på basis av planeringen är möjligt att göra en sådan prövning som dispensen förutsätter. Ett villkor för dispens är att investeringen är motiverad för att tillgången till tjänsterna ska tryggas samt att den är nödvändig med avseende på områdets servicestruktur. Det innebär att behovet inte ska bedömas endast ur en enskild kommuns perspektiv, utan investeringen bör vara nödvändig också med hänsyn till ett helhetsperspektiv för ett område större än en kommun. Dispens kan beviljas också för en del av ett projekt som är föremål för ansökan.

På grund av nödvändiga småskaliga underhållsbehov i fråga om byggnader föreskrivs det i 3 mom. att begränsningen i 1 mom. inte ska gälla investeringar som hänför sig till årligt underhåll av byggnader eller sådana investeringar som utifrån en tillsynsmyndighets inspektioner konstaterats vara nödvändiga till exempel på grund av byggnadsanvändarnas hälsa eller säkerhet.

Slutligen föreslås i 4 mom. en bestämmelse som anger att om en kommun eller ett bolag som ägs av kommunen företar en rättshandling i strid med paragrafen, är avtalet ogiltigt. Risken är annars att det uppstår en situation där rättsläget blir osäkert i det fall att kommunen skulle handla i strid med lagen och ingå en förbindelse om en investering.

6 § *Behandling av utvärderingsgruppens förslag.* Enligt förslaget ska utvärderingsgruppens åtgärdsförslag tillställas fullmäktige i kommunen samt landskapsregeringen för kännedom.

Enligt den föreslagna paragrafens 2 mom. ska kommunfullmäktige behandla gruppens åtgärdsförslag och delge landskapsregeringen sitt beslut. Kommunen ska också göra upp sin budget så att den förverkligar fullmäktiges beslut om åtgärdsförslagen. Syftet med den föreslagna formuleringen är att sammankoppla de åtgärder som fastställts i åtgärdsprogrammet som en del av kommunens ekonomiplanering och rapportering. Fullmäktiges beslut kan också innehålla beslut om ändring av enskilda åtgärder under den tid åtgärdsprogrammet gäller, till exempel i det fall att det går att få ekonomin i balans med andra åtgärder. Fullmäktige kan också låta bli att genomföra enskilda åtgärder, om de övriga åtgärderna för att trygga servicen och få ekonomin i balans är tillräckliga, och man med deras hjälp uppnår de ekonomiska mål som fastställts i åtgärdsprogrammet inom den angivna tidsramen. Fullmäktige kan också välja att avvika från den tidsram som utvärderingsgruppen har angett för åtgärdsprogrammet. En förlängning utöver ekonomiplanens tre år ska endast i undantagsfall kunna anses vara godtagbar. Om tidsramen förlängs i förhållande till utvärderingsgruppens förslag behöver kommunen också kunna visa hur den lagstadgade servicen kan tryggas under tiden. Det föreslås också att kommunen ska framlägga en utredning i verksamhetsberättelsen över genomförandet av åtgärderna och deras tillräcklighet under varje räkenskapsperiod. Kommunen ska överlämna utredningen för kännedom till landskapsregeringen före slutet av juni året efter räkenskapsperioden. Denna uppföljning ska ske varje år under den tid som åtgärdsprogrammet gäller.

Revisorerna ska enligt 75 § 2 mom. 1 och 2 punkten i kommunallagen granska om kommunens förvaltning har skötts enligt lag och fullmäktiges beslut och om bokslutet och koncernbalansräkningen gjorts upp i enlighet med lag och om de ger riktiga och tillräckliga uppgifter om verksamheten, ekonomin, den ekonomiska utvecklingen och de ekonomiska ansvarsförbindelserna under räkenskapsperioden. Följaktligen hör det också till revisorerens uppgifter att granska den utredning som föreslås ingå i verksamhetsberättelsen och huruvida fullmäktiges beslut om åtgärdsförslagen iakttagits.

Enligt paragrafens 3 mom. ska landskapsregeringen med stöd av utvärderingsgruppens åtgärdsförslag och kommunfullmäktiges beslut avgöra om det behövs en särskild kommunindelningsutredning enligt kommunstrukturlagen. En utredning ska i princip förordnas i alla sådana situationer där det med stöd av utvärderingsgruppens förslag finns förutsättningar för en ändring i kommunindelningen, men gruppens förslag i sig inte ännu har lett till att kommunerna gemensamt bereder en ändring i kommunindelningen.

Enligt förslaget ska landskapsregeringen också kunna fatta beslut om att en särskild kommunindelningsutredning är nödvändig utan att ett nytt utvärderingsförfarande inleds. Detta kommer att vara möjligt i en situation då de åtgärder som föreslagits och kommunen beslutat om i ett tidigare utvärderingsförfarande inte har genomförts, till exempel om kommunen inte förmått följa programmet eller vidta tillräckliga åtgärder inom den angivna tidsramen. En ytterligare förutsättning är att kommunen fortfarande har en synnerligen ansträngd ekonomi, det vill säga att något av kriterierna för ett utvärderingsförfarande fortfarande uppfylls. I bestämmelsen avses med åtgärder sådana beslut och andra åtgärder som kommunen bestämt om på basis av utvärderingsgruppens åtgärdsförslag med vilka man eftersträvar effekter som förbättrar kommunens ekonomi. Följaktligen kan åtgärderna också vara andra än vad som föreslagits i utvärderingsförfarandet. En särskild kommunindelningsutredning ska därmed inte inledas utan ett nytt utvärderingsförfarande enbart på grund av att enskilda åtgärder inte genomförts, om det är möjligt för kommunen att hitta en lösning med andra metoder. Åtgärdernas genomförande och effekt ska bedömas som helhet i relation till kommunens ekonomi. Ett beslut ska inte kunna fattas enbart av orsaker som kommunen inte har kunnat påverka på egen hand. Liksom för närvarande enligt

kommunstrukturlagen ska det vara landskapsregeringen som enligt egen prövning fattar beslutet om en särskild kommunindelningsutredning. Vid prövningen kan landskapsregeringen beakta orsakerna till att åtgärdsprogrammet inte genomförts inom den angivna tidsramen, som till exempel faktorer av engångsnatur som påverkat kommunens inkomster eller utgifter. Det kan till exempel vara fråga om nedskrivning av värdet på fastigheter som står oanvända eller som har problem med inomhusluften. Ett sådant beslut skulle kunna fattas under åtgärdsprogrammets gång. Om man lyckats få kommunens ekonomi i skick med de åtgärder kommunen bestämt om, kan bestämmelsen inte tillämpas efter att programmet slutförts även om kommunens ekonomi på nytt försämras. När kommunens ekonomi på nytt uppfyller kriterierna för en synnerligen ansträngd ekonomi ska det fattas beslut om ett nytt utvärderingsförfarande i kommunen.

Förslaget gör det möjligt att snabbare inleda en särskild kommunindelningsutredning till exempel i situationer där kommunens svåra ekonomiska situation tydligt anger att ett nytt utvärderingsförfarande inte längre kommer att kunna leda till nya åtgärdsförslag för att trygga förutsättningarna för kommunens service.

7 § *Tidsfrister*. Enligt det föreslagna 3 § 2 mom. ovan ska landskapsregeringen fatta ett formellt beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande så snart som möjligt efter att bokslutsuppgifterna har publicerats, vilket rimligtvis bör kunna ske inom oktober. Därefter ska en utvärderingsgrupp tillsättas, enligt förslaget ska det ske inom tre månader från det att beslutet om inledande av utvärderingsförfarandet fattades.

Enligt förslaget ska utvärderingsgruppen ha sex månader på sig att komma med ett åtgärdsförslag. Beroende på utvärderingens komplexitet går det inte att utesluta att det krävs mer tid än så. Med hänvisning till det föreslås att landskapsregeringen i undantagsfall ska kunna förlänga gruppens mandat.

Fullmäktige i kommunen ska behandla utvärderingsgruppens rapport och delge landskapsregeringen sitt beslut inom tre månader.

Hela utvärderingsförfarandet beräknas kunna pågå under en period på drygt ett år beroende på hur komplex utvärderingen är. Med hänvisning till att vikten av en snabb process från flera håll har understrukits under beredningen av lagförslaget föreslås att förfarandet annat än i undantagsfall inte ska pågå längre än ett år räknat från när utvärderingsgruppen tillsätts.

8 § *Ikraftträdande*. Avsikten är att den föreslagna lagen ska träda i kraft under sommaren 2025, och att den ska tillämpas från och med att bokslutsuppgifterna för räkenskapsåret 2024 publiceras.

2. Ändring av kommunstrukturlagen för Åland

15 § *Beslut om en särskild kommunindelningsutredning*. Enligt ett nytt 3 mom. som fogas till paragrafen, ska en särskild kommunindelningsutredning för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi också kunna inledas på förslag av den utvärderingsgrupp som avses i den föreslagna landskapslagen om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi.

Utvärderingsgruppen ska lägga fram ett förslag med åtgärder för att trygga servicen till kommuninvånarna. Förslaget kan också gälla behov av ändring i kommunindelningen. Det ska dock inte ingå något utkast till sammanslagningsavtal i utvärderingsgruppens åtgärdsförslag, och förslaget ska inte heller i övrigt vara så detaljerat att det kan ligga till grund för beslutsfattande om en ändring i kommunindelningen. Utvärderingsgruppen kan dock redan vid beredningen av sitt förslag till exempel kartlägga vilka av kommunerna i området som är möjliga alternativ som partner för en kommun som

har en synnerligen ansträngd ekonomi. Vid denna utvärdering ska förutom de ekonomiska faktorerna i synnerhet hänsyn tas till att en livskraftig och funktionell helhet uppstår.

Samtidigt som landskapsregeringen bestämmer om att en kommunindelingsutredning ska genomföras, ska den ange vilka kommuner som är med i utredningen. Utredningen ska förutom en kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi även gälla ett nödvändigt antal andra kommuner. När landskapsregeringen anger vilka kommuner som ska vara med i utredningen kan man dra nytta bland annat av utvärderingsgruppens kartläggning över möjliga alternativ för en ändring i kommunindelningen.

16a § *Utredning för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi.* Enligt förslaget fogas en ny paragraf till lagen, i vilken föreskrivs om genomförandet av en kommunindelingsutredning för en kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi. En särskild kommunindelingsutredning som gäller en sådan kommun kan i enlighet med 15 § 3 mom. inledas på förslag av en utvärderingsgrupp. På utredningen tillämpas i tillämpliga delar bestämmelserna om särskild kommunindelingsutredning i 4 kap.

Syftet med utredningen är att främja ett samförstånd mellan kommunerna om den ändring i kommunindelningen som föreslås av utvärderingsgruppen. Under själva utredningen avgörs hur många andra kommuner, förutom kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi, som ska vara med i ändringen. I utredningen strävar man i första hand efter att åstadkomma en sådan ändring i kommunindelningen som alla de kommuner som berörs av ändringen kan samtycka till. Om detta inte är möjligt, ska man sträva efter att så få kommuner som möjligt motsätter sig ändringen.

Enligt 1 mom. ska kommunindelingsutredaren för fullmäktige i de kommuner som är med i utredningen lägga fram ett förslag om att kommunerna ska gå samman samt upprätta ett samgångsavtal. Kommunindelingsutredaren ska bland annat sköta beredningen av förslaget tillsammans med kommunerna enligt vad som föreskrivs i 16 § 1 mom. Kommunindelingsutredaren och kommunerna ska se till den möjlighet att påverka som avses i 7 § och i enlighet med nämnda paragraf även ge kommuninvånarna och andra som anser att saken berör dem möjlighet att komma med synpunkter på ändringen i kommunindelningen.

På motsvarande sätt som i andra särskilda kommunindelingsutredningar är kommunindelingsutredaren vid beredningen av ett samgångsavtal inte bunden vid ståndpunkterna i de kommuner som berörs av ändringen, utan kan självständigt till exempel föreslå kompromisslösningar som avviker från dem.

Enligt paragrafens 2 mom. kan förslaget till ett samgående gälla

- 1) att kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi går samman med en befintlig kommun,
- 2) att området för kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi delas mellan två eller flera kommuner,
- 3) att fler än två kommuner går samman eller
- 4) överföring av en del av kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi till en annan kommun.

Kommunindelingsutredaren ska vid beredningen av sitt förslag bedöma om förutsättningarna för en ändring i kommunindelningen enligt 4 § uppfylls i de olika alternativen. Utredaren ska dessutom särskilt fästa uppmärksamhet vid att den nya kommun som bildas enligt förslaget är livskraftig och består av en funktionell helhet som har ekonomiska förutsättningar att svara för ordnandet och finansieringen av den kommunala servicen.

De alternativ som räknas upp i momentet motsvarar i huvudsak de olika typer av samgående som anges i 3 §. I alternativen har man dock beaktat särdragen i de situationer som det nu är fråga om. Ställningen för en kommun

som till och med mot sin vilja tvingas gå samman med en kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi får inte bli för påfrestande på grund av ändringen. Om det till exempel är fråga om ett sådant samgående som avses i 1 punkten, är det ändamålsenligt att den uttryckligen genomförs så att den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi går samman med en annan redan existerande kommun och inte genom att en ny kommun bildas. Slutligen kan kommunindelningsutredaren vid behov även ta med en överföring av en eller flera delar av kommunen till en annan kommun i sitt förslag. Det aktuella området kan överföras från vilken kommun som helst som berörs av ändringen. Det kan i vissa fall vara ändamålsenligt att överföra en del av kommunen till en annan kommun till exempel för att åstadkomma en sådan livskraftig och regionalt enhetlig kommunstruktur med en fungerande samhällsstruktur som avses i 2 § om målen för utvecklande av kommunindelningen. Om kommunindelningsutredarens förslag inbegriper en ändring som gäller överföring av en del av kommunen, ska beredningen av den skötas på det sätt som föreskrivs i 12 §.

I det föreslagna 3 mom. anges att kommunernas gemensamma framställning om en ändring i kommunindelningen har företrädare framför kommunindelningsutredarens framställning. Om fullmäktige i samtliga de kommuner som berörs av ändringen godkänner utredarens förslag, gör kommunerna en gemensam framställning om ändring i kommunindelningen enligt utredarens förslag. Då behandlas kommunernas gemensamma framställning vid ett normalt förfarande enligt 5 kap.

Om fullmäktige i en eller flera kommuner inte godkänner utredarens förslag till ändring i kommunindelningen, kan utredaren vid behov på grundval av den första utredningsrundan fortsätta utredningen med utvalda kommuner och lägga fram ett nytt förslag till ändring i kommunindelningen för fullmäktige i dessa kommuner. Om fullmäktige i de kommuner som berörs av ändringen inte godkänner utredarens förslag, ska utredaren lämna sin framställning om en ändring i kommunindelningen till landskapsregeringen.

18 § *Förutsättningar för beslutsfattande när kommuner går samman.* Enligt förslaget fogas ett nytt 3 mom. till paragrafen, enligt vilket landskapsregeringen ska ha behörighet att besluta om ett samgående i fråga om en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi trots motstånd från fullmäktige i de aktuella kommunerna. Landskapsregeringens beslutsfattande baserar sig på en framställning från den kommunindelningsutredare som tillsatts som en följd av ett utvärderingsförfarande för en kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi. Landskapsregeringen kan besluta om ett samgående utan en gemensam framställning från kommunerna och trots motstånd från fullmäktige i kommunerna, om ändringen behövs för att trygga den service som i lagstiftningen förutsätts för invånarna i den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi och om förutsättningarna för en ändring i kommunindelningen enligt 4 § uppfylls.

Förutsättningen för en ändring i kommunindelningen är således för det första att ändringen är nödvändig för att trygga den service som i lagstiftningen förutsätts för invånarna i den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi. Dessutom förutsätts att de förutsättningar för en ändring i kommunindelningen som föreskrivs i 4 § och som ska tillämpas även i alla andra ändringar i kommunindelningen uppfylls. I förutsättningarna ingår även att ändringen ska främja målen för utvecklande av kommunindelningen enligt 2 §. I synnerhet i de eventuella ändringar i kommunindelningen som sker mot kommunernas vilja ska uppmärksamhet fästas vid hur livskraftig den helhet är som uppstår genom ändringen samt vid att den nya kommunen har såväl ekonomiska som på personella resurser grundade förutsättningar att svara för ordnandet och finansieringen av servicen för kommunens invånare, samt en tillräcklig egen serviceproduktion.

Landskapsregeringen har den slutliga prövningsrätten för om det samgående som kommunindelingsutredaren föreslår ska genomföras. Prövningen kan basera sig på en helhetsbedömning både av ovan nämnda förutsättningar och av situationen. Till exempel i en situation där även en annan kommun än den som har en synnerligen ansträngd ekonomi motsätter sig ett samgående, bör det i bedömningen fästas uppmärksamhet vid att den helhet som bildas kan motiveras med att den är livskraftig och funktionell. Motstånd endast från den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi är däremot inte motiverat sett utifrån den kommunala självstyrelsen åtminstone i sådana situationer där kommunen har haft långvariga problem med balansen i ekonomin. Då kan man anse att kommunen inte har förutsättningar att utifrån sina egna utgångspunkter upprätthålla sin självstyrelse och inte har den livskraft som behövs till stöd för självstyrelsen. I synnerhet i sådana situationer bör det i bedömningen fästas större vikt vid att service som är viktig för kommuninvånarnas grundläggande rättigheter tryggas i framtiden än vid den kommunala självstyrelsen. I bedömningen kan man dessutom bland annat ta hänsyn till utvecklingen av befolknings- och näringsstrukturen i kommunerna. Enbart det faktum att de ekonomiska kriterier som lett till utvärderingsförfarandet uppfylls bör således inte leda till en ändring i kommunindelningen i strid med kommunens vilja, utan ändringen bör vara motiverad som helhet.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lagar antas.

1.

L A N D S K A P S L A G **om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi**

I enlighet med lagtingets beslut föreskrivs:

1 §

Lagens syfte

I denna lag finns bestämmelser om ett förfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi. Lagens syfte är att trygga den lagstadgade servicen för kommuninvånarna samt att säkerställa förutsättningarna för kommunen att ge denna service i en situation där ekonomin är synnerligen ansträngd.

Bestämmelser om ändring av kommunindelningen finns i kommunstrukturlagen (2019:29) för Åland (nedan kommunstrukturlagen).

2 §

Kriterier för en synnerligen ansträngd ekonomi

En kommuns ekonomi betraktas som synnerligen ansträngd om kommunen inte har täckt ett underskott i kommunens balansräkning inom två år från ingången av det år då bokslutet fastställdes.

En kommuns ekonomi betraktas dessutom som synnerligen ansträngd om följande två ekonomiska nyckeltal två år i följd har underskridit de angivna gränsvärdena:

1) årsbidraget i förhållande till avskrivningar och nedskrivningar i kommunens koncernresultaträkning är lägre än 100 procent i medeltal av de tre senaste åren

2) soliditetsgraden är lägre än 50 procent.

Som grund för nyckeltalen i 1 och 2 mom. används de bokslutsuppgifter som Ålands statistik- och utredningsbyrå årligen publicerar. Vid beräkningen av det underskott som avses i 1 mom. beaktas över- eller underskott från tidigare räkenskapsperioder, räkenskapsperiodens över- eller underskott samt summan av frivilliga reserveringar och avskrivningsdifferenser. För nyckeltalen i 2 mom. används bokslutsuppgifterna för kommunkoncernen i det fall där kommunen upprättar koncernbokslut, i annat fall används bokslutsuppgifterna för kommunen.

3 §

Utvärderingsförfarande

Om en kommuns ekonomi betraktas som synnerligen ansträngd ska kommunen och landskapsregeringen tillsammans utreda kommunens möjligheter att garantera sina invånare den service som lagstiftningen kräver och att vidta åtgärder för att trygga förutsättningarna för servicen.

Landskapsregeringen ska fatta beslut om inledande av utvärderingsförfarandet så snart som möjligt efter att kommunernas bokslutsuppgifter har publicerats. Beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande ska dock inte fattas om kommunen medverkar i en särskild kommunindelningsutredning som landskapsregeringen med stöd av kommunstrukturlagen har fattat beslut om att ska genomföras.

När ett utvärderingsförfarande har inletts kan beslut om inledande av ett nytt utvärderingsförfarande för samma kommun fattas först efter att det pågående förfarandet har slutförts. Om fullmäktige har fattat beslut om åtgärder

till följd av ett utvärderingsförfarande kan beslut om inledande av ett nytt förfarande fattas först efter att den tid som angetts för genomförande av åtgärderna har löpt ut och kommunen har delgivit landskapsregeringen den utredning som avses i 6 § 2 mom.

4 §

Utvärderingsgrupp

Utvärderingen av en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi görs av en utvärderingsgrupp där en av medlemmarna utses av landskapsregeringen och en av kommunen. Efter att ha hört kommunen utser landskapsregeringen till ordförande för gruppen en person som är oavhängig av kommunen och landskapsregeringen. Gruppen ska lägga fram ett förslag till åtgärder som behövs för att garantera servicen till invånarna och för att trygga förutsättningarna för servicen.

Kommunen är skyldig att tillhandahålla de uppgifter som utvärderingsgruppen behöver för att göra utvärderingen.

5 §

Begränsning av investeringar

En kommun med synnerligen ansträngd ekonomi eller ett bolag som i sin helhet ägs av en sådan kommun får inte under den tid utvärderingsförfarandet pågår ingå förbindelser om investeringar i byggnader om inte investeringen i sin helhet kan finansieras med eget kapital. Begränsningen enligt denna paragraf gäller under en period som börjar när landskapsregeringen med stöd av 3 § 2 mom. fattar beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande och avslutas när landskapsregeringen med stöd av 6 § 3 mom. avgör om det behövs en särskild kommunindelningsutredning.

Trots det som föreskrivs i 1 mom. kan kommunen eller ett bolag som ägs av kommunen ansöka om dispens för att ingå en förbindelse om en sådan investering som avses i momentet. Landskapsregeringen kan bevilja dispens om investeringen är nödvändig och brådskande för att trygga tillgången till lagstadgad service för invånarna.

Trots bestämmelserna i 1 mom. får kommunen eller ett bolag som ägs av kommunen ingå förbindelser om investeringar som hänför sig till årligt underhåll av byggnader samt sådana investeringar som är nödvändiga utifrån en tillsynsmyndighets inspektioner.

Om en rättshandling har företagits i strid med denna paragraf, är avtalet ogiltigt. Kommunen eller det bolag som ägs av kommunen ansvarar för de investeringskostnader och andra eventuella påföljder i anslutning till investeringen som beror på ett lagstridigt avtals ogiltighet, om de inte har ansökt om dispens eller om de förfarit i strid med dispensen.

6 §

Behandling av utvärderingsgruppens förslag

Utvärderingsgruppens åtgärdsförslag ska tillställas fullmäktige och landskapsregeringen.

Fullmäktige ska behandla utvärderingsgruppens åtgärdsförslag och delge landskapsregeringen beslutet om dem för eventuella fortsatta åtgärder. Budgeten och ekonomiplanen ska göras upp så att de förverkligar fullmäktiges beslut om åtgärder. I verksamhetsberättelsen ska det läggas fram en utredning över genomförandet av åtgärderna och deras tillräcklighet under räkenskapsperioden. Kommunen ska delge landskapsregeringen utredningen före utgången av juni månad året efter räkenskapsperioden.

Utgående från utvärderingsgruppens åtgärdsförslag och fullmäktiges beslut ska landskapsregeringen avgöra om det i syfte att ändra kommunindelningen behövs en sådan särskild kommunindelningsutredning som avses i kommunstrukturlagen.

Landskapsregeringen kan också fatta beslut om behovet av en särskild kommunindelningsutredning utan att ett nytt utvärderingsförfarande inleds, om de åtgärder som godkänts i ett tidigare utvärderingsförfarande inte har genomförts inom den angivna tiden och om minst ett av kriterierna som anges i 2 § uppfylls.

7 §

Tidsfrister

En utvärderingsgrupp ska tillsättas senast tre månader efter att landskapsregeringen med stöd av 3 § 2 mom. har fattat beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande.

Utvärderingsgruppen ska överlämna sitt åtgärdsförslag senast sex månader efter att gruppen tillsattes. Om det är nödvändigt för att göra en tillräcklig analys av kommunens ekonomi kan landskapsregeringen på begäran förlänga gruppens mandat.

Fullmäktige ska behandla utvärderingsgruppens rapport och delge landskapsregeringen sitt beslut med anledning av den senast tre månader efter att rapporten delgavs kommunen.

Landskapsregeringen ska ta ställning till behovet av en särskild kommunindelningsutredning enligt kommunstrukturlagen senast ett år efter att utvärderingsgruppen tillsattes. Om utvärderingsgruppens mandat har förlängts ska landskapsregeringen i stället fatta beslut senast två månader efter att fullmäktiges beslut delgavs landskapsregeringen.

8 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den Ett beslut om inledande av ett utvärderingsförfarande fattas första gången efter att bokslutsluppgifterna för räkenskapsåret 2024 har publicerats.

2.

L A N D S K A P S L A G **om ändring av kommunstrukturlagen för Åland**

I enlighet med lagtingets beslut **fogas** till 15 § kommunstrukturlagen (2019:29) för Åland ett nytt 3 mom. varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., till lagen en ny 16a § samt till lagens 18 § ett nytt 2 mom. som följer:

15 §

Beslut om en särskild kommunindelningsutredning

En särskild kommunindelningsutredning för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi som omfattas av ett utvärderingsförfarande enligt landskapslagen (.....) om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi kan även inledas på förslag av den utvärderingsgrupp som avses i den lagen.

16a §

Utredning för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi

Vid en särskild kommunindelningsutredning som gäller en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi ska kommunindelningsutredaren för fullmäktige i de kommuner som deltar lägga fram förslag till ändrad kommunindelning samt till ett samgångsavtal.

Kommunindelningsutredarens förslag kan gälla

- 1) att kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi går samman med en befintlig kommun,
- 2) att området för kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi delas mellan två eller flera kommuner,
- 3) att fler än två kommuner går samman eller
- 4) överföring av en del av kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi till en annan kommun.

Om fullmäktige i samtliga kommuner som berörs av ändringen godkänner utredarens förslag, ska kommunerna göra en gemensam framställning till landskapsregeringen om en ändring i kommunindelningen i enlighet med utredarens förslag. I annat fall ska utredaren lämna sin framställning om ändring i kommunindelningen till landskapsregeringen.

18 §

Förutsättningar för beslutsfattande när kommuner går samman

Landskapsregeringen kan på den framställning av kommunindelningsutredaren som avses i 16 a § besluta om en ändring i kommunindelningen för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi trots motstånd från fullmäktige i den eller de kommuner som berörs av ändringen, om ändringen är nödvändig för att trygga den lagstadgade servicen för invånarna i den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi och förutsättningarna för en ändring i kommunindelningen enligt 4 § uppfylls.

Denna lag träder i kraft den ...

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister

Bilaga: Utfall, nyckeltal 2014–2021

Tabell 1. Ackumulerat överskott eller underskott (1 000 euro)

	<u>Brändö</u>	<u>Eckerö</u>	<u>Finström</u>	<u>Föglö</u>	<u>Geta</u>	<u>Hammar- land</u>	<u>Jomala</u>	<u>Kumlinge</u>	<u>Kökar</u>	<u>Lemland</u>	<u>Lumpar- land</u>	<u>Saltvik</u>	<u>Sottunga</u>	<u>Sund</u>	<u>Vårdö</u>	<u>Marie- hamn</u>	<u>Alla kom- muner</u>
2014	3 281	4 004	4 142	5 482	1 166	7 216	16 299	1 687	-151	5 440	825	1 869	251	2 912	784	29 813	85 020
2015	3 248	3 960	5 515	5 763	1 063	7 505	16 586	1 538	4	5 151	607	2 306	207	3 180	798	39 171	96 602
2016	3 226	3 979	6 358	6 142	1 139	7 180	12 503	1 451	-165	5 561	525	2 845	321	3 747	897	48 849	104 558
2017	3 413	4 219	6 378	6 491	1 020	7 135	12 637	1 620	-86	6 173	668	3 483	307	4 364	856	55 575	114 253
2018	3 452	4 354	6 412	6 497	666	6 926	13 373	2 015	136	5 777	619	3 141	169	4 767	906	58 958	118 168
2019	3 118	4 009	6 479	6 182	511	6 314	12 050	2 087	96	4 826	458	2 354	98	4 699	835	58 704	112 820
2020	2 933	4 124	5 810	5 847	532	6 361	13 363	2 254	-55	3 929	680	3 110	36	5 015	970	68 104	123 013
2021	3 048	4 906	6 961	5 411	529	6 976	18 509	1 985	-136	3 741	473	4 084	35	5 252	822	68 389	130 985

Tabell 2. Årsbidrag / avskrivningar (tre års medeltal)

	<u>Brändö</u>	<u>Eckerö</u>	<u>Finström</u>	<u>Föglö</u>	<u>Geta</u>	<u>Hammar-land</u>	<u>Jomala</u>	<u>Kumlinge</u>	<u>Kökar</u>	<u>Lemland</u>	<u>Lumpar-land</u>	<u>Saltvik</u>	<u>Sottunga</u>	<u>Sund</u>	<u>Vårdö</u>	<u>Marie-hamn</u>	<u>Alla kom-muner</u>
2014	153 %	163 %	188 %	135 %	294 %	130 %	275 %	130 %	-45 %	77 %	13 %	151 %	150 %	78 %	125 %	146 %	151 %
2015	135 %	133 %	235 %	179 %	183 %	113 %	262 %	98 %	119 %	80 %	4 %	166 %	225 %	139 %	124 %	180 %	174 %
2016	106 %	131 %	307 %	218 %	125 %	184 %	272 %	73 %	45 %	119 %	34 %	230 %	354 %	222 %	154 %	216 %	209 %
2017	105 %	121 %	291 %	211 %	66 %	161 %	280 %	84 %	128 %	137 %	72 %	214 %	156 %	250 %	113 %	196 %	197 %
2018	113 %	138 %	221 %	156 %	1 %	122 %	244 %	219 %	156 %	132 %	100 %	154 %	56 %	269 %	122 %	174 %	174 %
2019	80 %	103 %	60 %	74 %	-61 %	34 %	143 %	263 %	208 %	66 %	85 %	53 %	-160 %	202 %	91 %	140 %	122 %
2020	42 %	91 %	27 %	2 %	-31 %	42 %	98 %	260 %	113 %	-2 %	99 %	56 %	-221 %	166 %	118 %	135 %	108 %
2021	50 %	151 %	96 %	-15 %	53 %	104 %	85 %	93 %	-8 %	12 %	73 %	116 %	-18 %	147 %	84 %	156 %	122 %

Tabell 3. Soliditetsgrad

	<u>Brändö</u>	<u>Eckerö</u>	<u>Finström</u>	<u>Föglö</u>	<u>Geta</u>	<u>Hammar-land</u>	<u>Jomala</u>	<u>Kumlinge</u>	<u>Kökar</u>	<u>Lemland</u>	<u>Lumpar-land</u>	<u>Saltvik</u>	<u>Sottunga</u>	<u>Sund</u>	<u>Vårdö</u>	<u>Marie-hamn</u>	<u>Alla kom-muner</u>
2014	85 %	76 %	47 %	82 %	72 %	91 %	79 %	67 %	11 %	65 %	49 %	63 %	68 %	65 %	48 %	71 %	70 %
2015	83 %	81 %	49 %	83 %	72 %	92 %	67 %	65 %	15 %	64 %	43 %	63 %	65 %	66 %	51 %	52 %	74 %
2016	84 %	81 %	54 %	84 %	72 %	93 %	64 %	64 %	11 %	64 %	43 %	68 %	70 %	69 %	52 %	56 %	76 %
2017	85 %	82 %	58 %	85 %	67 %	93 %	76 %	68 %	14 %	66 %	45 %	68 %	71 %	72 %	52 %	58 %	77 %
2018	85 %	82 %	59 %	83 %	58 %	91 %	74 %	72 %	20 %	64 %	45 %	66 %	65 %	71 %	48 %	59 %	77 %
2019	84 %	81 %	57 %	84 %	57 %	92 %	57 %	74 %	19 %	55 %	45 %	64 %	67 %	75 %	49 %	58 %	75 %
2020	84 %	81 %	59 %	83 %	57 %	83 %	59 %	77 %	15 %	47 %	45 %	62 %	58 %	77 %	51 %	60 %	75 %
2021	83 %	82 %	63 %	83 %	51 %	76 %	70 %	77 %	12 %	41 %	42 %	61 %	61 %	78 %	51 %	61 %	75 %

Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag

Tryggande av kommunal service

- Landskapsregeringens lagförslag nr x/2024–2025

INNEHÅLL

L A N D S K A P S L A G om ändring av kommunstrukturlagen för Åland 1

2.

L A N D S K A P S L A G om ändring av kommunstrukturlagen för Åland

I enlighet med lagtingets beslut **fogas** till 15 § kommunstrukturlagen (2019:29) för Åland ett nytt 3 mom. varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., till lagen en ny 16a § samt till lagens 18 § ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

*Beslut om en särskild
kommunindelningsutredning*

15 §

*Beslut om en särskild
kommunindelningsutredning*

Momentet är nytt

En särskild kommunindelningsutredning för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi som omfattas av ett utvärderingsförfarande enligt landskapslagen (...:...) om ett utvärderingsförfarande för kommuner med synnerligen ansträngd ekonomi kan även inledas på förslag av den utvärderingsgrupp som avses i den lagen.

Paragrafen är ny

16a §

*Utredning för en kommun med
synnerligen ansträngd ekonomi*

Vid en särskild kommunindelningsutredning som gäller en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi ska kommunindelningsutredaren för fullmäktige i de kommuner som deltar lägga fram förslag till ändrad kommunindelning samt till ett samgångsavtal.

Kommunindelningsutredarens förslag kan gälla

1) att kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi går samman med en befintlig kommun,

2) att området för kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi delas mellan två eller flera kommuner,

3) att fler än två kommuner går samman eller

4) överföring av en del av kommunen med synnerligen ansträngd ekonomi till en annan kommun.

Om fullmäktige i samtliga kommuner som berörs av ändringen godkänner utredarens förslag, ska kommunerna göra en gemensam framställning till landskapsregeringen om en ändring i kommunindelningen i enlighet med utredarens förslag. I annat fall ska utredaren lämna sin framställning om ändring i kommunindelningen till landskapsregeringen.

18 §

Förutsättningar för beslutsfattande när kommuner går samman

18 §

Förutsättningar för beslutsfattande när kommuner går samman

Momentet är nytt

Landskapsregeringen kan på den framställning av kommunindelningsutredaren som avses i 16 a § besluta om en ändring i kommunindelningen för en kommun med synnerligen ansträngd ekonomi trots motstånd från fullmäktige i den eller de kommuner som berörs av ändringen, om ändringen är nödvändig för att trygga den lagstadgade servicen för invånarna i den kommun som har en synnerligen ansträngd ekonomi och förutsättningarna för en ändring i kommunindelningen enligt 4 § uppfylls.

Denna lag träder i kraft den ...

Lumparlands kommun

Diarienummer
1046/03.04.04.04.17/2024

Beslut som ändringssökandet gäller
Ålands landskapsregering, 21.3.2024, 4 Nr 4

Ändringssökande
Lumparlands kommun

BEGÄRAN OM SKRIFTLIGT SVAR MED ANLEDNING AV YTTRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen ber om Ert svar med anledning av bifogade yttrande.

Skriftligt svar önskas **senast 4.10.2024**. I svaret ska uppges ärendets diarienummer.

Vi ber att få svar i första hand via e-post till korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi eller med statsrådets säkra e-post, som finns under adressen <https://turvaviestiom.fi/>. Bilagorna bör namnges tydligt så att namnet beskriver bilagans innehåll så bra som möjligt och helst så att det ur bilagans namn också framgår något specificerande som t.ex. datum då dokumentet upprättats. Svaret kan också skickas per post till adressen nedan.

Nina Hytönen
Notarie
Tel. 029 56 40368

Högsta förvaltningsdomstolens kontaktinformation

Fabiansgatan 15, 00130 Helsingfors
PB 180, 00131 Helsingfors
Tel. 029 56 40200
korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi
[e-tjänst \(https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/sv\)](https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/sv)

Uppgifter gällande behandlingen av personuppgifter och dataskydd finns tillgängliga på www.hfd.fi

Hänvisning
Diarienummer 1046/2014 och 1061/2024

Kontaktperson
Avdelningsjurist Magnus Unger

Högsta förvaltningsdomstolen
PB 180
00131 Helsingfors

korkein.hallinto
-oikeus@oikeus.fi

Ärende

Begäran om yttrande med anledning av överklagande och begäran om handlingar i mål 1046/2014 och 1061/2024

Såsom yttrande anför Ålands landskapsregering följande:

Yrkande

Ålands landskapsregering yrkar att Lumparlands kommuns yrkande om att beslutet ska upphävas ska avslås.

Ålands landskapsregering yrkar att Robert Williams yrkande om att beslutet ska upphävas samt att Ålands landskapsregering ska ersätta hans rättegångskostnader ska avslås.

Bakgrund

Landskapsregeringen konstaterar att de handlingar som inskickats i samband med besvären är tillräckliga för att ärendet ska kunna bli utrett av Högsta förvaltningsdomstolen.

Motivering

Ålands landskapsregering bestrider Lumparlands kommuns påståenden om att trafiklösningen kommer innebära en "en trafiklösning av otillräcklig säkerhetsstandard." (s 2 i överklagande med diarienummer 1046/2024). I denna del vill Ålands landskapsregering hänvisa till dels vad som anförs under rubrik 2 och 3 i vägplan med miljöberättelse, dels under rubrikerna 3 och 4 i bemötande med anledning av inlämnade anmärkningar mot vägplan för byggande av separat gång- och cykelväg parallellt med landsväg nr 3 Lemlandsvägen/Långnäs vägen, på sträckan Lumparsund – Svinö, sektion 0 till sektion 2661, i Lemlands och Lumparlands kommuner. Ålands landskapsregering vill även särskilt framhålla att man inhämtat och beaktat synpunkter från ett av Ålands ledande logistikföretag avseende just trafiksäkerheten under rubrik 1 i bemötandet. Lumparlands kommun anför (s 2 andra stycket under 5.1) att "Vidare måste fotgängare och cyklister övervaka tre olika riktningar innan de kan korsa vägarna." Landskaps-

regeringen vill påpeka att väjningsplikt råder till förmån för fotgängare vid övergångsställen och att det således är motortrafikanternas skyldighet att övervaka övergångsställena.

Vidare påstås (på s 3 i överklagande med diarienummer 1046/2024) att plogningen av gång- och cykelbanorna kommer göras i princip omöjlig. Det kan noteras att Lumparlands kommun inte har beskrivit på vilket sätt plogningen skulle bli omöjlig eller på vilket sätt plogningen skulle bli möjlig med de ändringar som Lumparlands kommun föreslagit. Påståendet är så pass detaljfattigt att det är svårt att ta ställning till, eftersom det är inte är möjligt att avgöra vad som menas med det. Landskapsregeringen bestrider ändå att plogningen av GC-vägen skulle vara omöjlig. Det är således Lumparlands kommun som har att lägga fram bevisning eller peka på omständigheter i det redan till domstolen ingivna materialet för att styrka sitt påstående. Eftersom Lumparlands kommun inte har företett någon bevisning eller pekat på några omständigheter som styrker deras påstående, ska deras påstående inte läggas till grund för domstolens prövning.

Det har anförts av Robert Williams att landskapsregeringen hörandeförfarande varit bristfälligt i överklagande med diarienummer 1061/2024. Påståendet är snarast att betrakta som ett allmänt värdeomdöme snarare än en utsaga om en konkret omständighet.

Ålands landskapsregering konstaterar att ett markägarmöte har hållits 13.12.2022, se bilaga 1, vilket Robert Williams erhöll en inbjudan till, se bilaga 2. Vidare kan det noteras att Robert Williams anmärkning behandlas under rubrik 4 i bemötandet. Det är således inte riktigt som Robert Williams påstår att hörandeförfarandet varit bristfälligt.

BILAGOR

1. Inbjudan till markägarmöte
2. Sändlista till markägarmöte

Hänvisning

Kontaktperson
Åsa Mattsson

Ärende
**FÖREVISNING AV FÖRSLAG TILL VÄGPLAN
FÖR BYGGANDE AV SEPARAT GÅNG- OCH
CYKELVÄG, PARALLELLT MED LANDSVÄG
NR 3, LUMPARSUND- SVINÖ**

Rättelse av datum

Ålands landskapsregerings förslag till vägplan för planerad nybyggnad av separat gång- och cykelväg, parallellt med landsväg nr 3, sträckan Lumparsund – Svinö vägsäl i Lemland och Lumparlands kommuner förevisas **tisdagen den 13 december 2022** klockan **14.00** i auditoriet i Självstyrelsegården.

Fastighetsägarnas närvaro är önskvärd.

Välkommen!

Åsa Mattsson
Vägingenjör

Högsta förvaltningsdomstolen
PB 180
FI-00131 Helsingfors

Dnr: 200/2023

16.9.2024

Referens:

Högsta förvaltningsdomstolens Diarienummer: 1046/03.04.04.04.17/2024

Skriftligt svar till Högsta förvaltningsdomstolen

Lumparlands kommun vidhåller sitt besvär gällande fastställandet av vägplanen för gång- och cykelvägen och yrkar på att beslutet upphävs av följande skäl:

1. Trafiklösningens säkerhet

Ålands landskapsregering hävdar att den föreslagna trafiklösningen är tillräckligt säker och hänvisar till vägplanens olika delar. Lumparlands kommun motsätter sig denna bedömning och anser att de faktorer som tidigare framlagts, inklusive de komplicerade förhållandena vid korsningen mellan landsväg 3 och landsväg 370 Svinövägen, inte har beaktats tillräckligt. Som tidigare angett i vårt besvär innebär den föreslagna lösningen att fotgängare och cyklister måste övervaka tre olika riktningar i en miljö med tung trafik och begränsad sikt. Att förlita sig på motortrafikanternas väjningsplikt vid övergångsställen är inte tillräckligt för att säkerställa säkerheten för oskyddade trafikanter.

2. Placering av övergångsställen

Kommunen har föreslagit att övergångsstället på landsväg 3 bör placeras mellan punkt 2250–2400 för att ge bättre sikt och högre trafiksäkerhet. Landskapsregeringen har avvisat detta förslag med hänvisning till hastighetsbegränsningen på 90 km/h i området. Lumparlands kommun vidhåller att hastigheten skulle kunna sänkas till 70 km/h vid övergångsstället för att möjliggöra en säkrare placering utan att skapa betydande störningar för trafikflödet.

3. Underhåll av gång- och cykelvägen

Landskapsregeringen bestrider kommunens påstående att plogning av gång- och cykelvägen skulle vara omöjlig, men har inte adresserat de specifika problem som

Lumparlands kommun

kommunen lyft gällande korsningsområdet vid landsväg 370. Den föreslagna utformningen gör det svårt för kommunen att utföra underhåll, vilket Lumparlands kommun har påpekat i det ursprungliga besväret. Enligt den fastställda vägplanen är den separata gång- och cykelvägen 3 meter bred. Lumparlands kommuns plogningsutrustning har en bredd på 3,2 meter, vilket gör det omöjligt att genomföra plogning på ett säkert och effektivt sätt utan att skada utrustningen eller vägbanan. Särskilt problematiskt är detta vid refugerna, där plogning inte är genomförbar. Landskapsregeringen har inte tagit tillräcklig hänsyn till dessa faktorer i sin planering.

4. Bristande samtycke till vägunderhåll

Enligt 20 § i landskapslagen om allmänna vägar kan kommuner åläggas att sköta underhåll endast om de samtycker. Lumparlands kommun har uttryckligen meddelat att den inte samtycker till att sköta det framtida underhållet av gång- och cykelvägen under den nuvarande vägplanen. Därför är landskapsregeringens beslut lagstridigt.

Sammanfattning

Lumparlands kommun anser att landskapsregeringen inte har beaktat de trafiksäkerhetsproblem som kommunen har lyft på ett tillfredsställande sätt och att deras avvisning av våra förslag är otillräckligt motiverad. Vidare kvarstår problematiken kring plogning och underhåll av gång- och cykelvägen, och kommunens samtycke till detta saknas.

Lumparlands kommun yrkar fortsättningsvis att Högsta förvaltningsdomstolen upphäver beslutet att fastställa vägplanen.

18.9.2024

Lumparland

I tjänsten,

Kommundirektör

Mattias Jansryd

Inkomna förslag

Lumparlands skola

- Samköra diverse beställningar av licenser och övrigt material med daghemmet
- Köpa in två stora frysar. Dessa frysar skulle också få användas av Kapellhagen eftersom de också använder skolans kök
- Hur mycket behöver vi köpa från Matboden? Det är förmånligare på andra ställen vilket skulle göra att vi kan sätta pengarna på våra elever istället

Biblioteket

- Som vi redan tidigare konstaterat är biblioteksverksamheten väldigt slimmad redan. För att ta som exempel min budget för litteraturinköp (4600 € för i år) så är den mer än hälften mindre än den Föglö har.
- Håll biblioteket stängt under enskilda veckor när ordinarie personal har semester.
- Medisvagiften som kommunen betalar är ju hög i relation till hur många som går på kurserna

Daghemmet

- Samordna materialinköp i kommunen, i synnerhet mellan skola och daghem och speciellt när det gäller digital utrustning.
- Ta som vana att fråga andra enheter innan material- och inventarieinköp görs, då det kan finnas sådant som inte används på andra enheter. Man kan även låna av varandra under en begränsad tidsperiod.
- Utse en IKT ansvarig i kommunen som har digital kompetens och kan fungera som pedagogiskt bollplank och handleda t ex vid inköp eller problem med utrustning och teknik.
- Skolan och daghemmet har redan ett gott samarbete. Daghemmet använder sig t ex i nuläget av prenumerationstjänsterna Widgit Online (bildstödsprogram) och Skolplus som skolan har licens för, på det viset slipper kommunen betala dubbla licenser.
- På ledningsgruppens senaste möte diskuterades ett förslag som innebär ytterligare samarbete med skolan. Om trycket på barnomsorgsplatser ökar blir utrymmena för små på Videungen. Förundervisningen sker i källaren vilket gör att Videungen fungerar som helhet under dagen, men om alla ska äta lunch på Videungen blir det för trångt. Förslaget är då att förundervisningsbarnen (8 st) tillsammans med två personal skulle kunna inta sin lunch i skolans matsal.

Kommunkansliet

- Upphandla allt kontorsmaterial så att kommunen beställer allt från en och samma leverantör

- Överföra infobladet till biblioteket skulle eventuellt vara möjligt om ansvaret för Medis ändrades för bibliotekssekreteraren. Sen är det förstås också möjligt att lägga ner infobladet.
- Ett ekonomisystem som klarar av att rapportera statistiken elektroniskt skulle vara väldigt uppskattat sedan tror jag också att momsredovisningen skulle kunna bli effektivare med ett nytt system.
- Ett system för schemaläggning -> arbetstidsrapportering skulle avlägsna manuellt arbete och på så sätt effektivera arbetsuppgifterna.
- Ordna excelkurser. Anser att excel är ett väldigt användbart verktyg som kan användas i större utsträckning i alla kommunens verksamheter, men många saknar "excelvana".

Kapellhagen

- Möjlighet att spara på vikariekostnad för Kapellhagens kocks ledighet genom att gemensamhetsplanera med skolan. Exempelvis kan kocken på skolan och Kapellhagen ha sommar och vintersemester vid olika tidpunkter. Naturligtvis påverkas det av att skolans kock inte jobbar helg, men vardagar bör man kunna få ut mer av. Likaså finns det två kockbiträden som kan turas om vid ledigheter och inte ta ut ledighet samtidigt. Om man får till detta minimeras vikariekostnader. Ju mindre tid närvårdarna lägger på matlagning och desto mer på vård- och omsorg desto högre blir kvaliteten på verksamheten. Rätt vikarie på rätt plats kommer att underlätta när fler kommuninvånare behöver hemservice.
- Skolan/dagis kan hålla framträdanden (lucia, påsk och andra högtider) på Kapellhagen för de äldre, vilken ger både mervärde och stimuli för det äldre och barnen ges möjlighet att visa sina kunskaper.

AVTAL OM KÖP OCH FÖRSÄLJNING AV TJÄNSTER INOM KOMMUNAL INFRASTRUKTUR, BYGGNADSINSPEKTION SAMT SKÖTSEL AV ANLÄGGNINGAR OCH FASTIGHETER

1. Parter

Lemlands kommun (FO-nummer: 0205034-3)
Kommunrundan 7, AX-22 610 Lemland
(nedan "säljaren"); och

Lumparlands kommun (FO-nummer: 0205038-6)
Kyrkvägen 26, AX-22 630 Lumparland
(nedan "köparen")

2. Föremål för avtalet

Parterna avtalar härmed om köp och försäljning av berednings, besluts- och verkställighetstjänster inom kommunal infrastruktur, byggnadsinspektion samt skötsel av anläggningar och fastigheter.

Detta avtal är ett samarbetsavtal enligt 78 § kommunallagen (ÅFS 1997:73) för landskapet Åland eller motsvarande senare lagstiftning.

Lemlands och Lumparlands kommuner har med detta avtal kommit överens om att Lumparlands kommun anförtror Lemlands kommun att sköta vissa fördefinierade uppgifter för Lumparlands kommuns räkning.

Lemlands och Lumparlands kommuner har med detta avtal kommit överens om att sådana uppgifter inom kommunal infrastruktur och byggnadsinspektion som enligt lag ska skötas av kommunen och som kan delegeras till en tjänsteman anförtror från Lumparlands kommun till vissa fördefinierade anställda som står i tjänsteförhållande hos Lemlands kommun, vilka sköter uppgiften under tjänstemannaansvar.

3. Bakgrund

Lumparlands kommun önskar köpa tjänster rörande myndighetsutövning inom kommunal infrastruktur och byggnadsinspektion samt skötsel av anläggningar och fastigheter som en fortsättning på det samarbete som Lemlands och Lumparlands kommuner innehaft sedan år 2012.

Beredning av samarbetet har skett i samarbetskommittén mellan Lemlands och Lumparlands kommuner under första halvan av år 2024.

Avtalet reglerar köp och försäljning av berednings-, besluts- och verkställighetstjänster inom kommunal infrastruktur och byggnadsinspektion från Lemlands kommun och fastställer rättigheter, skyldigheter samt leverans- och betalningsvillkor.

4. Tjänsten och tjänstens omfattning

Tjänsten omfattar alla faser av beredning, föredragning, beslut och verkställighet exklusive fakturering inom kommunal infrastruktur och byggnadsinspektion samt skötsel av anläggningar och fastigheter. Säljaren producerar tjänsterna till köparen integrerat och likvärdigt med motsvarande uppgifter som säljaren utför för skötseln inom den egna kommunen.

Säljaren förbinder sig att leverera tjänster för beredning, föredragning, beslut och verkställighet för myndighetsfunktioner inom kommunal infrastruktur och byggnadsinspektion enligt följande:

- a. Kommunal infrastruktur uppgående till högst **XX** h/vecka i medeltal under ett kalenderår (*teknisk chef, kommuntekniker och administratör*). I detta ingår möjlighet att tekniska chefen är föredragande i en teknisk nämnd eller motsvarande organ hos köparen.
- b. Byggnadsinspektion uppgående till högst **XX** h/vecka i medeltal under ett kalenderår (*byggnads- och miljöinspektör och administratör*). I detta ingår möjlighet att byggnads- och miljöinspektören är föredragande i en byggnadsnämnd eller motsvarande organ hos köparen.

Säljaren förbinder sig att leverera tjänster för skötsel av anläggningar och fastigheter enligt följande:

- c. Skötsel av anläggningar och fastigheter uppgående till högst **XX** h/vecka i medeltal under ett kalenderår (*fastighetsskötare*).

Köparen förbinder sig att köpa tjänster för beredning, beslut och verkställighet för myndighetsfunktioner inom kommunal infrastruktur och byggnadsinspektion enligt följande:

- d. Kommunal infrastruktur uppgående till minst **XX** h/vecka i medeltal under ett kalenderår (*teknisk chef, kommuntekniker och administratör*).
- e. Byggnadsinspektion uppgående till minst **XX** h/vecka i medeltal under ett kalenderår (*byggnads- och miljöinspektör och administratör*).

Köparen förbinder sig att köpa tjänster för skötsel av anläggningar och fastigheter enligt följande:

- f. Skötsel av anläggningar och fastigheter uppgående till minst **XX** h/vecka i medeltal under ett kalenderår (*fastighetsskötare*).

Om köparens behov av tjänster tillfälligt överstiger uppskattningen av tjänsternas omfattning enligt detta avtal kan köparen och säljaren överenskomma om en tidsbunden utökning av resursen enligt villkoren i detta avtal.

Säljaren förbehåller sig rätten att avsäga sig uppdrag som till arbetsmängden enligt säljarens bedömning väsentligen överskrider omfattningen av tjänster enligt villkoren i detta avtal.

Köparen ansvarar för initiativ och beställning av tjänster enligt köparens bedömning av kompetensbehov och resurs samt eventuella krav som ställs på köparen som myndighet i den lagstiftning som ska tillämpas.

Köparen ansvarar för att sådana beslut som inte har delegerats till en anställd tjänsteman hos säljaren kan fattas i behörigt organ i kommunen.

Säljaren ansvarar för att avdela resurser som utgörs av säljaren anställd teknisk chef i tjänsteförhållande, kommuntekniker i tjänsteförhållande, byggnads- och miljöinspektör i tjänsteförhållande, administratör i tjänsteförhållande eller fastighetsskötare, eller någon kombination av dessa funktioner och kompetenser.

Säljaren förbehåller sig rätten att, utgående från uppdragets art och säljarens bedömning av kompetensbehovet, avdela en lämplig resurs för respektive uppgift.

Användningen av material, verktyg och arbetsmaskiner i anslutning till utförandet av tjänsterna inom skötsel av anläggningar och fastigheter regleras inte i detta avtal men ska som utgångspunkt ersättas av köparen enligt säljarens självkostnadspris enligt separat överenskommelse.

5. Pris och betalningsvillkor

Tjänster faktureras per påbörjad timme enligt faktisk arbetsåtgång enligt säljarens redovisning och enligt den prislista som finns som **bilaga till detta avtal**.

Prissättningen revideras årligen så att säljaren senast 15 november året innan meddelar priserna för följande kalenderår.

Priserna baserar sig på säljarens **personalkostnader samt därtill hörande kostnader för utförande av tjänsterna, så som exempelvis nödvändig utrustning och IT-lösningar**, och anges exklusive moms.

Säljaren fakturerar köparen kvartalsvis i efterskott.

Eventuella resekostnader tillkommer enligt Skattestyrelsens beslut om högsta skattefria reseersättningar.

6. Avtalsperiod och uppsägning

Detta avtal träder i kraft när de respektive parternas beslut om att godkänna avtalet har vunnit laga kraft och när det vederbörligen har undertecknats av parterna, dock så att avtalet tidigast träder i kraft från och med 1.1.2025.

Avtalet kan sägas upp av endera parten. Uppsägningstiden är 12 månader. Uppsägning av avtalet ska meddelas skriftligen.

7. Tystnadsplikt och sekretess

Parterna konstaterar att tystnadsplikt och sekretess ska beaktas i enlighet med gällande lagstiftning. Därtill ska säljaren följa sekretess- och tystnadsplikten för att skydda köparens affärshemligheter. Utan hinder för tystnadsplikt och sekretess äger parterna rätt att ta del av information som är nödvändig för utförandet av arbetet samt beslutsfattandet.

8. Arkivansvar

Köparen upprätthåller arkiv för de tjänster som ingår i detta avtal. Köparens arkiv ska vara tillgängligt för säljarens tjänstemän för sådana uppgifter som är nödvändiga för utförandet av arbetet samt beslutsfattandet.

9. Ändring och överlåtelse av avtal

Detta avtal kan inte överlåtas till tredje part utan parternas skriftliga godkännande. Ändring eller tillägg till detta avtal ska för att vara bindande göras skriftligen och undertecknas av samtliga parter.

10. Fel, sänkning av kostnader och förtida uppsägning

Köparen ska anmäla fel inom rimlig tid från det att felet uppdagades.

Säljaren ska därefter meddela åtgärder inom 14 dagar.

Båda parter har rätt att häva avtalet vid väsentligt avtalsbrott.

11. Meningsskiljaktigheter

Meningsskiljaktigheter föranledda av detta avtal ska i första hand lösas genom förhandlingar mellan parterna.

Om parterna inte når samförstånd ska ärendet avgöras som ett tvistemål vid Ålands tingsrätt.

12. Datum och underskrift

Detta avtal är upprättat i två (2) likalydande exemplar, ett (1) vardera för parterna.

Lumparland den

Pia Eriksson
Kommunstyrelsens ordförande
Lumparlands kommun

Mattias Jansryd
Kommundirektör
Lumparlands kommun

Lemland den

Tony Asumaa
Kommunstyrelsens ordförande
Lemlands kommun

Julia Lindfors
Kommundirektör
Lemlands kommun

AVTAL
OM SAMARBETE OCH BISTÅND
BETRÄFFANDE SLÄCKNINGS- OCH RÄDDNINGSGÄRNING

Kommunerna Brändö, Eckerö, Finström, Föglö, Geta, Hammarland, Jomala, Kumlinge, Kökar, Lemland, Lumparland, Mariehamns stad, Saltvik, Sottunga, Sund och Vårdö (nedan kommunerna) har ingått följande avtal om samverkan med kommunernas operativa räddningsresurser i syfte att möjliggöra och reglera den larm- och biståndsplanering som ska göras enligt 15 § räddningslagen (2006:106) för landskapet Åland (nedan räddningslagen) (ÅFS 106/2006).

§ 1

Kommunerna förbinder sig att med sina brandkårers utrustning och manskap samarbeta och bistå varandra vid släcknings- och räddningsarbete oberoende av inom vilken avtalskommuns område branden eller olyckan inträffar.

§ 2

Ett villkor för att erhålla bistånd i enlighet med föreliggande avtal är att den enskilda kommunen uppfyller de krav som ställs på den kommunala servicenivån i enlighet med 19 § räddningslagen och att den upprätthållna nivån är i enlighet med den av kommunen antagna nivån för servicen (20 § räddningslagen).

En enskild kommun kan uppfylla kraven ovan självständigt eller genom att ingå avtal med annan kommun. Räddningsmyndigheten ska höras före ingående av avtal.

§ 3

Den gemensamma räddningsmyndigheten samordnar behovet av specialutrustning, -fordon och -kompetens inom räddningsområdet.

Räddningsmyndigheten tillser att behövliga avtal ingås för att bland annat reglera kostnadsfördelningen för upprätthållandet av specialutrustning, -fordon och -kompetens inom räddningsområdet.

Specialutrustning, -fordon och -kompetens ingår i det samarbete och bistånd som regleras i § 1 ovan.

§ 4

Den gemensamma räddningsmyndigheten ansvarar för larm- och biståndsplaneringen i enlighet med vad som sägs i paragraferna 1 – 3 ovan samt beredskapshållning då kommunerna bistår varandra.

§ 5

För räddningsuppdrag som understiger 2 timmar uppbär kommunerna ingen kostnadsersättning av varandra.

Ersättning för räddningsuppdrag som överstiger 2 timmar regleras i enlighet bilaga 1. För dessa uppdrag erläggs ersättning från uppdragets början.

§ 6

Avtalets uppsägningstid är för varje enskild kommun ett (1) år.

Detta avtal är uppgjort i sexton (16) likalydande exemplar, ett för varje enskild kommun.

Avtalet sänds till Ålands räddningsmyndighet och Ålands landskapsregering för kännedom.

Underskrifter:

Brändö kommun

Eckerö kommun

Finströms kommun

Föglö kommun

Geta kommun

Hammarlands kommun

Jomala kommun

Kumlunge kommun

Kökar kommun

Lemlands kommun

Lumparlands kommun

Mariehamns stad

Saltviks kommun

Sottunga kommun

Sunds kommun

Vårdö kommun

Bilaga 1

till avtal om samarbete och bistånd beträffande släcknings-och räddningsarbete

- För arbete längre än två (2) timmar erläggs timarvode från första timmen enligt den uppgiftsrelaterade lönen för brandman.
- Avsedd timtaxa följer löneutvecklingen för en brandmans uppgiftsrelaterade lön i enlighet med avtal för tekniska sektorn och höjs enligt samma förhållningsprocent och vid samma tidpunkt som kollektivavtalet förutsätter

Taxa avtalsbrandkårerna

Specifikation:	Timtaxa:
Arbete manskap FBK	17,65

Taxor för köp av tjänster från Mariehamns räddningsverk

Specifikation:	Timtaxa:
Brandbefäl i beredskap	11,00
Arbete brandbefäl under kontorstid	42,00
Arbete brandbefäl utom kontorstid exkl. helgdagar	58,00
Arbete brandbefäl helgdagar	78,00
Brandbefäl vid räddningsuppdrag som understiger 4 timmar.	65,00
Arbete underbefäl/manskap utfört inom ordinarie arbetstid	26,00
Arbete underbefäl/manskap utfört utöver ordinarie arbetstid exkl. helgdagar.	51,00
Arbete underbefäl/manskap utfört utöver ordinarie arbetstid under helgdagar.	77,00

Datum	Dnr	OFFERT Sid
2024-08-28	U094/2024	1

Offert webbplatspaket lumparland.ax

Baspaket

- Nytt avtal och uppgraderad webbplats i aktuell version av Drupal till fast pris: **7950 €**
- Drift och förvaltning till fast pris per år **798 €/år**
- Support enligt behov, timpris **98 €/h**
- Incidenthantering enligt behov, timpris **98 €/h**

Tillvalspaket

- Elektronisk anslagstavla, implementation till fast pris
- Uppläsningsfunktion, implementation till fast pris 98 €, därefter årsavgift 2000 €/år med en bindningstid på 4 år.
- Översättningsfunktion Google Translate, implementation till fast pris
- Funktion för att snabbt lämna sidan, implementation till fast pris
- Funktion för SMS-utskick, implementation till fast pris
- Statistikfunktion, implementation till fast pris
- Extra grundutbildningstillfälle, fast pris för ett utbildningstillfälle
- Incidenthantering kvällar och helger, fast månadsavgift, samt timpris enligt nyttjande.

Skräddarsydda tjänster mot timdebitering.

- Kundunik webbdesign, återanvändning befintlig design (så långt det är lämpligt), ca. 10h à 102 €
- Kompletta förnyad webbdesign från grunden ca. 20h à 102 €

Totalt: 7950 € för nytt avtal och uppgradering av webbplatsen.

Årsavgiften för år 2024 är betald.

Kostnader för incidenthantering och support efter produktionssättning tillkommer.

Deltagare

ÅDA AB 2652001-2 Finland

Signerat med FTN

Namn returnerat från FTN: Christian Jansson
Personnummer returnerat från FTN: 061172-2070

Christian Jansson
Vd
christian.jansson@ada.ax

08-28-2024 07:15:30 UTC

Datum

Leveranskanal: E-post
IP-adress: 82.199.167.195

LUMPARLANDS KOMMUN 0205038-6 Finland

Mattias Jansryd
Kommundirektör
mattias.jansryd@lumparland.ax

Datum

Leveranskanal: E-post

Barnomsorgstaxa i Lumparland fr.o.m. 01.01.2025

Familjestorlek	Nedre inkomstgräns euro/mån	Avgiftsprocent (räknas på överstigande del)	Inkomst som ger maxavgift, 240 euro
2 personer	1 248,-	11,5	3 334,96
3 personer	1 456,-	9,4	4 009,20
4 personer	1 664,-	7,9	4 701,98
5 personer	1 872,-	7,9	4 909,98
6 personer	2 080,-	7,9	5 117,98

Familjebegreppet = Den eller de vårdnadshavare som lever samman med barnet. I familjen inräknas även den som vårdnadshavaren stadigvarande i äktenskap eller under äktenskapsliknande former har gemensamt hushåll med och som inte är barnets vårdnadshavare i det fall barnet sammanlever med endast en vårdnadshavare. Dessutom räknas de barn för vilka dessa är underhållsskyldiga om de bor i samma hushåll.

Avgift för daghem och familjedagvård

Maxavgift: 240 euro, heltid (100%), 200 timmar/månad
192 euro, deltid (80 % av heltidavgift), 160 timmar/ månad
144 euro, halvtid (60 % av heltidsavgift), 120 timmar/ månad

Syskonrabatt: 0 % för barn 1
10 % för barn 2
30% för barn 3, barn 4 osv.

Rabatten för syskon dras av för det äldsta syskonet.

Förundervisningen (5 h/verksamhetsdag, 25 h/vecka) är avgiftsfri läsåret innan barnet börjar grundskolan. Avgiftsfriheten gäller alla dagar från grundskolans hösttermins start till grundskolans vårterminsslut. Förundervisningen motsvarar en halvtidsplats (60 %). Avgift för resterande barnomsorg enligt fastställd taxa.

Maxavgiften för barn i förundervisningen:

- Heltid (100%) 144€/månad (60% av heltidavgift)
- Deltid (80%) 60€/månad (25 % av heltidavgift)
- Halvtid (60%) avgiftsfri

För barn med skoluppskov debiteras ingen avgift.

En månadsavgift som är mindre än 10€ debiteras inte.

För barnomsorg som ges i habiliterande syfte enligt landskapslagen (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda och för specialfritidshem debiteras ingen avgift.

Avgift erläggs för 11 månader/år om man under en sammanhängande period om minst 4 veckor inte nyttjar barnomsorg. Ytterligare en avgiftsfri månad kan erhållas om man under tidsperioden vecka 24 t.o.m. vecka 34, under en sammanhängande tidsperiod om 8 veckor, inte nyttjar barnomsorg.

Barnomsorgsavgifterna baserar sig på bestämmelserna i landskapslagen om barnomsorg och grundskola (ÅFS 2020:32) samt på kommunfullmäktiges beslut.

Avgiftstillämpning inom barnomsorgen i Lemland och Lumparlands kommuner

Avgift för plats på daghem, fritidshem eller i familjedagvård bestäms enligt familjens storlek och inkomst och betalas i form av en månadsavgift. Avgiften fastställs för ett verksamhetsår i taget. Avgift uppbärs för 11 månader/år om man under en sammanhängande period om minst 4 veckor inte nyttjar barnomsorg. Ytterligare en avgiftsfri månad kan erhållas om man under tidsperioden vecka 24 t.o.m. vecka 34, under en sammanhängande tidsperiod om 8 veckor, inte nyttjar barnomsorg.

För förundervisning under minst 4 timmar per arbetsdag under läsåret innan barnet börjar grundskolan eller får motsvarande undervisning på annat sätt uppbärs ingen avgift. Avgiftsfriheten gäller alla dagar från grundskolans höstterminesstart till grundskolans vårterminsslut.

Inkomstuppgifter för fastställelse av barnomsorgsavgift

Då avgiften fastställs skall familjens alla fortlöpande skattepliktiga och skattefria inkomster beaktas. Dit räknas

- alla löneinkomster av huvud- och bisysslor
- alla typer av pensioner
- inkomster av självständig yrkesutövning och företagsverksamhet
- kassaunderstöd
- underhållsbidrag och stöd
- alla kapital-, ränte-, dividend- och hyresinkomster
- dagpenning via FPA

Som inkomst beaktas inte barnbidrag, vårdbidrag för barn, hemvårdsstöd för barn, bostadsbidrag, studiestöd eller andra understöd som erlaggs p.g.a. studier. Som inkomstavdrag räknas underhållsbidrag som familjen betalar.

Inkomster måste verifieras med löneintyg/lönespecifikation. Om lönen är oregelbunden ska intyget förutom senaste löneperiod även visa uppgift över de senaste 6 månaderna. Egen företagare lämnar in förskottsinnehållningsbevis, bokslutsuppgifter eller annat som klargör inkomstnivån.

Beskattningsintyg över senast verkställda beskattning ska bifogas inkomstintygen.

Semesterpenningens storlek bör framgå av intyget. Då uppgift om semesterpenningens storlek saknas på löneintyget beaktas en semesterpenning motsvarande 6 % av lönen.

Uppgifter om familjens inkomst lämnas till barnomsorgskansliet, både för nya och gamla barnomsorgstagare, inom augusti månad. Om inkomstuppgifterna inkommer senare korrigeras inte barnomsorgsavgiften retroaktivt. Avgiften fastställs för ett verksamhetsår i gången.

I de fall barnomsorgsplatsen tas i bruk under pågående verksamhetsperiod ska utredning om inkomsterna göras efter det att dagvården inletts.

Om familjen inte lämnar in en utredning över sina inkomster inom utsatt tidpunkt debiteras maxavgift.

Avgift under inskolningsperiod

I erhållen barnomsorgsplats ingår en veckas avgiftsfri inskolning av barnet i kommunen. För att närvaron vid dagvårdsplatsen skall räknas som inskolning bör förälder eller någon annan för barnet närstående person vara med. Inskolning bör ske veckan innan barnomsorgsplatsen tas i bruk. Undantag från detta beviljas endast av särskilda skäl. Inskolning kan ske under längre tid än en vecka men skall då försiggå under normal avgiftsbelagd dagvårdstid.

Frånvaro som påverkar avgiften

- Om barnet är frånvarande minst tio verksamhetsdagar p.g.a. sjukdom under en kalendermånad debiteras en halv månadsavgift.
- Om barnet är frånvarande en hel kalendermånad p.g.a. sjukdom debiteras ingen avgift.
- Om barnet är frånvarande en hel kalendermånad av annan orsak, debiteras en halv månadsavgift.
- Om vårdnadshavarna själva kan ordna vården under barnomsorgens planeringsdagar är de dagarna avgiftsfria.
- Avgift uppbärs inte under den tid föräldrapenningsdagar tas ut för barnet, om vårdnadshavaren meddelat kommunen detta enligt följande:

Ett regelbundet uttag av högst fem föräldrapenningsdagar för barnet ska meddelas kommunen senast två veckor före den första föräldrapenningsdagen tas ut. Ett uttag av mer än fem föräldrapenningsdagar i följd för barnet ska meddelas kommunen senast sex veckor före perioden börjar. Meddelande om uttag av föräldrapenningsdagar ska göras skriftligt.

Vid uttag av föräldrapenningsdagar får inte barnomsorgsplats nyttjas. Vid uttag av föräldrapenningsdagar har barnet rätt till samma barnomsorgsplats under en sammanhängande tid om högst 13 veckor.

Val av vårdkategori/vårdtid

Vårdtiden görs upp mellan barnets vårdnadshavare och vårdplatsens föreståndare då barnomsorgsplatsen tas i bruk. Vid val av reducerad vårdtid ansvarar vårdnadshavarna för att i tvåveckorsperioder förhandsboka barnets vårdtider. Uteblivna förhandsbokningar innebär automatiskt heltidsavgift. En överskridning av medelveckovårdtiden faktureras enligt en högre kategori för ifrågavarande månad. Observera att bokad tid = förbrukad tid.

- Heltidsplats - ger vårdnadshavare rätt att använda barnomsorg 200 timmar/ månad
- Deltidsplats (25-35h/vecka) - ger vårdnadshavare rätta att använda barnomsorg 160 timmar/ månad
- Halvtidsplats - ger vårdnadshavare rätt att använda barnomsorg 120 timmar/ månad

Ändringar i vårdtider

Ändring av vårdkategori görs senast två veckor innan vårtiden ska ändras i Wilma eller med blanketten för ändring av vårdtid. Avgiften ändras från och med början av den månad där ändringen sker. Blanketten finns på Lemlands kommuns hemsida > blanketter. Ändring av deltidsp plats eller halvtidsp plats ska gälla för en längre tid, utgångspunkten är minst 2 månader. Meddela även daghemmets föreståndare senast 2 veckor innan ändring av vårdtid sker.

Ändring av inkomster

Om familjens inkomster förändras väsentligt, minst 10 procent och/eller varaktigt under året ska detta meddelas barnomsorgskansliet så att avgiften kan justeras. Om man underlåter sig att lämna in inkomstuppgifter kan avgiften korrigeras retroaktivt.

Uppsägning av dagvårdsplats

Uppsägning av dagvårdsplats görs skriftligt senast två veckor innan behovet av plats upphör. Blankett finns på Lemlands kommuns hemsida > blanketter och lämnas till barnomsorgskansliet. Då barnet börjar eller slutar mitt i en månad betalas avgift för en del av månaden.

Hänvisning

Enligt sändlista

Bilaga A – Ks § 131

Kontaktperson
Svante Fagerlund

Ärende

Förslag till ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn

Lagberedningen ger er möjlighet att yttra er över ett förslag till ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn.

För att ert yttrande ska kunna beaktas måste vi få yttrandet senast den 25 oktober 2024. Yttrandet kan skickas i elektronisk form adressen registrator@regeringen.ax eller per post till den adress som anges nedan. Uppge ärendenumret ÅLR 2024/5712 i remissvaret.

Remisshandlingarna kan även hämtas från landskapsregeringens webbplats <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/remisser>.

Om ni vill ha dokumentet i pappersform kan ni kontakta mig eller byråsekreterare Pia Grüssner vid lagberedningen.

Lagberedare

Svante Fagerlund

BILAGOR

Förslag till ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn.

SÄNDLISTA

Förslaget skickas på remiss till:

AMS

Datainspektionen

Rättsregistercentralen

Hälsa- och sjukvårdsbyrån vid Ålands landskapsregering

Utbildnings- och kulturavdelningen vid Ålands landskapsregering

Kommunernas socialtjänst

Rädda barnen

ÅHS

Ålands polismyndighet

Ålands kommunförbund

ÅMHM

Ålands ombudsmannamyndighet

Brändö kommun

Eckerö kommun

Finströms kommun

Föglö Kommun

Geta Kommun

Hammarlands kommun

Kumlinge Kommun

Kökars kommun

Lemlands kommun

Lumparlands kommun

Saltviks kommun

Sottunga kommun

Sunds kommun

Vårdö kommun

Mariehamns stad

Jomala kommun

Till Ålands lagting

Kontroll av brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta med barn vid kortvariga anställningar

Landskapsregeringen föreslår att lagtinget antar en landskapslag om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn. Ändringen ger arbetsgivaren en rätt att kräva att den som tilldelas arbete med barn företer ett utdrag ur straffregistret vid anställningar som understiger tre månader. Därmed ges arbetsgivaren möjlighet att även vid kortvariga anställningar kontrollera eventuell brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta med barn.

Lagens tillämpningsområde föreslås bli utvidgat till att även omfatta landskapslagen om privata hälso- och sjukvårdstjänster.

En ändring av vilka uppgifter som får antecknas då ett straffregisterutdrag visas upp föreslås också.

Landskapsregeringen föreslår att lagen träder i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL	
Allmän motivering	3
1. Bakgrund	3
1.1 Kontroll av brottslig bakgrund vid arbete med barn	3
1.2 Kontrollförfarandet	3
1.3 Straffbestämmelser	4
1.4 Straffregistret	4
1.5 Senare reformer i riket	5
1.6 Privat hälso- och sjukvård	5
2. Internationella konventioner	5
3. Landskapsregeringens överväganden och förslag	6
4. Förslagets verkningar	6
5. Lagstiftningsbehörigheten	7
5.1 Behörigheten gällande kontroll av brottslig bakgrund	7
5.2 Behörigheten gällande straffregister	7
6. Ärendets beredning	8
Detaljmotivering	8
Landskapslag om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn	8
Lagtext	10
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn	10
Parallelltexter	12

Allmän motivering

1. Bakgrund

1.1 Kontroll av brottslig bakgrund vid arbete med barn

Landskapslagen (2004:3) om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn, nedan *2004 års landskapslag*, trädde i kraft den 1 mars 2004. Syftet med lagen är att skydda den personliga integriteten och främja den personliga säkerheten för personer under 18 år. I lagen föreskrivs om ett kontrollförfarande som ska göra arbetsgivare medvetna om eventuell brottslig bakgrund hos dem som ska arbeta med personer under 18 år. Ur förarbetena till lagen framgår att avsikten var att det på Åland införs ett kontrollförfarande som motsvarar förfarandena i Finland och i Sverige (FR 17/2002–2003).

Lagens tillämpning begränsas till dem som ska utföra arbete som varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro ta hand om, fostra, undervisa eller på annat sätt arbeta i personlig kontakt med personer under 18 år.

I lagen avsett arbete kan utföras såväl i ett offentlig- eller privaträttsligt anställningsförhållande som under arbetspraktik, arbetslivsträning och arbetsprövning. Även arbete som utförs inom privat socialservice enligt landskapslagen (2012:36) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice, i barnomsorg driven som samhällsstödd enskild barnomsorg enligt landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola eller som familjevårdare på basis av uppdragsavtal enligt landskapslagen (2015:18) om tillämpning i landskapet Åland av familjevårdarlagen omfattas av lagens tillämpningsområde.

Lagen tillämpas inte på arbete som sammanlagt varar mindre än tre månader under en ettårsperiod. Enligt detaljmotiveringen motiveras detta undantag med att kontrollförfarandet i lagen kan bli onödigt betungande vid tillsättande av kortvariga vikariat. Dock anges att lagen blir tillämplig när en person har flera kortare anställningsförhållanden hos samma arbetsgivare och dessa sammanlagt överstiger tre månader under en ettårsperiod. Tiden ska räknas från att det första anställningsförhållandet inleddes (FR 17/2002–2003).

1.2 Kontrollförfarandet

I 3–5 §§ i 2004 års landskapslag föreskrivs om skyldighet att kräva uppvisande av straffregisterutdrag. Denna skyldighet riktar sig inte till den person som ska arbeta med barn utan till den arbetsgivare eller den myndighet som avses i bestämmelserna. Dessa arbetsgivare ska sedan förutsätta att den person som ska arbeta med barn visar upp ett straffregisterutdrag. Enligt 3 § ska en arbetsgivare kräva att en person visar upp ett straffregisterutdrag när arbetsgivaren första gången erbjuder personen en anställning som omfattar i lagen avsedda uppgifter eller första gången tilldelar personen sådana uppgifter. I 3 § 2 mom. föreskrivs om ett villkorligt förfarande när ett registerutdrag inte finns att tillgå när en kommun eller ett kommunalförbund fattar beslut om en anställning.

I 4 § föreskrivs om förfarandet när verksamhetsområdet för en privat serviceproducent omfattar tjänster för personer under 18 år. Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) ska innan den beviljar en privat serviceproducent tillstånd enligt lagen om privat socialservice kräva att personer som inte är arbetstagare och vars arbete omfattar uppgifter som avses i lagen visar upp ett straffregisterutdrag. I 5 § föreskrivs om skyldighet att kräva uppvisande av straffregisterutdrag beträffande familjevårdare. Innan en kommun eller ett kommunalförbund ingår ett uppdragsavtal med en

familjevårdare ska kommunen eller kommunalförbundet kräva att uppdrags-tagaren visar upp ett straffregisterutdrag om uppdragsavtalet gäller familjevård av personer under 18 år. Detsamma gäller vid köp av familjevård som privat socialservice för en person under 18 år.

I lagens 6–9 §§ finns närmare föreskrivet om olika omständigheter som ska beaktas i samband med kontrollförfarandet. Straffregisterutdraget får inte vara äldre än sex månader när det visas upp för kontroll. Då arbetsgivaren får ta del av ett straffregisterutdrag får endast antecknas att utdraget har visats upp och vad det har för identifikationsuppgifter. Arbetsgivaren eller någon annan som fått se registerutdraget har inte rätt att kopiera det och registerutdraget ska utan dröjsmål återlämnas till den som har visat upp det. I 8 § föreskrivs om tystnadsplikt och uppgifter i ett registerutdrag får inte röjas för andra än dem som behöver dem för att besluta om en person ska tilldelas arbetsuppgifter som avses i lagen. Lagen anger också att det när arbetsuppgifterna utannonseras ska nämnas i platsannonserna att den som anställs ska visa upp ett straffregisterutdrag.

1.3 Straffbestämmelser

En arbetsgivare eller dennes representant samt annan person som är skyldig att kräva uppvisande av straffregisterutdrag kan dömas till böter om straffregisterutdrag inte krävs. Enligt 10 § landskapslagen ska den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot skyldigheten att kräva uppvisande av ett straffregisterutdrag dömas till böter. Det samma gäller den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot skyldigheten att utan dröjsmål återlämna ett registerutdrag till den som har visat upp det. Vid brott mot tystnadsplikten enligt 8 § döms till straff enligt strafflagens bestämmelser.

1.4 Straffregistret

Vid Rättsregistercentralen förs ett straffregister enligt det som bestäms i straffregisterlagen (FFS 770/1993). I straffregistret antecknas på basis av domstolarnas meddelanden uppgifter om avgöranden genom vilka någon i Finland har dömts till bl.a. ovillkorligt fängelse, övervakningsstraff, samhällstjänst eller villkorligt fängelse. Uppgifterna i straffregistret ska hållas hemliga och får lämnas ut endast enligt vad som föreskrivs i straffregisterlagen. I 4 och 4a §§ i straffregisterlagen föreskrivs om på vilka grunder uppgifter ur straffregistret kan lämnas direkt till enskilda myndigheter. Till exempel kan uppgifter lämnas i samband med ärenden där tillstånd eller godkännanden av myndighet är beroende av personens tillförlitlighet. Straffregisterutdraget ligger då till grund för myndighetens prövning av att personen är tillförlitlig.

Särskilt i 6 § i straffregisterlagen föreskrivs när en enskild person har rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv. En enskild person måste alltid uppge för vilket ändamål utdraget ska användas. Både landskapslagen och lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (FFS 504/2002) hänvisar till enskilda personers rätt att få ett straffregisterutdrag enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen. I den bestämmelsen framgår också vilka straffregisteruppgifter som ska antecknas i utdraget.

Det bör noteras att uppgifter om en person inte finns i straffregistret för all framtid. Uppgifterna utplånas ur straffregistret enligt de tider som anges i straffregisterlagens 10 §. Till exempel ska uppgifter om villkorligt fängelse och om böter, samhällstjänst eller övervakning som har dömts ut utöver villkorligt fängelse utplånas ur registret sedan fem år förflutit från det att den lagakraftvunna domen gavs.

1.5 Senare reformer i riket

Bestämmelserna i 2004 års landskapslag motsvarar i huvudsakliga delar rikets motsvarande bestämmelser i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. En skillnad är att det i riket, genom FFS 547/2021, har införts en rätt för arbetsgivare att vid anställningar som understiger tre månader begära att den som får viss tjänst företer ett utdrag ur straffregistret. Syftet med ändringen är att främja skyddet av barn.

I samband med ändringen av möjligheten att begära straffregisterutdrag vid kortvariga anställningar konstaterades även att begreppet identifikationsuppgifter enligt 7 § i rikslagen var mångtydigt och därför olämpligt. Bestämmelsen avser anteckning om uppvisat straffregisterutdrag och återlämnande av utdraget. Enligt bestämmelsen fick identifikationsuppgifter antecknas. Det konstaterades att detta kunde leda till att onödiga uppgifter samlades in ur straffregisterutdraget. En ändring gjordes därvid och enligt 7 § i rikslagen får det numera endast antecknas att straffregisterutdraget har visats upp samt datum för utdraget.

1.6 Privat hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvård är landskapets behörighet enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen. Rätten att tillhandahålla privata hälso- och sjukvårdstjänster utgör, med stöd av sagda bestämmelse, landskapets behörighet och bestämmelser finns i landskapslagen (2024:29) om privat hälso- och sjukvård.

I riket tillämpas lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn på serviceproducenter enligt lagen om privat hälso- och sjukvård (FFS 152/1990). Tillämpningsområdet för 2004 års landskapslag omfattar inte landskapslagen om privat hälso- och sjukvård.

2. Internationella konventioner

Enligt artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla beslut eller samhällspolitiska avgöranden som gäller barn. Landstinget gav sitt bifall till att konventionen ska gälla inom landskapets behörighet.¹ I konventionen förutsätts det att konventionsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att erkänna barnens rättigheter. Enligt artikel 19 i konventionen ska barn skyddas i synnerhet mot våld och sexuell utnyttjande. Skyddsåtgärderna syftar till att förebygga våld och ska vid behov också innefatta effektiva förfaranden för att ge barnet och dem som har hand om barnet stöd. Inom Europarådet har också antagits en särskild konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Lagtinget har gett sitt bifall till att konventionen ska gälla inom landskapets behörighet.²

Enligt artikel 5 i Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna har var och en rätt till frihet och personlig säkerhet. Alla de rättigheter som tryggas i konventionen gäller även minderåriga. Landstinget gav sitt bifall till att Europakonventionen ska gälla inom landskapets behörighet.³ Bestämmelser om respekt för barnens rättigheter finns både i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och i fördraget om Europeiska unionen. Enligt artikel 24 i stadgan ska vid alla åtgärder som rör barn, oavsett om de vidtas av offentliga myndigheter eller privata institutioner, barnets bästa komma i främsta rummet.

¹ FördrS 60/1991. Bifall 25.3.1991. ÅFS 1991:78.

² FördrS 88/2011. Bifall 16.3.2011. ÅFS 2011:106.

³ FördrS 19/1990. Bifall 27.4.1990. ÅFS 1990:61.

Inom Europeiska unionen finns specifik lagstiftning som syftar till skyddet av barn mot alla slag av övergrepp. Den 13 december 2011 antog Europeiska unionen Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/93/EU om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi samt om ersättande av rådets rambeslut 2004/68/RIF. Direktivet utgår från rådets rambeslut från 2004 om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi vilket ersattes av direktivet.

3. Landskapsregeringens överväganden och förslag

Landskapsregeringen finner att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut eller samhällspolitiska avgöranden som gäller barn. Skyddet av minderåriga bör främjas. I lagförslaget föreslås därför att tillämpningsområdet för 2004 års landskapslag utökas. Landskapsregeringen föreslår att arbetsgivare och andra som är skyldiga att kontrollera brottslig bakgrund, ges en rätt att kontrollera eventuell brottslig bakgrund hos den som erbjuds ett arbete och andra personer som omfattas av landskapslagen, även när det gäller anställningsförhållanden och anställningssituationer som varar högst tre månader. Genom möjligheten att begära uppvisande av straffregisterutdrag, utifrån arbetsgivarens egen bedömning, kan arbetsgivaren få adekvat uppdaterad information om eventuell tidigare brottslighet hos den person som erbjuds anställning. Detta innebär en minskad risk att anställa personal med straffregister som påvisar brottslig bakgrund.

Landskapsregeringen konstaterar att det är Ålands behörighet att lagstifta om privat hälso- och sjukvård. Tillämpningsområdet för 2004 års landskapslag föreslås därför utvidgas till att omfatta även landskapslagen om privat hälso- och sjukvård.

Landskapsregeringen föreslår dessutom att 7 § i 2004 års landskapslag, angående anteckning om uppvisat registerutdrag och återlämnande av utdraget, ändras. Det ska inte få antecknas vad utdraget har för identifikationsuppgifter utan enligt förslaget ska det endast få antecknas att utdraget visats upp samt datum för utdraget. Skälet härför är att begreppet identifikationsuppgifter är vagt och kan leda till att onödiga uppgifter ur straffregistret antecknas.

4. Förslagets verkningar

Genom förslaget stärks möjligheterna till kontroll av brottslig bakgrund vid kortvariga anställningar. Detta utgör en förbättring och ett utökat skydd för barn och unga på Åland. Förslaget minskar risken att personer som är olämpliga att arbeta med barn, kommer att göra det. Den föreslagna ändringen innebär inga nya skyldigheter för arbetsgivaren. Arbetsgivaren får genom förslaget en rätt att kräva att den som erhåller visst arbete uppvisar ett straffregisterutdrag. Den som är vald till arbetet ska förete utdraget och beställa det från Rättsregistercentralen.

Eftersom det är den person erbjuds anställning som ska införskaffa och betala för ett straffregisterutdrag, har lagändringen inga ekonomiska verkningar för arbetsgivaren. För den enskilde individen kan ett straffregisterutdrag beställas via e-tjänst och kostar då 6 euro. Om utdraget i stället beställs via e-post eller post kostar det 12 euro. Kostnaderna för individen är därmed marginella.

Förslaget har inga kända verkningar för miljön, jämställdheten eller jämlikheten.

5. Lagstiftningsbehörigheten

5.1 Behörigheten gällande kontroll av brottslig bakgrund

I samband med lagstiftningskontrollen av 2004 års landskapslag bedömde Högsta domstolen, i det följande HD, vilka behörighetsområden som berördes av bestämmelserna (9.1.2004, OH 2003/115). HD hänvisade till att bestämmelserna i huvudsak gäller lagstiftningsområdena socialvård och undervisning som utgör landskapets behörighet enligt 18 § 13 och 14 punkterna i självstyrelselagen. Därtill hänvisade HD till att landskapet enligt 18 § 1 och 4 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar som lyder under den samt om bland annat kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare. Riket har enligt 27 § 21 punkten lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda. Sammantaget ansåg HD ändå att landskapslagen till de väsentligaste delarna gäller lagstiftningsområden som hör till landskapets behörighet.

Landskapet har lagstiftningsbehörighet inom hälso- och sjukvård enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen. Landskapet har med stöd av sagda bestämmelse även behörighet att lagstifta om privat hälso- och sjukvård. Enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården. I den föreslagna landskapslagen är det dock inte fråga om att lagstifta om behörigheten att vara verksam inom hälso- sjukvården, utan om arbetsgivarens rätt och möjlighet att utreda eventuell brottslig bakgrund hos den som ska arbeta med barn inom hälso- och sjukvården.

5.2 Behörigheten gällande straffregister

Vid lagstiftningskontrollen av 2004 års landskapslag tog HD ställning till hurdana bestämmelser om straffregister som kan föras in i landskapslag. Domstolen hänvisade till att riket har lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt och rättskipning med vissa undantag enligt 27 § 22 och 23 punkten i självstyrelselagen. Med stöd av dessa lagrum faller regleringen av straffregister inom rikets behörighet. Kontrollen av brottslig bakgrund sker i praktiken genom att få tillgång till uppgifter om en person från det straffregister som förs av Rättsregistercentralen. Enligt 3 § i straffregisterlagen ska uppgifterna i straffregistret hemlighållas och registeruppgifterna får endast lämnas ut enligt bestämmelserna i straffregisterlagen. Det är således inte möjligt att få ut ett straffregisterutdrag om det inte finns stöd i lagen för detta.

HD:s slutsats var att med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunde det i en landskapslag uppställas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Det centrala i domstolens resonemang var att det fanns en motsvarande situation reglerad i rikslagstiftningen. Till den del kontrollen inom landskapets behörighet baserar sig på utlämnandet av straffregisterutdrag från Rättsregistercentralen måste den bygga på att det finns en motsvarande situation reglerad i rikslagstiftningen.

Landskapsregeringen finner att den föreslagna bestämmelsen om möjlighet att kontrollera brottslig bakgrund vid kortvariga anställningar som nu är för handen har en direkt motsvarighet i rikslagstiftningen. Vidare har den föreslagna justeringen av vilka uppgifter som får antecknas ur straffregisterutdraget också en motsvarighet i rikslagen.

6. Ärendets beredning

Ärendet har beretts som tjänstemannauppdrag vid lagberedningen i samarbete med tjänstemän vid landskapsregeringens social- och miljöavdelning. Efter beredning skickades lagförslaget på remiss till .

Detaljmotivering

Landskapslag om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn

2 § Tillämpningsområde. Paragrafens tillämpningsområde enligt *1 mom.* föreslås ändrat och innefatta landskapslagen (2024:29) om privat hälso- och sjukvård.

Även paragrafens *2 mom.* föreslås ändrat med anledning av förslaget till en ny 5a §.

5a § Rätt att kräva uppvisande av straffregisterutdrag. I lagen föreslås en ny paragraf om rätt att begära att ett straffregisterutdrag visas upp. I paragrafen förskrivs det att arbetsgivare, och med dem jämförbara aktörer, som är skyldiga att kontrollera brottslig bakgrund ska få rätt att begära att ett straffregisterutdrag enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen visas upp avseende arbetsuppgifter som varar i högst tre månader. Arbetsgivaren ska kunna utöva denna rätt endast i situationer där de förutsättningar som anges i 3 § 1 mom. uppfylls, dvs. när en person första gången anställs eller utnämns till ett sådant anställnings- eller tjänsteförhållande som innefattar uppgifter som avses i 2 § i lagen eller när personen första gången medan anställningsförhållandet pågår tilldelas sådana uppgifter.

Denna rätt ger arbetsgivaren möjlighet att enligt egen prövning och riskbedömning utreda brottslig bakgrund hos de som anställs också i kortvariga vikariat på samma sätt som i anställningsförhållanden som pågår längre än tre månader. Enligt förslaget ska brottslig bakgrund kunna utredas redan från början av anställningsförhållandet.

När det gäller uppgifter som varar högst tre månader ska också andra som är skyldiga att utreda brottslig bakgrund, såsom tillstånds- och tillsynsmyndigheter och kommuner och kommunalförbund få rätt att begära att ett straffregisterutdrag visas upp innan en person anställs, tillstånd beviljas, beslut fattas, uppdragsavtal ingås eller efter att en anmälan mottagits. Frivillig kontroll av brottslig bakgrund i kortvariga anställningar ska grunda sig på prövning och riskanalys gjord av arbetsgivaren eller någon annan som är skyldig att utreda brottslig bakgrund, där behovet av skyddet för barn och arbetsarrangemang kan anses förutsätta en kontroll av brottslig bakgrund.

Enligt 1 § landskapslag (2019:74) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd tillämpas dataskyddslagen (FFS 1050/2018) som blankettlag på Åland. Ändringarna av 2004 års landskapslag som nu föreslås motsvarar de ändringar som genomfördes i riket genom FFS 547/2021. I samband med ändringarna i riket gjordes en genomgång av hur ändringarna förhåller sig till sig till dataskyddslagen och grundlagen (RP 4/2021). Ändringarna är inom ramen för de avvägningar som bör göras mellan de enskilda arbetssökandenas rättigheter och barnets bästa.

7 § Anteckning om uppvisat registerutdrag och återlämnande av utdraget. Det föreslås att möjligheten att anteckna identifikationsuppgifter stryks ur paragrafen, eftersom begreppet är mångtydigt och kan leda till att onödiga uppgifter ur straffregistret antecknas. Enligt förslaget ska det endast få antecknas att registerutdraget visats upp samt datum för utdraget.

Ikraftträdandebestämmelse. Avsikten är att den fastslagna landskapslagen ska träda i kraft så snart som möjligt. I enlighet med 20 § 2 mom. i självstyrelselagen föreslås därför att datumet för lagens ikraftträdande lämnas öppet för landskapsregeringen att fatta beslut om.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lag antas.

L A N D S K A P S L A G **om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn**

I enlighet med lagtingets beslut

ändras 2 § 1 mom. 3 punkten, 2 § 2 mom. och 7 § landskapslagen (2004:3) om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn, av dessa lagrum 2 § 1 mom. 3 punkten sådan den lyder i landskapslagen 2020/60 samt

fogas till lagen en ny 5a § som följer:

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på den som ska utföra arbete varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro ta hand om, fostra, undervisa, sköta eller på något annat sätt arbeta i personlig kontakt med personer under 18 år. Det arbete som avses i lagen kan utföras

3) inom sådan privat socialservice som avses i landskapslagen (2012:36) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice, inom sådan privat samhällsstödd barnomsorg som avses i landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola, som sådan familjevårdare som avses i landskapslagen (2015:18) om tillämpning i landskapet Åland av familjevårdarlagen eller avseende serviceproducenter enligt landskapslagen (2024:29) om privat hälso- och sjukvård.

Lagen tillämpas inte på arbete som sammanlagt varar mindre än tre månader under en ettårsperiod, om inte annat följer av 5a §.

5a §

Rätt att kräva uppvisande av straffregisterutdrag

Utöver vad som föreskrivs i 3-5 §§ har arbetsgivare och med arbetsgivare jämförbara aktörer, sådana myndigheter och kommuner som avses i 4 § och sådana kommuner och kommunalförbund som avses i 5 §, i fråga om sådana arbetsuppgifter som varar högst tre månader rätt att kräva att ett straffregisterutdrag uppvisas innan en person anställs, ett tillstånd beviljas, ett beslut fattas eller ett uppdragsavtal ingås eller efter att en anmälan mottagits.

7 §

Anteckning om uppvisat registerutdrag och återlämnande av utdraget

I personuppgifterna om den som visat upp ett registerutdrag får endast antecknas att utdraget har visats upp samt datum för utdraget. Arbetsgivaren eller någon annan som fått se registerutdraget med stöd av denna lag har inte rätt att kopiera det. Registerutdraget skall utan dröjsmål återlämnas till den som har visat upp det.

Denna lag träder i kraft den

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister

Parallelltexter

- Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag nr xx/2023-2024

Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag
**Kontroll av brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta
med barn vid kortvariga anställningar**

- Landskapsregeringens lagförslag nr /2023-2024

L A N D S K A P S L A G
**om ändring av landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos
personer som skall arbeta med barn**

I enlighet med lagtingets beslut

ändras 2 § 1 mom. 3 punkten, 2 § 2 mom. och 7 § landskapslagen (2004:3) om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn, av dessa lagrum 2 § 1 mom. 3 punkten sådan den lyder i landskapslagen 2020/60 samt

fogas till lagen en ny 5a § som följer:

Gällande lydelse

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på den som ska utföra arbete varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro ta hand om, fostra, undervisa, sköta eller på något annat sätt arbeta i personlig kontakt med personer under 18 år. Det arbete som avses i lagen kan utföras

3) inom sådan privat socialservice som avses i landskapslagen (2012:36) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice, inom sådan privat samhällsstödd barnomsorg som avses i landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola eller som sådan familjevårdare som avses i landskapslagen (2015:18) om tillämpning i landskapet Åland av familjevårdarlagen.

Lagen tillämpas inte på arbete som sammanlagt varar mindre än tre månader under en ettårsperiod.

Föreslagen lydelse

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på den som ska utföra arbete varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro ta hand om, fostra, undervisa, sköta eller på något annat sätt arbeta i personlig kontakt med personer under 18 år. Det arbete som avses i lagen kan utföras

3) inom sådan privat socialservice som avses i landskapslagen (2012:36) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice, inom sådan privat samhällsstödd barnomsorg som avses i landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola, **som** sådan familjevårdare som avses i landskapslagen (2015:18) om tillämpning i landskapet Åland av familjevårdarlagen **eller avseende serviceproducenter enligt landskapslagen (2024:29) om privat hälso- och sjukvård.**

Lagen tillämpas inte på arbete som sammanlagt varar mindre än tre månader under en ettårsperiod, **om inte annat följer av 5a §.**

*Ny paragraf***5a §*****Rätt att kräva uppvisande av
straffregisterutdrag***

Utöver vad som föreskrivs i 3-5 §§ har arbetsgivare och med arbetsgivare jämförbara aktörer, sådana myndigheter och kommuner som avses i 4 § och sådana kommuner och kommunalförbund som avses i 5 §, i fråga om sådana arbetsuppgifter som varar högst tre månader rätt att kräva att ett straffregisterutdrag uppvisas innan en person anställs, ett tillstånd beviljas, ett beslut fattas eller ett uppdragsavtal ingås eller efter att en anmälan mottagits.

7 §***Anteckning om uppvisat registerutdrag
och återlämnande av utdraget***

I personuppgifterna om den som visat upp ett registerutdrag får endast antecknas att utdraget har visats upp och vad det har för identifikationsuppgifter. Arbetsgivaren eller någon annan som fått se registerutdraget med stöd av denna lag har inte rätt att kopiera det. Registerutdraget skall utan dröjsmål återlämnas till den som har visat upp det.

7 §***Anteckning om uppvisat registerutdrag
och återlämnande av utdraget***

I personuppgifterna om den som visat upp ett registerutdrag får endast antecknas att utdraget har visats upp **samt datum för utdraget**. Arbetsgivaren eller någon annan som fått se registerutdraget med stöd av denna lag har inte rätt att kopiera det. Registerutdraget skall utan dröjsmål återlämnas till den som har visat upp det.

Denna lag träder i kraft den
